

Elevens forståelse av nabospråk

En spørreundersøkelse om 15-åringers forståelse av svensk og dansk i Kristiansand og faktorer knyttet til dette.

Masteroppgave i NO-502, Grunnskolelærerutdanning 5-10. trinn

TRYM LUNDE KARLSRUD

VEILEDER

Rune Røstad

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Master

Forord

Høsten 2019 var jeg på utveksling i Göteborg et semester. Der kom jeg i klasse med svensker og all undervisning foregikk på svensk. Til min store undring forstod jeg mesteparten av det som foregikk i undervisning, men de hadde problemer med å forstå meg. Jeg begynte å lure på hvorfor både medelever og lærere på Universitet i Göteborg ikke forstod meg. Vel tilbake i Kristiansand klarte jeg ikke legge fra meg tanken på de språklige misforståelsene som oppstod i Sverige, og dermed ble dette temaet valgt til min masteroppgave. Det har vært en lærerik og spennende prosess å være med på fra start til slutt.

Jeg vil gjerne starte med å takke min veileder, Rune Røsstad ved Universitetet i Agder. Han har gitt konkret, strukturert og reflektert veiledning som har ledet meg på rett vei. Denne oppgaven har kommet i mål på grunn av han! Jeg vil også takke skolen jeg fikk gjennomføre undervisningstimen og undersøkelsen på.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke mine studievenner ved Universitetet i Agder og kollegaer på Oddemarka skole for fem fantastiske år på Sørlandet. Jeg vil også takke nær familie for gode råd, tips og kjærlig støtte. Til slutt vil jeg takke min gravide samboer som har holdt ut med meg dette året med mye jobb og skole.

Kristiansand, mai 2021

Innholdsfortegnelse

TABELLOVERSIKT	7
SAMMENDRAG	8
SUMMARY	9
1.0 INNLEDNING	11
1.1 NORDISK SPRÅKFORSTÅELSE	11
1.2 MÅL OG PROBLEMSTILLING.....	13
1.3 AVGRENSING, METODE OG HYPOTESE.....	13
2.0 TEORI	16
2.1 NABOSPRÅKENE NORSK, SVENSK OG DANSK	16
2.1.1 <i>Dansk</i>	17
2.1.2 <i>Svensk</i>	18
2.1.3 <i>Forskjeller i leksikon mellom språkene</i>	19
2.2 FORSTÅELSE.....	19
2.2.1 <i>Bruksområde</i>	21
2.2.2 <i>Tilpasningsteori</i>	21
2.2.3 <i>Den holdningsmessige siden av forståelse</i>	23
2.2.4 <i>Motivasjon</i>	24
2.3 NABOSPRÅK I LÆREPLANEN	24
2.3.1 <i>Backwash-effekten</i>	25
2.5 TIDLIGERE UNDERSØKELSER	26
2.5.1 <i>Øivind Maurud – undersøkelse</i>	26
2.5.2 <i>Nordiska ministerråd undersøkelse (INS)</i>	27
2.5.3 <i>Olerud & Dybvik sin undersøkelse</i>	27
2.5.4 <i>Sammenligning av Maurud og INS</i>	28
3.0 METODE	30
3.1 METODEVALG.....	30
3.1.1 <i>Kvalitativ og kvantitativ metode</i>	30
3.1.2 <i>Metoder for å måle språkforståelse</i>	31
3.1.3 <i>Metoder for å måle holdninger</i>	32
3.2 UTVALGET.....	33
3.3 UNDERVISNINGSTIMEN OG SPØRREUNDERSØKELSEN.....	35
3.3.1 <i>Undervisningstime</i>	35
3.3.2 <i>Spørreundersøkelsen</i>	40
3.4 VALIDITET OG RELIABILITET	44
4.0 PRESENTASJON AV FUNN	47
4.1 EGEN ERFARING AV SVENSK OG DANSK.....	47
4.2 ELEVENES OPPLEVELSE AV UNDERVISNINGSTIMEN	49
4.3 FORSTÅELSE AV NABOSPRÅKENE DANSK OG SVENSK	50
4.4 TILPASNING TIL OG OPPFATNINGER AV NABOSPRÅKENE	56
5.0 DRØFTING AV FUNN	64
5.1 HVORDAN ER FORSTÅELEN AV NABOSPRÅKENE BLANT UNGDOMSSKOLEELEVER?.....	64
5.2 TILPASNINGSSTRATEGIER I MØTE MED DANSK OG SVENSK SPRÅK	70
5.3 UNDERVISNINGENS BETYDNING FOR NABOSPRÅKFORSTÅELSE	75
5.4 HYPOTESER	79
6.0 OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE	81
6.1 VEIEN VIDERE.....	82
7.0 LITTERATURLISTE	84
8.0 VEDLEGG	90

1.	SPØRREUNDERSØKELSEN	90
2.	SVENSK NYHETSARTIKKEL.....	96
3.	DANSK NYHETSARTIKKEL	98

Tabelloversikt

Illustrasjon

<i>Illustrasjon 1</i>	41
<i>Illustrasjon 2</i>	43

Tabell

<i>Tabell 1.2</i>	49
<i>Tabell 1.3</i>	51
<i>Tabell 1.4</i>	52
<i>Tabell 1.5</i>	54
<i>Tabell 1.6</i>	54
<i>Tabell 1.7</i>	55
<i>Tabell 1.8</i>	55
<i>Tabell 1.11</i>	60
<i>Tabell 1.12</i>	61

Figur

<i>Figur 1.9</i>	58
<i>Figur 1.10</i>	58

Sammendrag

Temaet i denne avhandlingen er nabospråkforståelse og faktorer knyttet til forståelsen. Problemstillingen i oppgaven er: «Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever?». For å finne svar på denne problemstillingen gjennomførte jeg en undervisningstimer i to ulike klasser på 10. trinn i Kristiansand. I denne timen fikk elevene oppleve svensk og dansk. I ettertid gjennomførte elevene en spørreundersøkelse om deres egenrapporterte forståelse og faktorer knyttet til denne. Disse faktorene var holdninger og motivasjon. Totalt ble det omtrent 50 respondenter som gjennomførte undervisningstimen og spørreundersøkelsen.

I undersøkelsen kom det fram at elevene rapporterte at de hadde «god» forståelse til både svensk og dansk. Dette gjaldt både tale og skrift for begge språkene. Sammenlignet med tidligere undersøkelser hadde ikke forståelsen gått ned i særlig stor grad siden INS sin undersøkelse på starten av 2000-tallet. Selv om sammenligningsgrunnlaget ikke er likt. Elevene ble også spurt om hvilke tilpasningsstrategier de vil bruke i kommunikasjon med en danske eller svenske. Resultatet var at omtrent 40 % ville lagt om til engelsk i møte med en danske eller svenske de ikke forstod. Dette kan peke på holdninger. Videre skulle elevene beskrive dansk og svensk med egne ord. Her kom det fram et flertall av negative ord og uttrykk knyttet til dansk og svensk.

Denne oppgaven viser at en kort undervisningstime kan øke forståelsen for nabospråkene noe. Det er viktig å presisere at svarene ikke er generaliserbare annet enn ved akkurat denne skolen, i denne aldersgruppen. Likevel viser det til en tendens der nabospråkforståelsen fremdeles er god, og at undervisning om likheter og ulikheter mellom språkene kan ha en positiv effekt på nabospråkforståelsen.

Summary

The topic of this dissertation is understanding the neighboring languages, Swedish and Danish, and related factors, attitudes and motivation. The thesis question is: "How is the understanding of the neighboring languages among middle school students?". To find an answer to this problem, I completed one teaching lesson in two different classes in the 10th grade in Kristiansand. During this lesson, the students got to experience Swedish and Danish speech and writing. The students conducted a survey about their self-reported understanding and factors related to it. These factors were attitudes and motivation. In total, there were approximately 50 respondents who completed the teaching lesson and the questionnaire afterwards.

The survey revealed that the students reported that they had a "good" understanding of both Swedish and Danish. This applied to both speech and writing of both languages. Compared with previous surveys, understanding had not declined to any great extent since INS's survey at the beginning of the 2000s. This was somewhat surprising. Although the basis of comparison is not the same. The students were also asked about different adaptation strategies related to communication with a Danish or Swedish speaker. The result was that about 40 % would switch to English while communicating with a Dane or Swede they did not understand. This can point to bias. Furthermore, the students had to describe Danish and Swedish in their own words. Here, a majority of negative words and expressions related to Danish and Swedish emerged.

This study shows that a short teaching lesson can increase the understanding of the neighboring languages somewhat. It is important to emphasize that the answers are not generalizable other than at this particular school, in this age group. Nevertheless, it refers to a tendency where the understanding of the neighboring language is still good, and that teaching about similarities and differences between the languages can have a positive effect on the understanding of the neighboring languages.

1.0 Innledning

1.1 Nordisk språkforståelse

Norge er et land som grenser til Sverige, Finland og Russland. I tillegg ligger Danmark rett over Skagerak. Svensk, dansk og norsk har en gjensidig likhet i tale og skrift. Det innebærer at man kan forstå hverandres språk uten store problemer. Dette er noe som er spesielt for disse tre landene. Det er mange faktorer som skal til for at dette skal kunne foregå. Disse punktene går på generell lik struktur i syntaks, felles ord mellom språkene og ikke minst hvordan holdningen for å bli forstått er. Har den andre et ønske om å bli forstått, eller prøve å forstå? Det norske skriftspråket, bokmål, er dannet fra dansk, og talemålet vårt ligner svensk talemål og tonefall. Til tross for flere likheter mellom språkene, ser vi i dag at forståelsen mellom nabospråkene går nedover.

Nabospråkforståelse er ikke et nytt tema. Det har blitt gjort flere skandinaviske undersøkelser fra 1950-tallet og fram til i dag. Den første store studien som ble gjort på feltet, ble gjennomført på 1970-tallet av Øivind Maurud (Maurud, 1975, s. 143). Han var den første som så på forståelsen mellom alle de tre landene i Skandinavia, i så stor skala. I sitt prosjekt tok han utgangspunkt i et stort utvalg fra hovedstedene Oslo, København og Stockholm. I hans resultat kom nordmenn best ut i å bli forstått, og å forstå nabospråkene. Svenskene kom dårligst ut i nabospråkforståelsen. Det er viktig å påpeke at Stockholm ligger langt unna de to andre hovedstedene, og kontakten mellom nordmenn og dansker til svensker dermed ble mindre. Et annet spørsmål som er relevant å stille er spørsmålet om hvorvidt hovedstedene representerer sitt land. Dette kan ha noe å si for resultatet.

Et forsøk på en oppfølging av Mauruds undersøkelse ble gjennomført i 2004 i regi av Nordisk Ministerråd. Undersøkelsen fikk navnet *Internordisk språkforståelse i en tid med økt internasjonalisering*, heretter kalt INS. Den viste flere av de samme hovedtendensene som man så fra forrige undersøkelse, men det var likevel en endring. Forståelsen av språkene mellom landene hadde gått ned siden sist (Delsing & Åkesson, 2005, s. 128). Som et resultat av undersøkelsen har det blitt gjort en rekke tiltak interskandinavisk for å bedre språkforståelsen og samarbeidet mellom landene Norge, Sverige og Danmark. Blant annet har nye organisasjoner som jobber med samarbeid blitt dannet, og det har blitt dannet digitale plattformer med undervisningsopplegg som kan brukes i skolene. Det er heller ikke så rart at Norge kommer best ut i forståelse. På grunn av Norges geografiske plassering ligger det

nærme begge land. I tillegg har landet vært 400 år i union med Danmark, og skriftspråket er nært knyttet opp mot dansk (Torp, 2004, s. 45). I tillegg til dette har Norge to skriftspråk, mens nabolandene har ett. Vi kan dermed si at nordmenn er godt vant med å forstå ulikheter i eget språk, og det kan gi nordmenn en fordel i kommunikasjon med borgere i nabolandene. I tillegg til dette har Norge flere forskjellige dialekter. Dialektene blir i dag hyllet og språkmangfoldet kommer fram i det offentlige rom. Det ser man for eksempel i NRK, som er eid av staten. Dette er forskjellig fra nabolandene Danmark og Sverige (Torp, 2004, s. 45). Vi kan på bakgrunn av dette si at nordmenn har mer variasjon i eget språk enn det nabolandene har. På den måten ligger forutsetningene for god forståelse mer til rette for nordmenn, enn for svensker og dansker.

Når det gjelder nedgangen i nabospråkforståelse opp gjennom årene, kan vi peke på flere faktorer. Blant annet møter vi ikke svensk og dansk på samme måte som før. Et eksempel på dette er svenske og danske tv-program som ble vist på norske skjermer. Programmer som *Emil i Lønneberget*, *Pippi Langstrømpe* og *Ronja Røverdatter* fikk stor innflytelse i norsk barne-tv. Det ga barn et tidlig møte med svensk språk. I dag er situasjonen blitt noe annerledes. På linær-tv i dag, kan det godt hende det dukker opp svenske og danske tv-serier, men seriene er svært ofte dubbet til norsk. Språkforsker Helene Uri mener det er en trussel mot språkfelleskapet og kommenterer det hele som «fryktelig trist» (Bergmo & Jappe, 2012). I nyere tid har serier som *Broen*, *Solsidan*, *Dicte*, *Paradise Hotel* og andre realityprogram kommet til Norge med originalspråket, men med norsk tekst. I tillegg har talkshowet *Skavlan* vært å se på norske og svenske skjermer siden 2009, fra 2013-2014 også til Danmark. Her inviterer programlederen Fredrik Skavlan inn gjester fra hele verden, men i all hovedsak fra de tre landene. Skavlan snakker norsk, men legger om enkelte ord til svensk for å bli forstått av svenskene og gjestene i studio. For sin innsats for Norden fikk han Nordisk språkpris i 2010 (Trulsen, 2010). På denne gjeve listen finner vi også NRK-serien *SKAM* som ble svært populær i 2016 i Danmark og Sverige, samtidig som i Norge. Jakob Oftebro vant også prisen i 2014 etter å ha medvirket i en rekke svenske og danske tv-serier og filmer.

Når det gjelder nordmenns besøk til nabolandene, viser tall hentet fra SSB, at 27 % av alle utenlandsreiser i 2018 gikk til Sverige og Danmark. Det tilsvarer 1 020 000 feriereiser til et av landene (Henriksen, 2018). På grunnlag av dette kan vi si at aktualiteten rundt å forstå nabospråkene er høyst aktuell også i dag. Sverige var det mest populære reisemålet blant

nordmenn, med Danmark og Spania rett etter. I statistikken tas det også med grensehandel som er høyst aktuelt blant nabolandene.

1.2 Mål og problemstilling

Målet med denne oppgaven er å finne ut hvor godt norske ungdommer forstår svensk og dansk i dag. Vil min undersøkelse gi samme svar som de tidligere undersøkelsene har gjort? Henger forståelsen sammen med holdninger til og motivasjon for å lære om nabospråkene? Og er det videre en sammenheng med undervisningen som blir gitt i nabospråkene? Dette vil jeg finne ut mer av i oppgaven. På bakgrunn av dette og det jeg skrev om i kapittel 1.1 vil problemstillingen for forskningsprosjektet mitt være følgende:

Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever?

Det primære jeg vil utforske med dette prosjektet er elevenes forståelse av nabospråkene svensk og dansk. Det å måle forståelse til nabospråk er betydelig enklere enn å måle motivasjon og holdninger som henger sammen med forståelsen av et språk. Elevene som deltok i undersøkelsen gikk på 10. trinn, så de ble 15 år i løpet av 2020. Da det i tidligere undersøkelser er funnet liten forskjell i variablene på kjønn, velger jeg å ikke ta dette med. Innenfor denne problemstillingen er det flere sentrale faktorer som kan tenkes å bidra til forståelse, som det er naturlig å se nærmere på. Disse er som følger:

- Henger forståelse av nabospråkene sammen med holdninger?
- Har forståelsen for nabospråkene endret seg med tiden?
- Legger ungdom om til engelsk i møte med dansker og svensker?
- Hvor møter elevene nabospråkene, og har dette endret seg med tiden?

1.3 Avgrensing, metode og hypotese

Undersøkelsen har en spesiell utforming ved at jeg først kjørte undervisningsopplegg for en gruppe med elever, og videre brukte dette som utgangspunkt for å måle forståelsen deres. Dette er også et metodisk aspekt for jeg trigger forståelsen. Resultatene må derfor ses i lys av undervisningstimens innhold.

Svensk og dansk består av både et talespråk og et skriftspråk. Målet med min oppgave er å se på forståelsen til språkene i sin helhet, og det blir derfor feil å utelukke deler av språket.

Derfor har jeg valgt å se på både tale og skrift. Alderen på utvalget er 15 år. Elevene som deltok i undervisningstimen og undersøkelsen gikk derfor på siste året i grunnskolen. Det er derfor naturlig å tenke at de har vært borti nabospråk tidligere i skolen. I tillegg har elever i denne alderen en økt grad av å reflektere sammenlignet med yngre elever.

For å finne svar på mitt forskningsspørsmål gjennomførte jeg to undervisningstimer i to ulike klasser. Antallet elever i hver klasse var opprinnelig på mellom 27-30, men på grunn av sykdom ble antallet noe lavere. Dette var faktorer som det var vanskelig å forutse på forhånd da opplegget ble gjennomført siste uka i oktober, som var en periode med restriksjoner knyttet til covid-19.

Utvalget jeg har undersøkt kommer fra Kristiansand. I dette området kan elevene ha flere dialekter som skiller seg fra mer standardisert talemål. Jeg er selv bosatt i byen og har god kjennskap til flere av skolene i kommunen. Videre har Kristiansand kort reisevei til Danmark og relativt kort vei til Sverige. Det er viktig å være klar over individuelle forskjeller i utvalget. I og med at utvalget er i to ungdomsskoleklasser vil det muligens være tilfeldigheter som gjør at disse ikke representerer et landsgjennomsnitt på det jeg skal utforske, likevel er det en tendens.

Undersøkelsen er i hovedsak kvantitativ, da jeg så på en større mengde informanter framfor noen få individer, men den har innslag av kvalitativ forskning ettersom elevene kunne svare med egne ord i spørreundersøkelsen. Dette er for å få et helhetlig bilde av forståelse blant ungdomsskoleelever på en skole i Kristiansand by. Spørreundersøkelsen var helt anonym. Ved siden av undersøkelsen hadde jeg et lite informasjonsmøte med læreren for klassen i forkant. I dette møte fikk jeg informasjon fra læreren om hvor mye undervisning denne klassen har hatt i nabospråk, og om noen har familie, eller har vært mye i Sverige eller Danmark. Dette gjorde jeg for å kunne forberede meg for den enkelte klassen. Læreren ble også helt anonym. Informasjonsmøte foregikk før undervisningstimen fant sted. Mer om metoden kommer senere i et eget kapittel. Se kapittel 3.

I forkant av prosjektet hadde jeg noen tanker og forventinger til resultatene av undersøkelsen. Ut fra dette formulerte jeg noen hypoteser til mine forskningsspørsmål:

H1: Elevene har dårlig forståelse i nabospråkene svensk og dansk.

H2: Elevene lærer lite om nabospråk i skolen.

H3: Elevene legger om til engelsk i møte med dansker og svensker.

H4: Elevene har positive holdninger til svensker, men negative holdninger til dansker.

H5: Elevene møter nabospråkene i musikk, film og sosiale medier, ikke i bøker og blant venner eller bekjente.

Hypotese 1 er en forventning om at forståelsen har gått nedover, slik man så fra tidligere undersøkelser gjort på feltet. Hvis utviklingen fortsetter i samme kurve som den har gjort tidligere, vil forståelsen gå nedover. Hypotese 2 kommer mest fra egen erfaring i praksis, og fra egen skolegang. Hypotese 3 er dannet ut fra en pessimistisk forventning om at språkforståelsen for nabospråkene har gått ned, samtidig som språkkunnskapen i andre språk, som for eksempel engelsk, har økt. Derfor er det mer naturlig at elevene heller vil legge om til engelsk i møte med en danske og en svenske. I hypotese 4 er forventningen at elevene foretrekker svensk ettersom svensk musikk, tv-serier og influencere er i medvind for tiden. Dette er dannet ut fra et eget inntrykk, og er ikke faglig begrunnet. Den siste hypotesen handler om hvilke plattformer elevene møter nabospråkene på. Hypotese 5 bygger videre på hypotese 4, og er heller ikke faglig begrunnet. Musikk, tv-serier og sosiale medier er noe som elevene følger med på til daglig. Motsatt blir å møte nabospråkene i bøker og blant venner eller bekjente.

2.0 Teori

For å kunne svare på problemstillingen, *Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever*, vil jeg presentere forskning og teori på området. Det vil, i dette tilfelle, si forståelse, holdninger og teorier knyttet til nabospråkforståelse. Det første jeg vil definere er nabospråk og forskjeller i språkene. Videre vil jeg gå inn på forståelse, med tilpasningsteorier og holdninger som sentralt begrep knyttet til forståelse. Her vil jeg vise til empiri rundt bevisste og ubevisste språkholdninger. Så vil jeg knytte det opp mot læreplanen i norsk, og hva det står i fagplaner at 15-årige elever skal kunne. Avslutningsvis vil jeg presentere de tidligere undersøkelsene som er gjort på feltet. Disse består av Maurud, INS og en tidligere masteroppgave.

2.1 Nabospråkene norsk, svensk og dansk

Nabospråk betegner språkbrukere som i all hovedsak kan kommunisere med hverandre på sitt eget språk uten trening eller skolering først (Hårstad, 2015, s. 18). Forklart med andre ord, hvis du kan bruke ditt eget morsmål i samtale med en annen språkbruker, og likevel bli forstått, kan vi kalle det for nabospråk. Nabospråkene har altså mange lingvistiske likhetspunkter, men på grunn av sosiohistoriske og politiske årsaker blir det likevel regnet som ulike språk (Hårstad, 2015, s. 18). Sverige og Danmark har hatt eget selvstyre i flere århundrer, mens situasjonen i Norge har vært litt annerledes. Norge har vært i union med begge landene. Etter unionsoppløsningen med Danmark i 1814 fikk vi to offisielle skriftspråk som skilte seg fra dansk og svensk. Disse ble dannet ut fra talemålet i dialektene i bygdene og i byene. Et ønske om selvstendighet og uavhengighet var med på å skape norsk språk som et eget. Det samme gjelder svensk og dansk. Begge disse to landene har hvert sitt offisielle skriftspråk og standardspråk. I Skandinavia har vi noe som blir kalt for dialektkontinuum, som er et sammenhengende belte av dialekter. Dialekten som blir snakket i en bygd, kan uten store problemer bli forstått av nabobygda. Dette gjelder for bygder over riksgrensene også. Problemene med forståelsen kommer ofte med avstand. Jo større avstanden er mellom to dialekter, desto mer utfordrende er det å forstå den andre (Hårstad, 2015, s. 19).

August Schleicher (1821-1868) mente at det er biologien til mennesket som regulerer språk. På den måten blir språk også som et biologisk objekt som fødes, lever, vokser og dør. Han kalte språket for «Naturwesen» (Hårstad et al., 2017, s. 66). Han har også fått æren for at språk blir illustrert som et tre. Teorien om språktreet går ut på at alle språk kommer fra et

originalspråk som blir kalt for indoeuropeisk språk. Dette språket finnes ikke i dag, men det skal i følge Schleicher ligne på sanskrit. Videre i tiden dannes det nye grener av språk som etableres utfra andre språk. I dette språktreet ligger dansk, norsk og svensk helt ytterst på grenen av germansk. Tankene rundt biologien og språk fikk han fra Charles Darwins teorier om biologisk evolusjon. Dette ble brukt før nye lingvister kom på banen (Hårstad et al., 2017, s. 68). Fram til slutten av vikingtiden rundt år 1000, ble alle de nordiske språkene kun snakket i Skandinavia. Islandsk og færøysk er norske utvandrespråk (Torp, 2013, s. 83-84).

2.1.1 Dansk

Skriftspråk

Det danske skriftspråket skiller seg fra både det svenske og det norske ved noen trekk. Et av disse trekkene er at en konsonant i sluttstilling etter en kort vokal aldri skrives dobbel. Dette har vært typisk for dansk skriftspråk siden middelalderen. En annen særegenhet ved språket, er klusilsvekkelsen blant konsonantene *b*, *d* og *g*, eksempelvis *kage*, *skabe* og *ud* (Karker, 1983, s. 14). Danskene har også monoftong i ord som *sten* og *blød* (Otnes & Aamotsbakken, 2012, s. 95). Likevel har norsk bokmål store likhetstrekk med dansk skriftspråk, så forskjellene mellom disse er ikke mange. Bokmål har gjennomgått noen forandringer siden det ble dannet på 1800-tallet. Dette har skjedd gjennom flere reformer. Det er viktig å påpeke at dansk skriftspråk er svært annerledes fra talemålet. For nordmenn vil dansk talemål være vanskeligere å forstå enn skriftspråket. Bakgrunnen til dette er at endinger og trykksvake stavinger ofte blir borte i dansk talemål. I tillegg kan det være vanskelig å vite når et ord slutter, og når et ord begynner (Harstad, 2012a).

Talemål

I talemålet har de lavere, åpnere baktungevokaler *u*, *o*, *å* og *a*. De har også høyere og lysere fortungevokaler som *i*, *e*, *æ*, *ø* og *y*. De har heller ikke retroflekse forbindelser med *r* som *rd*, *rt*, *rn* og *rs*. Et annet særtrekk ved dansk er at vokalene ofte slås sammen til en vokal. Dette er typisk for vokaler som ligner på hverandre og ligger tett i plasseringen i munnen. *A* og *e* på dansk talemål vil derfor ofte bli satt sammen til *æ* (Otnes & Aamotsbakken, 2012, s. 196). I morfologien har danskene kun to kjønn. Disse kjønnene blir kalt for felleskjønn og intetkjønn, i likhet med svensk. Hver for seg vil nok ikke nordmenn og svensker ha problemer med å forstå danskernes talemål, men hvis de høres i kombinasjon med flere av disse språklige kjennetegnene kan det gå ut over forståelsen. På bakgrunn av at dansk har hatt en spesiell

utvikling i sin fonologi og på det lydlige området peker det også på deres forståelse av svensk og norsk (Maurud, 1975, s. 35). På bakgrunn av disse ulikhetene kan man si at dansk talemål skiller seg stort fra norsk talemål.

2.1.2 Svensk

Skriftspråk

Den svenske ortografien skiller seg i flere former fra dansk og norsk. Det første trekket er *ck* for lang *k*-lyd, altså *kk* på norsk og dansk. I tillegg har svensk tødler over sine vokaler, eksempel bokstavene *ä* og *ö* for *æ* og *ø* på dansk og norsk (Molde, 1983, s. 57). Svenskene har også mer hyppig bruk av bokstavene *c* og *x* enn det nordmennene har (Otnes & Aamotsbakken, 2012, s. 195). Videre har svensk kun to kjønn i morfologien. Dette blir kalt for felleskjønn og intetkjønn. Dette er en likhet med danskene. De sammenfaller hunkjønn og hankjønn som blir brukt i norsk.

Talemål

De små forskjellene i *a*- og *u*-lyder, de norske diftongene og den svenske uttalen av *rd* i utlyd er ikke store forskjeller fra norsk. I hvert fall ikke når resten av vokal- og konsonantverket er så likt som det er (Maurud, 1975, s. 35). For en del østlendinger er dette ganske likt. Svensk talemål kan danne problemer i forståelsen for nordmenn. Noen av forskjellene er blant annet i måten ord blir uttalt på. Når svensker snakker har de en tendens til å sammenfalle flere ord til ett, et eksempel er *vasaru?* kommer av *vad sa du?* Et fellestrekk som norsk og svensk talemål har er at første bokstaven i noen ord ofte blir stumme. Noen eksempler på dette er *djup* og *gjorde*, der *d* og *g* blir stum. Svenskene har også en sje-lyd som hverken norsk eller dansk har. Denne lyden har ikke en egen bokstav, da den kan bli skrevet som *sk*, *stj* og *sj*. Lyden framtrer i ord som *skinka*, *stjärna* og *självklart* (Harstad, 2012b). Svensk tale har et ordtilfang som er annerledes fra dansk og norsk. På 1600- og 1700-tallet i Sverige var fransk et høystatusspråk. Konsekvensene av dette var at mange av dagens lånord i svensk språk er hentet fra fransk (Julien, 2020). På samme tid hentet dansk inn mange lånord fra tysk språk, som også norsk språk har fått. Derfor vil flere svenske ord være helt fremmede for nordmenn. Et eksempel er det svenske ordet *vag*, som kommer fra det franske ordet *vague*.

I en vokalfirkant kan man tydelig se hvor vokallyden ligger hos danskene, svenskene og nordmennene. Ved uttalelse av ordet *gul* som inneholder vokalen *u*, finner vi at svenskene sier

vokallyden i fremre del av munnen. Danskene sier sin *u* i bakre del av munnen, mens nordmennene har sin *u* i sin midtre del, altså midt i mellom dansk og svensk.

2.1.3 Forskjeller i leksikon mellom språkene

Til tross for at de skandinaviske språkene har et sett med mange like ord er det flere ord som er ulike. Maurud (1975, s. 46-47) delte disse inn i tre grupper:

1. *Ord som avviker bare ubetydelige fra tilsvarende nabospråklige ord, og som avviker på en regelmessig måte.*

Eksempler på ulike ord som faller under denne gruppen er ord som *farve* (dk), *färg* (sv), *farge* (no)– *tyk* (dk), *tjock* (sv), *tjukk/tykk* (no).

2. *Ord som likner nabospråklige ord, men som ikke betyr det samme.*

Dette blir også kalt for «falske venner». Eksempler på falske venner er *rar*, som betyr *hyggelig* på dansk og *søt/snill* på svensk.

3. *Ord som ikke likner hverandre i det hele tatt, men betyr det samme.*

Disse typer av ord har oppstått innenfor landets grenser og ikke gått over til nabolandene.

Dette er særlig spesielt for svensk som har hentet inn en rekke andre ord enn det Danmark og Norge har. Sverige har hentet inn andre tyske ord og brukt en rekke romanske ord som ikke nabolandene har. Eksempler på dette er *smuk* (dk), *varpa* (sv), *tjej* (sv).

2.2 Forståelse

Nordmennene oppgir at de forstår dansk betydelig bedre enn svensk og engelsk. I tillegg kommer norsk språk ut som det språket i Norden som blir forstått best av svensker og dansker. Her var det ingen signifikant forskjell mellom kjønnene og det samme med alder. (Højgaard et al., 2001, tidsskrift 121).

Semikommunikasjon innenfor den skandinaviske halvøy og Danmark er mulig innenfor rammene av standardspråkene. Den historiske kontakten mellom landene er en forklaring på hvorfor er mulig. Både gjennom Hansa-forbundets innflytelse, Kalmar-unionen og unionen mellom Norge og Danmark. Man kan derfor aktivt kommunisere ved hjelp av sitt eget nasjonale (standard) språk, uten aktivt å tilpasse seg motpartens språk. Dette kaller vi for semikommunikasjon (Braunmüller, 1991/1998, s. 12). Hvis språkavstanden er stor, koster det

litt innsats for å forstå hverandre (Sandøy, 2003, s. 25). For at semikommunikasjon skal skje, må noen kriterier være oppfylt.

En av disse kriteriene er at språkene må være nært beslektet med hverandre. Språkene har store likheter i syntaks og flere ord er felles. For det andre må språkene ha en tilnærmet lik grammatisk struktur. Dette gjelder morfologi, syntaks og videre plassering av subjekt og verbal i setningene. For det tredje kan ikke ordene være så forskjellige fra hverandre. Tilnærmede like ord som ligner på hverandre kan forstås, men hvis de fleste ord er alt for ulike vil kommunikasjonen svikte. Dette er et punkt som ikke fylles opp når de øy-skandinaviske landene Island og Færøyene kommuniserer med noen fra Skandinavia og motsatt. Et menneske fra Færøyene kan forstå dansk, men det kommer av deres forståelse av dansk og opplæring i dette språket. Den neste forutsetningen handler om internasjonale ord. Her avhenger det at begge språk gjør det likt med fremmedord fra andre språk. Enten om det beholder sin opprinnelige form, eller som i Norge blir «fornorsket». Et siste punkt som blir nevnt er samtalepartnerens innstilling og holdning til hverandre. Man må ønske å bli forstått, forstå motparten for at kommunikasjonen skal fungere. Det vil si at man må ha toleranse for språket hos den andre, og ha vilje til å prøve og forstå (Braunmüller, 1991/1998, s. 216).

Ord som ligner på hverandre, men som har helt ulik betydning mellom språk, blir noen ganger tatt for gitt i forståelsen mellom nabospråkene. Dette blir kalt for «falske venner» på norsk. På dansk og norsk betyr «rolig», «stille», mens på svensk får det en helt annet betydning, nemlig «morsomt». Hvis man ikke er klar over disse er det viktig å se konteksten det blir sagt i (Braunmüller, 1991/1998, s. 218). Når det gjelder nabospråkene ligger mulighetene for en god semikommunikasjon best til hvis den foregår skriftlig. Det kommer av at rettskrivingen for alle språkene ligger nærme den opprinnelige nordiske språkenheten enn det den moderne uttalen gjør (Braunmüller, 1991/1998, s. 220). Alle disse punktene som Braunmüller lister opp er både objektive og subjektive. De som omfatter språket og det praktiske rundt det, er objektive, mens de punktene som går på motivasjon, vilje og interesse er subjektive.

Strategier for kommunikasjon ble undersøkt av Sabine Kirchmeier og Eva Skafte Jensen i 2015. Her var spørsmålet hva personer fra Skandinavia ville gjort hvis de ikke ble forstått fra et av nabolandene. De strategiene som ble valgt mest hyppig var å «snakke langsomt og tydelig», «bytte ord så samtalepartneren forstår» og «tilpasse uttale og språk for motparten». Nederst av valgene kom «avslutte samtalen», «bytte til et annet nordisk språk», «skifte til

tegn» og «bytte til engelsk» (Kirchmeier & Jensen, 2016, s. 71). Det var 648 respondenter som ga grunnlag for dette gjennom et spørreskjema.

2.2.1 Bruksområde

Situasjonen i dag er at samhandlingen mellom dansker, svensker og nordmenn foregår som regel muntlig. Skandinaver foretrekker å lese nyheter og skjønnlitteratur på sitt eget språk, og det meste blir oversatt til hvert av disse tre språkene (Torp, 2013, s. 88). Samfunnet har endret seg i takt med teknologiens utvikling. Noe en ikke tenker over er hva dette gjør med kommunikasjonen med andre mennesker. Fram til 80-tallet var det sjeldent man hadde strekkoder på produkter i butikken. I tillegg brukte man kontanter og slo an en prat under vekslingen av sedlene og myntene. Man slo også gjerne av en prat for produktene man kjøpte i butikken og for å sjekke prisene. I dag har strekkoden og selvscanning kommet inn i butikker over hele Norden. Billetter på transportmidler som trikk, tog og buss blir kjøpt i apper på mobiltelefonen, så kommunikasjonen skjer ikke med sjåføren eller lokomotivføreren på samme måte lenger. På bakgrunn av dette kan man skaffe seg mat, reise og kjøpe produkter uten å kommunisere, og bruke språket (Delsing, 2018, s. 25). Delsing kommenter det hele med; «Detta kan vara särskilt betydelsefullt just för den nordiska språkförståelsen, som ju bygger på exponering för grannspråken, en exponering som otvetydigt minskar när kommunikationen med främlingar minskar.» (Delsing, 2018, s. 28).

2.2.2 Tilpasningsteori

Ut fra et sosiologisk perspektiv finnes det en teori om hvordan vi mennesker tilpasser oss andre i språklig samhandling. Selve utgangspunktet for denne teorien ligger i å forsøke og beskrive hvilke individuelle språklige forskjeller som blir gjort for å prøve og forstå eller bli forstått av en annen part. Det er to motstridende strategier som blir kalt for å *divergere* og *konvergere* (Mæhlum, 2011, s. 112). Hvis vi *divergerer* opprettholder vi den eksisterende forskjellen eller øker den lingvistiske forskjellen til samtalepartneren. Det motsatte skjer hos personer som *konvergerer*. Da nærmer den ene parten seg den andre sitt talemål i et forsøk på å bli forstått. Hvilken strategi som blir brukt kommer helt an på situasjonen, og om det ligger et ønske om en sosial identifikasjon eller en sosial distanse til motparten (Mæhlum, 2011, s. 112). Språklig konvergens er en strategi for å oppnå større grad av likhet på. Om konvergeringen er gjensidig, er avhengig av andre faktorer som status, sosial symmetri og holdninger.

Et videre prinsipp i tilpasningsteorien tar for seg det sosiale gruppenivået som omhandler konvergens og divergens. En taler som bruker konvergens vil kunne bli oppfattet som positivt av motparten, ved at personen forsøker å tilpasse seg. Men konvergens kan også være et uttrykk for å ikke signalisere tilhørighet til sin egen språkgruppe og derfor velge å distansere seg fra en slik tilknytning (Mæhlum, 2011, s. 114). Et eksempel på slik konvergering er å legge om sin egen dialekt fordi man er redd for tillagte stereotyper knyttet til den. På samme måte kan også språklig divergens være med på å framheve tilhørigheten til sin egen språkgruppe.

Lingvistisk sett ligger norsk i en slags mellomposisjon mellom svensk og dansk. Vårt skriftspråk, bokmål, har i all hovedsak tatt utgangspunkt i dansk. Talemålet vårt har store fellestrekk med svensk talemål. Den andre faktoren som kan være årsaken er posisjonene landene har hatt til hverandre. Sverige og Danmark har begge vært i union med Norge, og vært i en storebrorrolle for landet (Hårstad, 2015, s. 29). På den måten har nordmenn måtte ta hensyn til svensk og dansk på en annen måte enn det Sverige og Danmark har måtte til norsk språk. Nordmenn har også tatt i bruk spesielt mediekanalene i Sverige på landsdekkende fjernsyn helt fram til 90-tallet.

De skandinaviske språkene har ulike forutsetninger for å bli forstått i tale og skrift. Noe av det mest framtrædende er danskenes store avstand mellom tale og skrift. Talen til danskene er ganske ulikt fra svensk og norsk (Delsing & Åkesson, 2005, s. 5). I lydsystemet deler svenskene og nordmennene flere vesentlige drag. Blant disse er fremre rulle-r, mens danskene har bakre skarre-r. I svensk finnes det en lyduttalelse som ikke nordmenn eller dansker har. Denne lyduttalelsen har bokstavene *stj* og framtrer i ord som *stjärna* eller *sjö* (Delsing & Åkesson, 2005, s. 4).

Den tredje faktoren som ligger til grunn er variasjonen i eget talemål. Vi har store forskjeller i dialektene som gjør at vi fra tidlig av har lært oss å tolke budskapet, selv om det blir levert i et språk som ikke er helt likt vårt. Norge har også to offisielle skriftspråk som det blir gitt opplæring i på skolen og som alle elever skal mestre. Disse er nynorsk og bokmål. I talemålet derimot har vi ikke et standardisert talemål som Sverige og Danmark har. På den måten snakker alle sitt eget talemål i det offentlige rom og i hverdagslivet (Hårstad, 2015, s. 30).

2.2.3 Den holdningsmessige siden av forståelse

«Holdning er et kjernebegrep innenfor sosialpsykologien og blir brukt som betegnelse på beredskap til å reagere positivt eller negativt overfor gitte sosiale objekter.» (Mæhlum, B. 2008, s. 95). Man kan enten ha holdninger basert på egne erfaringer, men de aller fleste holdningene kommer ubevisst fra relasjoner med andre. Holdningene retter seg mot bestemte personer, idéer, verdier, grupper eller språk.

Et begrep som er nært beslektet med holdning er stereotypi. Det er en betegnelse som går på oppfatningen og forventning til atferd og personlighet hos en bestemt gruppe mennesker. Som noen eksempler kan man ha stereotypier mot kjønn, etnisitet eller språk. En stereotypi kan være sterkt overdrevet og gi en bestemt gruppe tilegnede egenskaper som går på personlighet, intelligens, interesser og evner. Språkholdninger er en refleks av bestemte kulturelle og sosiale strukturer i det aktuelle samfunnet (Mæhlum, 2008, s. 95-96).

Mennesker har holdninger til språk i alle språklige variasjoner. Dette inkluderer uttalelse, ord, grammatikk, aksent og dialekter (Garrett, 2010, s. 2). I holdninger til språk foregår det en prosess som blir drevet av til slutt ende opp som et standardisert språk. «Language attitudes are dominated by powerful ideological positions that are largely based on the supposed existence of this standard form, and these, taken together, can be said to constitute to the standard language ideology.» (Garrett, 2010, s. 7). I norsk språk har vi blant annet en endring i lydsystemet der kj-lyden sakte men sikkert blir til skj-lyden. Dette er det mange som har bestemte holdninger til, og utfra Garrett sine uttalelser er dette helt normalt. Det er noe som avviker fra et uoffisielt standardisert talemål i norsk, eller slik det har vært tidligere. Det er synlig atferd som observeres som blir et resultat av bevisste og ubevisste holdninger (Garrett, 2010, s. 105).

Språkholdninger har vi til språket i seg selv, og personen som snakker det. Videre blir det delt inn i bevisste og ubevisste språkholdninger. Bevisste språkholdninger kan avdekkes når personen som blir spurt, er klar over sine egne holdninger. Dette avdekkes av forskere i ulike forskningsmål der personen som deltar godt vet at dette handler om holdninger til språk. De bevisste språkholdningene styrer en liten del av holdninger generelt. Den største parten av holdninger foregår ubevisst. Dette er holdninger til språk som man ikke er klar over eller reflekterer over selv (Pedersen & Gudiksen, 2007).

Forskere ved Københavns Universitet har gjennomført en rekke språkholdningsstudier der de har funnet ut at talere av *rikssdansk* oppfattes som mer intelligente, ambisiøse, effektive og har høyere utdanning enn de som snakker dialekt (Pedersen & Gudiksen, 2007). De ubevisste språkholdningene våre oppstår fordi vi alle kjenner de sosiale betydningene som ligger i forskjeller i uttalelsen. I tillegg er vi alle brukere av et språk, og vi vet indirekte hva som er rett og galt. Hvis noen avviker fra dette reagerer vi på dette uten at vi tenker over det. Derfor blir dette kalt for ubevisste språkholdninger (Pedersen & Gudiksen, 2007).

2.2.4 Motivasjon

Motivasjon er også en faktor som kan spille inn på strategier i kommunikasjon mellom to språk. Konkrete motivasjonsmotiv er et ønske om å få sosial godkjenning og et ønske om å framstå som et sosialt individ (Garrett, 2010, s. 107). I situasjoner der den sosiale godkjenningen kommer i ubalanse vil man bruke ulike strategier for å opprettholde balansen.

2.3 Nabospråk i læreplanen

En avtale mellom landene i Norden ble dannet i 1962 og utgjør grunnlaget for språklig samarbeid og nabospråkundervisning i landene. Denne ble kalt for Helsingforsavtalen. Avtalen går mellom Danmark, Norge, Sverige, Island og Finland. Under kategorien til kulturelt samarbeid i artikkel 8 står det spesifikt om språk og undervisning: «Undervisning og utdanning i skolene i de nordiske land skal i passende omfang omfatte undervisning om språk, kultur og alminnelige samfunnsforhold i de øvrige nordiske land, herunder Færøyene, Grønland og Åland.» (Helsingforsavtalen, 1962, artikkel 8).

Fra høsten 2020 har fagfornyelsen tredd i kraft for 8. og 9. trinns elever i ungdomsskolen. Fra og med høsten 2021 vil fagfornyelsen også tre i kraft for 10. trinns elever. Læreplanen for 10. trinn inneholder en rekke kompetansemål som elevene skal lære i løpet av en tidsperiode på tre år. Læreplanen i Norge angir ikke standarder eller minstekrav for oppnåelse av kompetansen, men brukes som en rettleiding på undervisningens innhold og kan brukes i arbeidet med å følge elevenes progresjon og definerte måloppnåelse (Sunde & Wille, 2017, s. 26). I læreplanen fra 10. trinn står det at elevene skal «lytte til og lese tekster på svensk og dansk og gjøre rede for innhold og språklige trekk» (Udir, 2020b). Verbene som dukker opp her er *lytte til*, *lese* og *gjøre rede for*. Kunnskapsdepartementet sin forklaring på sistnevnte verb er

faglig begrunnet forklaring av et innhold (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det kreves derfor ikke mer enn å passivt høre på, og aktivt lese svensk og dansk talemål, og å kommentere noen forskjeller og likheter mellom nabospråkene. Ved videre tolking av kompetansemålet kreves det ikke å forstå alle ord på dansk og svensk, og heller ikke å skrive språket, kun en forståelse av språkene.

Et annet kompetansemål i læreplanen er, «utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter» (Udir, 2017). Ordene som dukker opp i denne formuleringen som videre er relevant for oppgaven er holdninger til språk og talespråkvarianter. Begge disse kompetansemålene bygger på kjerneelementene i norskfaget. Et av kjerneelementene er «tekst i kontekst». Her står det at elevene «skal utforske og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, på svensk og dansk, og i oversatte tekster fra samiske og andre språk.» (Udir, 2020a). Her kommer skriftspråket til svensk og dansk inn. Verbet *utforske* blir brukt i formuleringen fra utdanningsdirektoratet. De forklarer begrepet videre i en rapport om verbene i læreplanen at synonymmer til å *utforske* er oppdage, søke, observere og ivareta nysgjerrigheten i en læringsprosess (Kunnskapsdepartementet, 2018).

2.3.1 Backwash-effekten

I den norske skolen er elever ved ungdomsskolen og videregående godt vant til vurderinger i ulike fag. Ungdom på 10. trinn har både skriftlig- og muntlig eksamen på våren, og det samme gjelder elever i den videregående skolen. Et engelsk begrep kalt «backwash-effekten» peker på hvordan den avsluttende vurderingsformen gir konsekvenser for undervisningen som leder fram til den avsluttende eksamen. Det vil si at emner og temaer som er gitt ved tidligere eksamensoppgaver blir gitt til heldagsprøver, underveivurderinger og omformet i nasjonale prøver. Dette gjelder både hensikt, form og innhold på prøvene (Engh, 2012, s. 11). Fra perioden 1999-1997 ble det utgitt totalt 36 eksamensoppgaver i norsk, derav to av disse kan knyttes opp til emnet om nabospråk. Fra perioden 2009-2012 kan det derimot ikke knyttes noen emner opp mot nabospråk, og ingen av tekstene som følger med som vedlegg var svensk eller dansk (Sundby, 2013, s. 97-98). Det skal sies at mange av oppgavene som blir gitt til norskeksamen kan tolkes i vid forstand som betyr at eleven kan velge å trekke inn nabospråk. Kan dette gi utslag på undervisningen av nabospråk?

INS (2005) undersøkelsen viste at knapt halvparten av videregående elevene hadde hatt nabospråk i undervisningen i løpet av skolegangen. Kun 4,5 % hadde hatt mer en «bare litt». Det er åpenbart at det er lærerens opplæring som er språkfelleskapets svakeste link (Hannesdottir & Mose, 2011, s. 56). I Skandinavia er det nok Danmark som har prioritert nabospråk og den nordiske dimensjonen i størst grad (Otnes & Aamotsbakken, 2012, s. 189). I en undersøkelse gjort av Synovate AS Norge i 2011 ble det spurt en rekke spørsmål om hva norsklærere mener om norskfaget i skolen i dag. Den ble gjennomført på forespørsel av språkrådet som utforsket norsklæreres holdninger til norskfaget på ungdomsskolen og i den videregående skolen. Et av spørsmålene i undersøkelsen var hvor viktig nabospråkundervisning var i faget. Her svarte majoriteten med 63 % at dette var «mindre viktig» eller «ikke viktig» (Pran & Johannesen, 2011, s. 11).

Hva slags pedagogiske konsekvenser har dette for opplæring i skolen? Torp mener at mesteparten av problemene med blant annet svensk er øvinger i bokstavene fra norsk og svensk. Han peker på at svensk har en fonologisk avkodning som gjør at talemål og skriftspråk er sterkt knyttet sammen. På den måten skal det ikke være store problemer for elever å lese svensk skriftspråk (Torp, 2013).

2.5 Tidligere undersøkelser

2.5.1 Øivind Maurud – undersøkelse

Undersøkelsen som for første gang, i så stor skala, undersøkte nabospråkene svensk, dansk og norsk, var Maurud. Innholdet i studien gikk på talemål og skriftspråk. Han hadde ulike tekster på dansk, svensk og norsk. Noen måtte lese teksten og svare på noen spørsmål i ettertid, mens andre respondenter fikk teksten lest opp før de deretter skulle svare på de samme spørsmålene knyttet til teksten. I tillegg til dette var det en gloseprøve, der respondentene skulle skrive hva ordene betydde (Maurud, 1975, s. 157). I sin undersøkelse fant han flere interessante funn. Blant annet avdekket han at svensk var det språket som ble forstått best blant dansker og nordmenn, men svenskene selv var de som forstod de andre nabospråkene dårligst. Danskene var de som hadde lavest selvtillit til egen forståelse, mens nordmenn var de som hadde høyest. Så mye som 88 % av nordmennene i undersøkelsen viste til god forståelse av svensk, mens kun 48 % av svenskene mente det samme om norsk språk. Her spiller det inn andre faktorer som holdninger, manglende kontakt til språkene, og oversettelse av nabospråkene i eget land (Maurud, 1975, s. 154-155).

2.5.2 Nordiska ministerråd undersøkelse (INS)

I 2001 mente nordisk kulturfond at det var på tide med en oppdatering på undersøkelsen Maurud gjennomførte på 70-tallet. De kalte prosjektet for *internordisk språkforståelse i en tid med økt internasjonalisering* (INS). Lederen for prosjektet var svenskene Lars-Olof Delsing og Katarina Lundin-Åkesson. I denne undersøkelsen ble også fremmedspråklige tatt med i undersøkelsen. I tillegg ble engelsk sammenlignet med forståelsen av nabospråkene. Prøven bestod av tre deler. Den første var videopptak fra «vil du bli millionær?» fra svensk, dansk, norsk og engelsk versjon. Den andre delen bestod av et lydopptak fra en nyhetslesing fra hvert av landene. Til lydopptaket fulgte også fem spørsmål. Den siste delen av testen bestod av en skriftlig tekst der utvalget skulle velge rett oversettelse. De fikk tre alternativ å velge mellom. Som en tvist fikk halvparten av danskene og svenskene nynorske tekster i den siste delen, som de ikke fikk vite på forhånd (Delsing & Lundin-Åkesson, 2005, s. 16).

Resultatene av denne undersøkelsen ble at danskene forstod norsk bokmål best, og svenskene forstod nynorsk best. Dette var noe som var forventet på forhånd av undersøkelsen, men det ble endelig bekreftet her. Oslo-elevene kom best ut i hele Skandinavia på nabospråksforståelse, og Norge generelt fikk hele 10 poeng mer enn svenskene og finsksvenskene som kom rett bak med 3-4 poeng over danskene igjen.

2.5.3 Olerud & Dybvik sin undersøkelse

En undersøkelse i forståelse og holdninger til nabospråk blant 10. trinns elever har blitt gjennomført på en skole i Aust-Agder. Dette var to mastergradsstudenter ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold som gjennomførte prosjektet. Her fikk elevene se en svensk, og en dansk episode av «Den store bakedyst» og «Hele Sverige bakar» med originalspråk uten teksting. I tillegg har 18 elever og lærere blitt intervjuet rundt forståelse og holdninger. Videre var det et spørreskjema som elevene gjennomførte i ettertid av opplegget. I undersøkelsen kom det fram at elever i Aust-Agder ikke syntes dansk var et særlig pent språk, og de hadde dermed negative språkholdninger til dette språket. Av forståelsen sier elevene i Aust-Agder at de har større forståelsesproblemer med dansk enn med svensk. På en skala fra 1-5, der 1 er lett, og 5 er vanskelig ligger gjennomsnittet i svensk språk på rundt 2, altså relativt lett. På dansk derimot ligger gjennomsnittet på mellom 3 og 4. Elevenes egen forståelse av språkene

tilsier at svensk er lettere å forstå enn dansk. Da elevene ble sammenlignet med elever fra Østfold og Møre & Romsdal, kom Aust-Agder-elevene best ut i forståelse av svensk og dansk (Olerud & Dybvik, 2014, s. 101).

Da elevene i intervjuet ble spurt om hvor mye nabospråkundervisning de hadde fått, ble det nevnt at de hadde lest og tolket en svensk novelle, sett film og lært om språkernes historie. I spørsmålet om hvilken strategi som elevene ville valgt i møte med både en svensk og dansk person svarte elevene litt ulikt. I møte med en person som snakket dansk ville flesteparten bytte over til engelsk ved kommunikasjonsproblemer. Så mye som 23 elever valgte dette alternativet. Rett under finner vi 20 elever som svarte at de ville prøvd å snakke tydeligere norsk. I spørsmålet om den strategien som blir foretrukket i kommunikasjonsproblemer med en svenske ville 21 personer snakket tydeligere norsk og 16 personer ville lagt om til engelsk (Olerud & Dybvik, 2014, s. 105).

2.5.4 Sammenligning av Maurud og INS

Testpersonene i Mauruds undersøkelse utgjorde 504 mennesker mot 826 personer i undersøkelsen fra 2005. Maurud hadde respondentene fra hovedstadens region, altså København, Oslo og Stockholm. Her kommer den geografiske plasseringen av Stockholm negativt ut på målingen av forståelsen for svenskene, og hovedstedene Oslo og København ligger nært grensen til Sverige. Dette kan ha hatt mye å si for resultatet av undersøkelsen. I den andre undersøkelsen fra 2005 var utvalget mer spredt. Det vil si at personer fra andre deler av landene var også representert. Alder på utvalget tok også for seg i langt større grad voksne enn det som Maurud hadde i sin undersøkelse. INS-undersøkelsen brukte videoopptak der respondentene også fikk se kroppsspråk og personene som talte språket. På mange måter var den videre oppfølgingen gjort av INS mer omfattende enn Maurud sin undersøkelse. På den andre siden hadde Maurud et klart mer omfattende innhold i undersøkelsen. Han undersøkte flere aspekter som ikke undersøkelsen fra 2005 gjennomførte (Delsing & Lundin-Åkesson, 2005, s. 122-123).

Undersøkelsene er ulike, både i form og innhold. Derfor blir det vanskelig å sammenligne dataene mellom disse to undersøkelsene. Likevel viste resultatene på et overordnet plan stor likhet med hverandre. Nordmennene kom best ut i å forstå og bli forstått tilbake. Forståelsen i

gjennomsnitt per person hadde gått ned, og dette gjaldt både blant svensker, dansker og nordmenn. Dette viser en negativ utvikling av språkforståelsen på omlag 30 år.

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere metoden og begrunne ulike beslutninger som har blitt gjort. Selvet begrepet metode kommer fra gresk «methodos» som betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Befring, 2020, s. 12). Mitt mål er å finne ut av følgende problemstilling som jeg har presentert innledningsvis:

Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever?

Metodedelen er strukturert slik at jeg starter med en begrunnelse for valg, og så skal jeg ta for meg en presentasjon av utvalget, spørreundersøkelsen og undervisningstimene. Deretter vil jeg gå inn på validitet og reliabilitet. Jeg vil benytte ulike begreper. Dette gjelder, *respondenter* og *elever*, som er synonymer for de som deltok i undervisningstimene og spørreundersøkelsen.

3.1 Metodevalg

3.1.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

De forskningsmetodene som man ofte benytter, er kvalitative metoder og kvantitative metoder. Hver av disse har sine fordeler og ulemper, og det vil derfor ofte være en fordel å kombinere de to siste (Befring, 2020, s. 12). Kvalitative metoder brukes for å finne ut av individuelle særpreg og egenskaper. Den er som regel intensiv, har få enheter, og data samles inn som ord (Jacobsen, 2015, s. 145). Gjennomføring av intervju og observasjon er det mest vanlige innenfor kvalitativ metode. Det viktigste kjennetegnet her er den frie og lite formelle settingen mellom en forsker og en informant (Befring, 2020, s. 13). Intervjuet gir derfor rom for improvisasjon og kreativitet underveis. Det kreves derfor mer av forskeren under intervjuet eller observasjonen for å få god datakvalitet i ettertid. Samtidig vil interessante spørsmål muligens komme opp underveis som gir en dypere forklaring og refleksjon hos informanten (Befring, 2020, s. 93).

I kvantitativ metode strukturerer man problemfeltet i ulike variabler. Man undersøker et flertall framfor noen få, og bearbeider disse i tall. Kvantitativ metode kalles også for ekstensiv, for den tar for seg mange enheter, men den er relativt lukket, for spørsmålene er fastlagt på forhånd (Jacobsen, 2015, s. 251). Dette kan være gjennom observasjon eller

spørreskjema der utvalget svarer innenfor fastlagte kategorier og alternativ (Befring, 2020, s. 14). Tanken bak å drive en kvantitativ studie er å standardisere informasjonen. I ettertid vil man gjennom denne metoden beregne ut gjennomsnitt, variasjon og korrelasjon ut fra tallene.

De kvantitative og kvalitative tilnærmingene har sine fordeler og ulemper. Det beste ville være å kombinere disse to i en såkalt kombinert tilnærming. Det vil si at man i kvantitativ også har med informasjon fra enhetene som går på et dypere nivå for større forståelse (Befring, 2020, s. 14). Arbeidet i denne oppgaven baserer seg i all hovedsak på en kvantitativ tilnærming, der resultatene vil vises som tall i statistikken, men den vil ha noe innslag av kvalitativ tilnærming. Dette vil jeg komme tilbake til under delkapittel 3.3, om undervisningstimen og spørreundersøkelsen.

3.1.2 Metoder for å måle språkforståelse

Språkforståelse deles inn i ulike sider. En av sidene er skriftspråket, og en annen side er talespråket. I min oppgave tar jeg for meg ulike sider av nabospråkene svensk og dansk. I læreplanen til norsk fra 10. trinn står det at elevene skal, «lytte til og lese tekster på dansk og svensk (...)» (Udir, 2020). Her blir både tale og skrift inkludert. I dansk er det stor forskjell mellom ortografi og fonologi, så forståelsen for skriftspråket og talemålet vil muligens være forskjellig. I tidligere undersøkelser gjort på feltet er det litt forskjellig, men majoriteten fokuserer på talemålet. I INS sin undersøkelse fra 2004 var det tre deler, der to av disse gikk på talemål i form av lyd og bilde. Det er talemålet man oftest møter på i kommunikasjon med andre fra nabolandene, som TV/film og i fysisk møte. Se delkapittel 2.2.1.

For å måle språkforståelse kan dette gjøres på forskjellige måter. Den ene måten er at forskeren utformer et testmateriale som er formålstjenlig, og finner fram til en overbevisende måte å måle forståelsen på. Et eksempel er at man lager en test som respondentene svarer på hvor det blir gitt poeng deretter. Her er det en poengscore som beregnes på forhånd av forskeren. Dette stiller et krav til forskeren om troverdighet og en særlig stor grad av kompetanse på hva som er god og dårlig språkforståelse. Den andre metoden, som er valgt i mitt prosjekt, er at elevene selv svarer på sin egen forståelse ut fra egenvurdering. De har, gjennom et undervisningsopplegg, blitt kjent med svensk og dansk, og skrevet ned ord de ikke forstår. Videre fikk de oppleve dansk og svensk tale i form av to videoklipp. Det var meningen å stimulere respondentenes egenrefleksjon, og sette dem i stand til selv å vurdere

hvor god språkforståelse de har til både skrift og tale i disse to språkene. Det gir derimot ikke et svar på respondentenes reelle språkforståelse, men heller en indikasjon på hva de selv mener om sin egen forståelse. Uansett kan denne metoden gi relevant informasjon og en indikasjon på hvor god språkforståelsen er.

Siden språk handler om kommunikasjon, er egenopplevelsen også viktig å ta med, og ikke bare hva en utenforstående mener. Man kan også stille seg spørsmålet om man skal måle forståelse ut fra antall ord som blir streket under, som betyr at respondenten ikke forstår ordet. Det viktigste blir å se på om teksten som helhet blir forstått. Hvis den gjør det, er målet nådd og man kan si at teksten er forstått. Samtidig vil også et økt antall ord som er streket under også bety at forståelsen for helheten går gradvis ned.

3.1.3 Metoder for å måle holdninger

Holdninger er noe som i utgangspunktet kan måles enten direkte eller indirekte. Ved en direkte tilnærming vet respondentene at de skal bli målt på forhånd. Ved en indirekte tilnærming vet ikke respondentene at de svarer på egne holdninger. Faren ved førstnevnte er at de ikke svarer oppriktig på deres egne holdninger. Denne metoden har forskere ved Københavns Universitet testet ut på et utvalg. I denne undersøkelsen ble respondentene spurt om holdninger til dialekter i Danmark, i form av en direkte tilnærming. Resultatet ved denne direkte undersøkelsen av holdninger i Danmark, var en generell positiv vurdering av dialektene, og respondentene kalte disse for sjarmerende og de ville syntes det var trist hvis dialektene forsvant i Danmark (Pedersen & Gudiksen, 2007). Det samme fenomenet ble foretatt uten at respondentene fikk vite at de ble testet i holdninger, altså en indirekte tilnærming. Denne ble kalt for *sprogmasketesten*, og er samme teknikk som den engelske *matched guise test*. Her skulle respondentene fra Danmark vurdere personlighetstrekk utfra en rekke lydopptak fra personer med ulike dialekter. Svaralternativene gikk på å bedømme personene fra dum-begavet og usikker-selvsikker. Resultatet fra denne undersøkelsen var at personer med dialekter ble karakterisert som mindre intelligente og mer usikre enn personer som snakket høy-københavnsk (standardisert talemål i Danmark) (Pedersen & Gudiksen, 2007). Dette gir et viktig poeng for metodevalg av språkholdninger.

Jeg har på bakgrunn av dette prøvd ut en mer indirekte tilnærming til språkholdninger. Dette har jeg gjort ved å følge flere tiltak både i undervisningen og spørreundersøkelsen. Dette blir

presentert i delkapittel 3.3.1 og 3.3.2. I undervisningstimen har jeg forsøkt å være mest mulig objektiv, og utelukke ord som «vanskelig», og andre ladede og tolkede ord som kan påvirke deres egne besvarelser senere. Jeg spurte også elevene direkte ut om det var noe de observerte ved Youtube-klippene, i stedet for å spørre om de syntes det var vanskelig å forstå det de sa på Youtube-klippene. I beskrivelsen av prosjektet for elevene nevnte jeg heller ikke at undersøkelsen skulle undersøke deres holdninger til svensk og dansk. På den måten tok jeg noen forholdsregler for å påvirke elevene i minst mulig grad til denne delen av spørreundersøkelsen.

3.2 Utvalget

Utvalget som deltok i undersøkelsen, bestod av 49 ungdomsskoleelever på 10. trinn. I utgangspunktet var det opp mot 60 elever fordelt på klassene, men på grunn av sykdom og annet fravær var det 49 respondenter som deltok. Likevel vil jeg si det var ganske høy svarprosent på samtlige spørsmål ut fra de som var på skolen, selv om det var mulig å avslutte når de måtte ønske dette. Elevene bestod av både jenter og gutter, og fordelingen mellom kjønnene var ganske likt. Da det i tidligere undersøkelser ikke har vist noen særlig forskjell i kjønnene på nabospråkforståelse, har jeg valgt å ikke bruke dette som en variabel å undersøke. Elevene var spredt på to klasser på samme ungdomsskole. Dette var to tilfeldig valgte klasser. Selve opplegget måtte godkjennes av skolen, rektor, og det måtte planlegges med norsklæreren når det passet best. Antall besvarelser jeg satt igjen med var 49, og man kan stille seg spørsmålet om dette var nok for å finne svar på problemstillingen. En tommelfingerregel sier at et utvalg på mindre enn 100 enheter vil gjøre det vanskelig å få til en god analyse av informasjonen. I tillegg vil feilmarginene være høye (Jacobsen, 2015, s. 301). Dette er viktig å tenke på under analysen av dataene. Likevel er disse to klassene tilfeldig valgt, og selve målet med dette er å se om nabospråkforståelsen er god eller dårlig, blant noen tilfeldig valgte ungdomsskoleelever. Et alternativ hadde vært å gjennomføre undervisningstimen på flere skoler og sammenlignet dataene. Da ville oppgavens omfang blitt betydelig større.

Elevene som deltok fylte 15 år i 2020 da opplegget ble gjennomført. I mindre forskningsprosjekter kan personer over 15 år gi sin egen samtykke. Dette innebærer ikke sensitiv informasjon om elevene, da dette må søkes om (Norsk senter for forskningsdata, 2021). For å ivareta de forskningsetiske hensynene hadde jeg fokus på å informere alle

elevene om frivilligheten til undersøkelsen og nevne at elevene kunne trekke seg fra denne når som helst. Det er stor sannsynlighet at elever i denne alderen tenker mer reflektert over sin egen læring og forståelse til nabospråkene dansk og svensk, sammenlignet med elever i yngre alder.

Eksponeringen for nabospråkene blant ungdommene kan være ulikt. Noe vi kan si med sikkerhet er at ungdommene har kort reise til Danmark på grunn av den geografiske plasseringen. Man kan derfor anta at ungdom fra Kristiansand generelt er mer eksponert for dansk eller har erfaring med opphold i Danmark. I tillegg kan man diskutere muligheten mennesker fra Danmark og Sverige har til å jobbe og leve i Agder, slik at ungdommene blir eksponert for nabospråkene på grunn av dette. En annen viktig eksponeringsfaktor er at ungdommene er født i 2005, som tilsier at de har vokst opp med sosiale medier, Youtube, Spotify, Netflix og andre strømmetjenester lett tilgjengelig. Alle disse plattformene har kanaler der man kan høre og lese dansk og svensk. Selv om engelsk tar den største plassen på disse plattformene, er dette likevel en eksponeringsfaktor. Akkurat disse faktorene tror jeg gjelder for den gjennomsnittlige 15-åringen, og er ikke spesielt for akkurat elever fra Kristiansand.

Skolen er en sentrumsnær skole i Kristiansand. Som mange andre skoler i Agder er det forskjell i elevenes sosiokulturelle og økonomiske bakgrunner. Dette kan henge sammen med hvor ofte de har vært i Danmark og Sverige. Samtidig ligger begge disse landene nært til Norge, og de fleste familier fra lavere sosiokulturelle og økonomiske bakgrunner vil kanskje heller kunne reise til Danmark, enn til sydligere strøk. Dette kan være med å påvirke eksponeringen med nabospråkene, men dette er ikke noe jeg vil diskutere videre på grunn av etiske hensyn, og av oppgavens omfang. Ungdom, i dagens samfunn, blir eksponert for dansk og svensk språk via TV, sosiale medier, Youtube og musikk. Noe de fleste ungdom har lett tilgjengelig hele tiden, uavhengig av bakgrunn.

Morsmålet til alle elevene som deltok var norsk. Det vil si at mangfoldet i disse to klassene ikke var sprikende, sett fra et språklig ståsted. I de fleste norske ungdomsskoleklasser vil det være elever med et annet morsmål enn norsk. Derfor skiller disse to klassene seg ut fra et vanlig klasserom på dette punktet. Man kan anta at de fleste med annet morsmål forstår nabospråkene dårligere, men dette er ikke undersøkt. Det kan muligens ha noe å si for eksponeringen av nabospråk opp gjennom barndommen hos ungdommene, men det blir kun

spekuleringer og det blir feil å ta dette med som en betraktning av resultatene. Det var noen elever som skrev i spørreskjemaet at de hadde slektninger som bodde i Sverige og Danmark.

Det er i all hovedsak to grunner til at Kristiansand ble valgt som en by å gjøre undersøkelser i. Den viktigste grunnen er at byen har nær tilknytning til Danmark, og det vil være flere som har hatt opphold her enn elever i andre deler av Norge. Den andre grunnen er at temaet nabospråkforståelse har blitt undersøkt før i dette området, riktignok i datidens Aust-Agder. Dette ble gjort av to masterstudenter fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold i 2014 (Olerud & Dybvik, 2014, s. 101).

Dagen før jeg gjennomførte undervisningstimene og spørreundersøkelsen i klassene, hadde jeg et møte med læreren. Her stilte jeg ulike spørsmål for å få informasjon om klassene som var nyttig å vite med tanke på opplegget jeg skulle ha, og hvordan elevene ville reagere. I tillegg spurte jeg om lærerens synspunkt på nabospråkundervisning, om det blir nedprioritert eller ikke og videre om lærerens vurdering av egen forståelse til svensk og dansk språk. Informasjonen læreren ga meg om klassen fikk jeg bruk for i undervisningstimen. Blant annet fikk jeg vite at elevene ikke hadde hatt noe særlig om nabospråk før. Dette påvirket hvordan deler av undervisningstimen ble. Blant annet valgte jeg å trekke inn informasjon om språkene før jeg delte ut nyhetsartiklene. Intervjuet varte i omtrent sju minutter, og i løpet av denne tiden fikk jeg den informasjonen jeg trengte.

3.3 Undervisningstimen og spørreundersøkelsen

Oppgaven min har en spesiell utforming ved at jeg først gjennomførte et undervisningsopplegg for å trigge forståelsen. Kunnskapen elevene tilegnet seg i løpet av undervisningen, kom fram i spørreundersøkelsen som de gjennomførte etterpå. Etter undervisningstimen gjennomførte elevene en spørreundersøkelse for å kunne måle deres egenrapporterte forståelse. Elevene deltok aktivt i undervisningsopplegget gjennom videoer og samtaler før de svarte på undersøkelsen.

3.3.1 Undervisningstime

Jeg gjennomførte en undervisningstime i to ulike klasser, men på samme trinn og skole. Selve opplegget var det samme i begge klassene, selv om det naturligvis ble noen forskjeller

mellom disse to timene. Det var flere tanker bak undervisningstimen. Primært sett visste jeg på forhånd at elevene ikke hadde hatt noe om undervisning om nabospråk fra før. Derfor valgte jeg å undervise om blant annet tødler i svensk, klusilsvekkelse i dansk og høyfrekvente ord i svensk og dansk. I undervisningstimen fikk elevene også lese dansk og svensk skrift, og se to klipp der talemålet i hvert av landene ble representert. På den måten ble elevene forberedt på hva talemål og skriftspråk i svensk og dansk var, og de hadde personlig erfaring knyttet til dette. Slik enkle grep kan øke forståelsen hos elevene, slik språkforsker Arne Torp påpeker (Torp, 2013). Derfor valgte jeg å ha en innføring i språkene før de gjennomførte resten av opplegget.

Selve undervisningstimen som var på 55 minutter gikk som følger:

Oppstart (ca. 15 min)

- Presentasjon av innholdet for timen og informasjon rundt deres deltagelse i spørreskjemaet mot slutten av opplegget/etter timen. Introduksjon av dansk, svensk og norsk. Hva er likt og ulikt mellom språkene?
- Hva er likt og ulikt mellom språkene? Tavleskriving – dele tavlen inn i tre deler. Svensk, dansk og norsk. Klassediskusjon med elevene rundt eksemplene.
  - Svensk: bokstaver med tødler (ö, ä), stj-lyden, høyfrekvent bruk av c og x, høyfrekvente ord (och, inte, hur, också, tycker). Brukte eksempelet «Göteborg» med tødler.
  - Dansk: bløte konsonanter (p, t, k → b, d, g), gj og kj blir g og k, høyfrekvent bruk av æ, ligner norsk bokmål på flere områder.

Hoveddel (ca. 35 min)

Svensk og dansk skriftspråk (15 min)

- Utdeling av den svenske nyhetsartikkelen, «Forskarnas varning för «sjätte massutdöendet» (vedlegg 2). Les gjennom på egenhånd og strek under ord du ikke forstår.
- Utdeling av danske nyhetsartikkelen, «WWF: Bestanden af vilde dyr er skrumpet 68 procent siden 1970» (vedlegg 3). Les gjennom på egenhånd og strek under ord dere ikke forstår.
- Snakke i plenum:

- Hva handlet de om? Hva var det elevene forstod og ikke forstod? Hva la elevene merke til med språket? Lignet det på norsk, og hva var det som eventuelt lignet?

Svensk og dansk talemål (20 min)

- Vise Youtube-klipp fra en svensk influencer – ca. sju min.
  - «Bjuder Zara Larsson på lyx-dejt för 10.000 kr» (Uppdrag: Mat, 2019, 15:36)
- Vise youtube-klipp fra en dansk influencer – ca. sju min.
  - «JEG KLAREDE ALLE JERES DUMME UDFORDRINGER PÅ EN DAG!!) (David Jæger, 2020, 7:47).
- Snakke i plenum: Hva handlet klippene om? Hva la de merke til med talemålet? Var det som forventet?

Avslutning (ca. fem min).

- Rydding av klasserommet.

Timen hadde en struktur der jeg innledningsvis fortalte om prosjektet mitt, formålet med timen og spørreundersøkelsen i ettertid. Her tok jeg også opp at jeg i spørreundersøkelsen ville spørre elevene om deres erfaring av opplegget og forståelse til svensk og dansk. Dette gjorde jeg for at elevene skulle være bevist på at de underveis måtte danne seg noen tanker om hva de forstod og ikke forstod, og hva de syntes var bra eller mindre bra. På den måten kom ikke de fleste spørsmålene overraskende på. Etter dette startet jeg å dele opp tavlen i tre deler med norsk, svensk og dansk i hver sin bolk. Så gikk jeg innom hver og en av disse og tok opp hva som er spesifikt for hvert av språkene og hva som er likt. Her kom elevene i samspill med meg opp med noen eksempler der vi så på dette.

I hoveddelen av undervisningstimen fikk elevene utdelt hver sin nyhetsartikkel. Først den svenske som hadde tittelen «Forskarnas varning för «sjätte massutdöendet» utgitt av Göteborgsposten (Norheim, 2020) (Se vedlegg 2). Her bad jeg elevene lese teksten nøye, og streke under ord de ikke forstod. Dette gjorde de individuelt. Deretter gav jeg elevene den danske nyhetsartikkelen med tittel «WWF: Bestanden af vilde dyr er skrumpet 68 procent siden 1970» som er utgitt av TV2 Danmark (Se vedlegg 3). Her gjorde elevene det samme som med den svenske teksten. Etter individuelt arbeid, tok jeg opp i plenum hva de hadde satt strek under av ord de ikke forstod. Artiklene er utgitt av to forskjellige aviser, men de tok

utgangspunkt i samme forskningsartikkel og hadde samme tema. Ordvalget var naturlig nok litt annerledes, men både lengden, tematikk og budskap var det samme i begge. De ble utgitt 10.09.2020. Et alternativ her hadde vært å ha en annen type tekst som utgangspunkt, som er direkte oversatt fra svensk og dansk. Det hadde gjort at tekstene var mer like på ordnivå, og sammenligningsgrunnlaget hadde vært likt. På den andre siden ville man etter en tekst forstått innholdet ganske tydelig, og dermed kunne trekke likheter til den neste oversettelsesteksten. Dette var en faktor jeg ville unngå. Elevene leste begge tekstene selv før vi snakket om de muntlig. Jeg valgte dermed å først snakke muntlig om den svenske teksten før jeg spurte hva den danske teksten handlet om i etterkant. Her fikk jeg mer direkte fanget opp om de skjønnte at tekstene omhandlet det samme selv om de var skrevet med forskjellige ord og språk.

Temaet som begge tekstene tok opp var dyr, klima og miljø. Dette er tematikk som er dagsaktuelt og kan virke spennende for noen elever. Språklig sett inneholdt begge artiklene en rekke vanlige ord, men også noen ord som skilte seg ut fra norsk, som de også påpekte i etterkant. I den danske artikkelen var det flere ord stavet med æ på steder det vanligvis brukes e i norsk bokmål. Eksempler på ord i artikkelen var «ændrede, afhængige, fortsætter og vækst». Dette ble forklart innledningsvis i undervisningstimen. Noe av det samme gjaldt også den svenske nyhetsartikkelen språklig sett. Den inneholdt flere ord der tødler og bokstavene x og c var tilstede. Eksempler på ord fra artikkelen er «är, stället, för, exempel, mycket, och». Fra en språklig vurdering på forhånd var nok den svenske nyhetsartikkelen litt mer komplisert enn den danske. Dette gjaldt spesielt fagbegreper som er vanskelig nok på norsk. Ord som krypdyr, pattedyr, amfibier og ferskvann, skiller seg stort fra norsk bokmål. Disse ordene var det flere elever som tok opp under klassesdiskusjon som vanskelige eller at de ikke forstod. På den danske artikkelen var det ingen ord som ble tatt opp som var vanskelige/ ikke forstod. Her var det altså en forskjell.

Nå hadde elevene fått sett og erfart svensk og dansk skriftspråk. I den siste delen av undervisningstimen la jeg fokuset på dansk og svensk talemål. Det som var viktig i valget av Youtube-klipp, var at personene som snakket måtte ha et mest mulig standard talemål. Det vil si et talemål som tilsvarer områdene rundt hovedstedene, Stockholm og København. Det første klippet som ble vist var fra den svenske mat-vloggeren, Mauri Hermundsson. Han er en svensk Youtuber og er journalist i Aftonbladet. På sin Youtube-kanal har han over 40 millioner avspillinger. Han er født og oppvokst i områdene rundt Stockholm, og har et talemål som er typisk for området. I klippet skal han på date med den svenske popstjernen Zara

Larsson og spise med et budsjett på 10 000 svenske kroner. Klippet varer i 15 minutter, men jeg valgte å vise halvet klippet på omtrent sju minutter. Da fikk elevene lik lengde på begge videoklipp samtidig som de rakk å se det innen undervisningstimen var ferdig. De sitter på restaurant, spiser og snakker. I tillegg får vi innledningsvis tips fra barnet, Oskar, om ting Mauri må gjøre for å sjarmere Zara på daten (Uppdrag: Mat, 2019, 15:36). Hovedpersonen Mauri snakker i vanlig tempo, og det er naturlige pauser lagt inn slik at det er relativt lett å henge med på hva som blir sagt.

Det danske klippet som ble fremvist, var spilt inn av Youtuberen, Davig Jæger. Han er født og oppvokst i områdene rundt hovedstaden København (Youtube, 2020), og har et talemål som tilsvarer rimelig standard dansk. Selve klippet har en lengde på sju-åtte minutter, og her viste jeg hele klippet for elevene. I videoen får David en rekke utfordringer av sine seere på Youtube-kanalen som han skal gå gjennom og gjennomføre. Mange av utfordringene er like, så disse velger han bestemt bort. De utfordringene han gjennomfører, og som vi ser på videoen, er å stå i planke i fem minutter, løpe rundt huset i 10 runder og ringe fans (David Jæger, 2020, 7:47). Noe som må bli tatt i betraktning, er måten David har klippet videoen på i ettertid. Han har fjernet alle naturlige kunstpauser, og dermed vil det for seeren oppleves som han snakker veldig fort. Dette kan ha fått konsekvenser for resultatene i spørreundersøkelsen, og videre til deres holdninger til dansk språk. Men Jæger snakker også høyt, og han har en svært tydelig tale. Dette er positive sider ved Youtube-klippet, og for elevenes forståelse av dansk.

Fra min vurdering var det to kriterier som måtte være oppfylt for valg av Youtube-klipp. Det ene kriteriet gikk på motivasjonen til elevene. Det måtte være noe de kunne kjenne seg igjen i, og syntes var interessant å følge med på. Det andre kriteriet var at hovedpersonenes talemål måtte være rimelig standard for dansk og svensk. Hovedpoenget med å vise klippene, var at elevene skulle få høre og se svensk og dansk talemål. Youtube-klipp er ofte kortere enn hele episoder fra tv-program. I tillegg har disse to Youtuberne ungdom/unge voksne som målgruppe. Dette fikk de erfare med disse to klippene på sju minutter hver. I etterkant av videoklippene spurte jeg elevene i plenum om hva klippene handlet om, og deres inntrykk av klippene.

Klasse A var den første klassen jeg gjennomførte opplegget i, og klasse A er et oppfunnet navn for denne klassen. Denne foregikk i første time (08:30-09:25) av skoledagen på en

tirsdag i oktober. Denne dagen var fire elever syke, så 25 elever deltok på opplegget og svarte på spørreundersøkelsen i etterkant. Noen elever kom for sent til timen, og jeg startet derfor fem minutter ut i timen med å introdusere meg selv og opplegget. Dette var for at alle skulle få med seg all informasjon. Spørreundersøkelsen gjorde de rett etter undervisningstimen var ferdig i andre time. Elevene var rolige og fulgte godt med på det jeg sa. Under spørsmål og dialog var det flere elever med på å svare. Dette gjaldt under hele timen, og variasjonen i svarene var mange. Generelt var mitt inntrykk at elevene ble engasjert.

Klasse B var den andre klassen jeg gjennomførte opplegget i og klasse B er også et oppfunnet navn for denne klassen. Den foregikk i tredje time (10:35-11:30) av skoledagen på samme tirsdag i oktober. Dette var siste time før lunsj og storefri. Denne dagen var fem elever syke, så 24 elever deltok på opplegget og svarte på spørreundersøkelsen i etterkant. Selve spørreundersøkelsen gjorde de etter storefri og matpausen i fjerde time (12:15-13:10). Elevene i denne klassen var svært rolige og fulgte godt med på det jeg underviste om. Den største forskjellen mellom klasse A og B var i dialogen med klassen. Svært få elever ville svare på spørsmål jeg stilte utad i klasse B, og de som svarte var gjerne de samme to elevene. På bakgrunn av lite dialog med klassen fikk vi litt tid til overs. Jeg brukte disse på å la elevene diskutere likheter og ulikheter i nabospråkene sammen med sidepartnere før vi tok det opp i plenum. Dette gav positiv effekt, og plutselig var flere oppe med hånden med svar på spørsmålene jeg stilte.

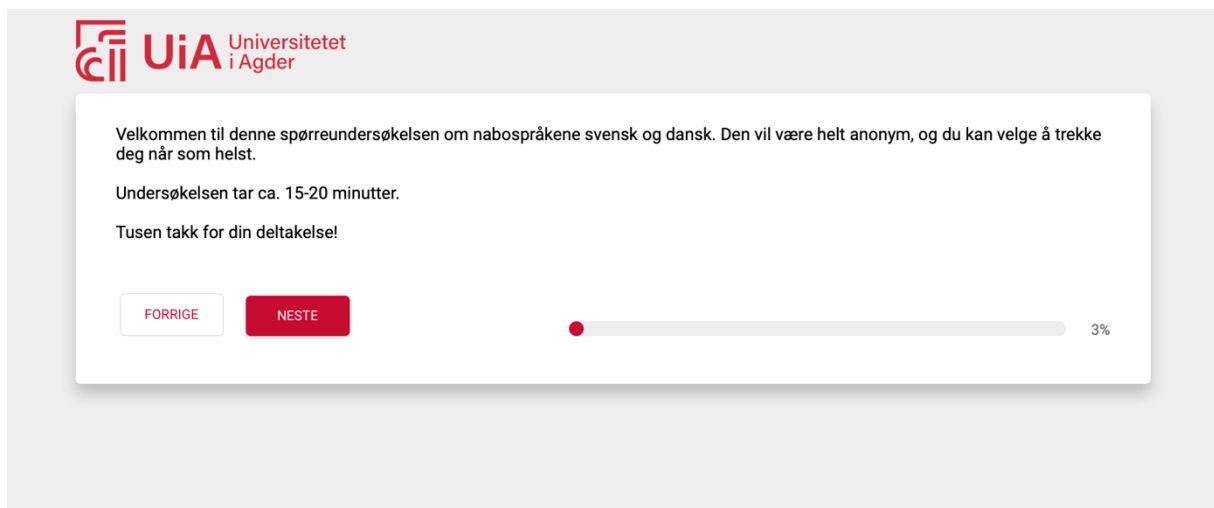
3.3.2 Spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble laget i SurveyXact som Universitetet i Agder (UiA) har et samarbeid med. Det er et digitalt program der man kan lage undersøkelser ut fra egne preferanser, noe som var viktig med tanke på valg av ulike spørreskjemaer digitalt. Undersøkelsen ble distribuert via en hyperlink som elevene klikket seg inn på. I etterkant kan det være lett å lage regresjonsanalyser og videre vise disse i form av ulike tabeller og diagrammer. Her kan man enkelt velge en variabel og sjekke den ut med andre variabler i spørreskjemaet.

Undersøkelsen bestod av 31 spørsmål totalt, der flere av svaralternativene i ulike spørsmål hadde aktivering som sendte elevene videre til neste spørsmål. Minste såkalte «rute» respondentene kunne komme gjennom var på 20 spørsmål (se vedlegg 1).

Illustrasjon 1: Førstesiden av spørreundersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble lagt ut som en link under norskfaget i Google Classroom, som er deres digitale læringsplattform. Linken var det læreren som la ut, da jeg ikke hadde tilgang til dette rommet selv. Vi fant ut at dette var den beste løsningen, da de er vant til å bruke Classroom fra før. Undersøkelsen ble gjennomført rett etter undervisningstimen hos klasse A. Dette skjedde i 2. time av skoledagen (09.30-10.25). Elevene brukte rundt 15 minutter på undersøkelsen, og mens de holdt på var det helt stille i klasserommet. Noen elever rakk opp hånden underveis, og de fikk da hjelp av meg underveis. Jeg fikk da sjansen til å besvare spørsmål som flere hadde. Hos klasse B hadde de et langt friminutt på 45 minutter mellom undervisningstimen og spørreundersøkelsen. Hos elevene i klasse B tok det også omtrent 15 minutter før alle var ferdige med undersøkelsen. I denne klassen var det betydelig færre som rakk opp hånden og lurte på ting. Dette kan være tilfeldig, eller det kan ha sammenheng med undervisningstimen i forkant, eller at de ikke turte/ville spørre om hjelp. Klasse B er betydelig roligere enn klasse A som nevnt over. Dette kan også være en forklaring.

I og med at jeg var tilstede underveis i gjennomførelsen av spørreundersøkelsen fikk elevene spurt meg om ord eller formuleringer de ikke forstod, som Gorard poengterer: «Face-to-face the researcher can read the questions aloud, explain any difficult points if necessary (...)» (Gorard, 2001, s. 82). Jeg fikk mulighet til å forklare ord de var usikre på i undersøkelsen. Det kan være en fordel å starte spørreundersøkelsen med lette introduksjonsspørsmål som er enkelt å svare på. Dette bidrar til å øke sannsynligheten for at elevene gjennomfører hele spørreundersøkelsen. Deretter kom det spørsmål som omhandlet selve oppgaven. Mot slutten av spørreundersøkelsen var det spørsmål som gikk på faktorer knyttet til forståelsen, som

holdninger og motivasjon. Dette går ikke direkte på problemstillingen, og er derfor ikke like nødvendig å svare på for alle. Ved å følge denne formen kunne det øke sjansen for at respondentene svarte på hele undersøkelsen, og hvis de droppet ut underveis så er det viktigste svart på rett etter introduksjonen (Gorard, 2001, s. 89).

Spørreundersøkelsen som ble distribuert til elevene hadde følgende inndeling:

1. Introduksjonen – bestod av spørsmål om elevene hadde vært i Sverige og Danmark, og hvor elevene hadde hørt svensk og dansk.
2. Spørsmål knyttet til egne opplevelser av undervisningstimen.
3. Spørsmål knyttet til elevenes egenvurdering av språkforståelse.
4. Spørsmål om ulike tilpasningsteorier i møte med dansker og svensker, og indirekte om holdninger.

På punkt fire er det spørsmål som ikke direkte går på problemstillingen, men heller som et underspørsmål. På den måten har jeg fulgt Gorard sin oppbygging av en spørreundersøkelse for å sikre meg mest mulig data fra respondentene (Gorard, 2001, s. 89).

Spørreundersøkelsen hadde innslag av kvalitativ metode ved at respondentene får muligheten til å svare med egne ord på noen spørsmål (Jacobsen, 2015, s. 127). Et eksempel fra undersøkelsen er spørsmålet, «Hvor har du hørt svensk og dansk? Sett et eller flere kryss.» Her var svaralternativene «skolen, venner/bekjente/familie, sosiale medier, tv og film, Youtube, på ferie, annet». Svarte respondenten «annet» ble personen videresendt til et ekstraspørsmål for videre utdyping. Her var det en stor tekstboks som gikk over flere linjer som inviterte til lengre tekst. Som overskrift står det, «Annet. Skriv inn:».

I starten av undersøkelsen hadde jeg enkle kategorisvar som går på nominalt målenivå, med alternativ som «ja» eller «nei». Dette brukte jeg til videre regresjonsanalyse. Videre hadde jeg spørsmål som gikk på hyppighet, altså hvor ofte enhetene hadde gjort noe (Jacobsen, 2015, s. 259). Dette gjorde jeg for å finne ut av hvor ofte de hadde vært i Sverige eller Danmark, eller hvor ofte de hørte språkene til daglig. På forhånd innså jeg viktigheten av å ha utfyllende og balanserte svaralternativ til spørsmålene, i tillegg til at de ikke var overlappende. Dette vil si at alternativene som respondentene får er noe alle kan fylle ut, og som de er innforstått med (Jacobsen, 2015, s. 261). Fra min spørreundersøkelse hadde jeg et spørsmål som gikk på hvor de hadde hørt svensk og dansk. Alternativene her gikk på kategorier som en 15-åring har

størst sannsynlighet for å velge, som Tv/film, Youtube og ferie. I tillegg hadde jeg «annet» der respondenten kunne fylle inn selv. Flere steder i undersøkelsen benyttet jeg meg av en *likert-skala*. Det vil si at kategoriene har hvert sitt ytterpunkt som «svært ofte» og «svært sjelden». Mellom disse finnes alternativene «godt», «hverken godt eller dårlig» og «dårlig». Her er det likevekt mellom de ulike kategoriene (Jacobsen, 2015, s. 262).

Illustrasjon 2: Eksempel på en likert-skala fra spørreundersøkelsen.

UiA Universitetet i Agder

Hvor ofte er du i Danmark?

Svært ofte   Ofte   Av og til   Sjelden   Svært sjelden

FORRIGE   NESTE

10%

I prosessen med å utarbeide en spørreundersøkelse er det viktig å unngå ledende spørsmål. Dette er spørsmål som fører respondenten i en retning av det som virker rett (Jacobsen, 2015, s. 272). Dette kan påvirke resultatene i ettertid av undersøkelsen. I min undersøkelse viste jeg eksempler på hva som kan være vanskelig ved et språk. Dette var for å veilede respondentene hvis de stod fast ved hva de skulle skrive. Spørsmålet kom etter rett etter spørsmålet «hvor mye forstod du av det svenske Youtube-klippet?» og det var som følger, «Hva var vanskelig å forstå? F.eks. ord, setninger, uttale...». Likevel var jeg nøye med å legge eksemplene på syntaksnivå, morfologisk nivå og fonologisk. På den måten hadde jeg inkludert de fleste kategoriene for elevene.

I spørreundersøkelsen kan alternativene jeg har valgt på forhånd fungere inviterende for elevene. Under noen spørsmål kunne svarene bli annerledes hvis det ikke hadde vært kategorier med. På spørsmålet, «Om du møter en person fra Danmark som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?», har det blitt lagt til fire kategorier som elevene kunne svare på. Disse kategoriene var «legge om til engelsk», «snakke tydeligere norsk», «legge inn noen svenske ord» og «legge om til svensk». Alternativene ble presentert i denne rekkefølgen for elevene på spørreundersøkelsen. Det første alternativet elevene ville lese var, «legge om til engelsk», ettersom det dukket opp helt til venstre. Det kan ha fungert inviterende for elevene, og det kan

ha vært med på å påvirke besvarelsen deres. I dette spørsmålet hadde jeg heller ikke med «annet», slik det ble gjort på tidligere spørsmål i undersøkelsen. Hvis jeg hadde tatt med dette som alternativ, kunne elevene skrevet inn noen linjer selv. På den måten kunne eventuelt deres kreative metoder, for å løse konflikten med språkproblemer, bli fanget opp.

Samtidig er alternativene laget ut fra det som hadde vært mest sannsynlig å gjøre i den utvalgte situasjonen. Det kan for de fleste handle om å tilpasse sitt eget språk i mer eller mindre grad, ved å snakke tydeligere eller saktere. Eller i andre sammenhenger heller snakke engelsk, fordi dette er et språk som elevene er trygge på.

3.4 Validitet og reliabilitet

Et viktig spørsmål i arbeidet med spørreundersøkelsen var hvor pålitelig undersøkelsen var. Dette går på reliabilitet. Det vil i nesten alle undersøkelser være feilkilder i større eller mindre grad (Befring, 2020, s. 44). Likevel kan man forsøke å minske sannsynligheten for større feilkilder. I forkant av utsendelsen av spørreundersøkelsen var det sju personer som gjennomførte og gav meg tilbakemelding på hva som var bra og hva jeg måtte endre på. En av testpersonene var 18 år, fem personer var mellom 20 og 30 år, og en person var mellom 30 og 40 år. Alle disse gav meg ulike tilbakemeldinger som jeg så på som verdifulle i prosessen mot en ferdig spørreundersøkelse.

En annen metode, som hadde økt reliabiliteten i undersøkelsen, var en test-retest-metode. Den går ut på at utvalget gjennomfører samme spørreundersøkelse to ganger. På den måten kan man sammenligne dataene fra den første, med dataene fra den andre gangen. Dette vil fortelle noe om stabiliteten ved svarene som blir gitt, og det er med på å styrke reliabiliteten (Befring, 2020, s. 45). Dette lot seg ikke gjennomføre blant utvalget som deltok i prosjektet mitt. For det første gjennomførte de spørreundersøkelsen etter at undervisningstimen min var ferdig. Det vil si at det tok tid fra to andre timer samme dagen. Alternativet hadde vært å la elevene gjennomføre spørreundersøkelsen hjemme, men av erfaring fra tidligere er det svært få som gjør dette utenom skoletiden. Derfor var jeg nøye med å gi elevene tid i skoletiden til å gjennomføre spørreundersøkelsen, for å unngå stort frafall.

Undervisningsopplegget er også et viktig element i forbindelse med reliabilitet. Den hadde mye å si for resultatene i undersøkelsen, og det ble lagt merke til. Flere steder i undersøkelsen

dukket det opp ord og formuleringer som ble tatt opp i undervisningstimen. Eksempelvis at svensk har tødler. Undervisningsopplegget hadde ikke blitt testet på forhånd, kun drøftet og diskutert. Derfor kan det ha skjedd endringer fra undervisningen med klasse A, og klasse B. Elevenes lite muntlige aktivitet var særlig det som gjorde at jeg, i klasse B, ble fortere ferdig, enn i klasse A. Derfor måtte jeg underveis la de snakke sammen to og to, før elevene rakk opp hånden i plenum. Et alternativ som her kunne økt reliabiliteten var å gjennomføre undervisningsopplegget for en gruppe elever i forkant, som en test. Men med tanke på at elevgrupper har individuelle forskjeller, vil det som regel oppstå ulikheter. I tillegg er læreren som underviser også noe å ta hensyn til. Noen av eksemplene som ble gitt for klasse A, ble glemt til klasse B. Om dette kan ha hatt noe å si for resultatet er vanskelig å si, men det er viktig å ha det i tankene under analyse av resultatene.

Det neste som undersøkelsen tar sikte på er hvor gyldighetsproblematikken, som også blir kalt for validitet. Blir forståelse til nabospråk målt i undersøkelsen? Og noe som kanskje er enda vanskeligere å svare på: hvordan måler man holdninger? Innholdsvaliditet går på blant annet ordlyden i spørsmålene og om det oppleves som relevant (Befring, 2020, s. 41). I arbeidet med spørreundersøkelsen var det viktig å lage spørsmålene så direkte og enkle som mulig, uten å bruke fagbegreper som elevene muligens ikke forstod. Et eksempel fra spørreskjemaet er spørsmålet: «Kan du snakke med en danske selv om det er ord du ikke forstår?» Her valgte jeg bevisst bort ordet «kommunisere», selv om dette falt seg naturlig å bruke fremfor «snakke». Her er språket endret slik at elevene skal forstå. Hos klasse A fikk jeg flere spørsmål på hva ordet «karakterisere» betyr, i spørsmålet: «Hvis du skulle karakterisere dansk med tre ord, hvilke ville det vært?». Dette var en feilkilde som jeg rettet opp muntlig underveis til de elevene som lurte på hva det betydde. Likevel viser det til en feilkilde som er verdt å nevne, for det kan være flere elever har misforstått dette spørsmålet. I utarbeidelsen av spørreundersøkelsen har jeg forsøkt å luke ut potensielle utfordringer, for å redusere faren for feilkilder eller elementer som ødelegger målingen mest mulig. På den måten søker jeg å øke eller oppnå så høy validitet som mulig innen det opplegget som er valgt.

Forståelse blir målt ut fra en egen vurdering av seg selv. «Hvor mye forstod du av den svenske nyhetsartikkelen?», er et eksempel tatt fra spørreundersøkelsen. Svaralternativene som respondenten velger her er «alt», «mye», «noe», «lite» og «ingenting». Det å vurdere seg selv stiller krav til eleven, og eleven må ha kunnskap om nabospråkene og de må på en måte ha testet seg selv. Dette var noe av grunnen til at jeg ville ha en undervisningstime i forkant,

der elevene fikk både lese og høre dansk og svensk språk. Da vil man danne seg et bilde i hodet på hvor god forståelse man selv har. Ved å ha et spørsmål i tillegg om hva de syntes var vanskelig med den utvalgte teksten, med mulighet til å skrive inn ord og setninger, vil man kunne avdekke om svarene er gyldige eller ikke. Dette går på validitet.

Blir videre forståelse for svensk og dansk konkretisert? I spørreundersøkelsen blir det spurt om forståelse til nyhetsartiklene, og Youtube-klippene på dansk og svensk. Her har begge sidene ved språkene blitt undersøkt, altså tale- og skrift. Dermed kan man se om elevene forstår svensk tale bedre enn svensk skrift. Videre i spørreundersøkelsen ble det prøvd å fange opp hva elevene syntes om danskene, som går på holdninger. Her skulle de beskrive dansk språk med tre ord. Holdninger i seg selv kan være vanskelig å måle, og personen som skal måle dette kan velge om det skal måles bevisst eller ubevisst for respondentene. I dette tilfelle ble holdningene målt ubevisst, som betyr at respondentene ikke var klar over at de ble spurt spørsmål som går på deres holdninger til språk. Likevel er det viktig å påpeke at elevene kan ha fått en anelse om at dette handlet om holdninger. Da spesielt i spørsmålet der de skulle beskrive dansk og svensk med tre ord. Dette kan ha vært med på å påvirke resultatene. Samtidig er det vanskelig å unngå at de skal få en liten mistanke. Flere av svarene som kom fra dette spørsmålet var en setning på tre ord som «veldig søtt språk» eller «lett å forstå», og ikke tre adjektiv som jeg i utgangspunktet var ute etter. Dette handler om presisering i ordlyden, og jeg kunne vært enda mer konkret under disse spørsmålene. Det er en feilkilde det er viktig å være klar over i analysen av dataene.

4.0 Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere resultatene av spørreundersøkelsen, som ble gjennomført i to 10. trinns klasser. Det var 49 elever som deltok, og den var delt inn i ulike deler. I introduksjonen var det spørsmål om egen erfaring til svensk og dansk. I midtdelen kom det spørsmål om språkforståelse, og i siste delen var det spørsmål som gikk på tilpasningsteorier knyttet til nabospråkene. Tilpasningsteoriene er knyttet til språkholdninger. Se kapittel 3. Jeg vil presentere funnene i denne rekkefølgen.

4.1 Egen erfaring av svensk og dansk

Nesten alle elevene hadde vært i Danmark. Så mye som 96 % svarte «ja» på spørsmålet om de hadde vært i dette landet. Det var færre elever som hadde vært i Sverige. Der svarte 88 % av elevene «ja». Av de som svarte «ja» på spørsmålet om de hadde vært i Danmark, var det 59 % som svarte «av og til», og 28 % som svarte «sjelden». På det samme spørsmålet knyttet til Sverige, var det en stor ulikhet. Her svarte nesten halvparten av elevene, 49 %, at de er «svært sjeldent» og 29 % «sjeldent» i nabolandet Sverige. Kort oppsummert kan man se at elevene er oftere i Danmark sammenlignet med Sverige. Det er også naturlig, ettersom fergen går fra hjembyen, Kristiansand, til Danmark. Det er derimot lengre reisevei til Sverige.

Ettersom elevenes svar var mer spredt, kan dette tyde på at det er individuelle variasjoner. Alle elever er ulike, og kommer fra ulike hjem som former de som mennesker. Noen hadde familie i landene, og dette kan påvirke deres nabospråkforståelse noe. Likevel var det også noen som ikke hadde vært i Sverige, og knapt nok Danmark, også dette kan påvirke nabospråkforståelsen noe. Det blir likevel viktig å være klar over at elevene er forskjellige, og at de vurderer sin egen forståelse.

For å se om det var noen sammenheng mellom forståelsen til språkene og hvor høy eksponeringen til språkene er, valgte jeg å ta med dette spørsmålet: «Hvor ofte hører du svensk?». Kategoriene som elevene kunne velge her var «svært ofte», «ofte», «av og til», «sjelden» og «svært sjeldent». Av det svenske språket var det 50 % som svarte at de hører det «sjeldent» eller «svært sjeldent». 30 % oppgir at de hører svensk språk «av og til». Svensk er derfor et språk de sjeldent blir eksponert for. I det samme spørsmålet bare med dansk språk finner vi noen forskjeller. Blant annet har 52 % av elevene svart at de hører dansk «av og til».

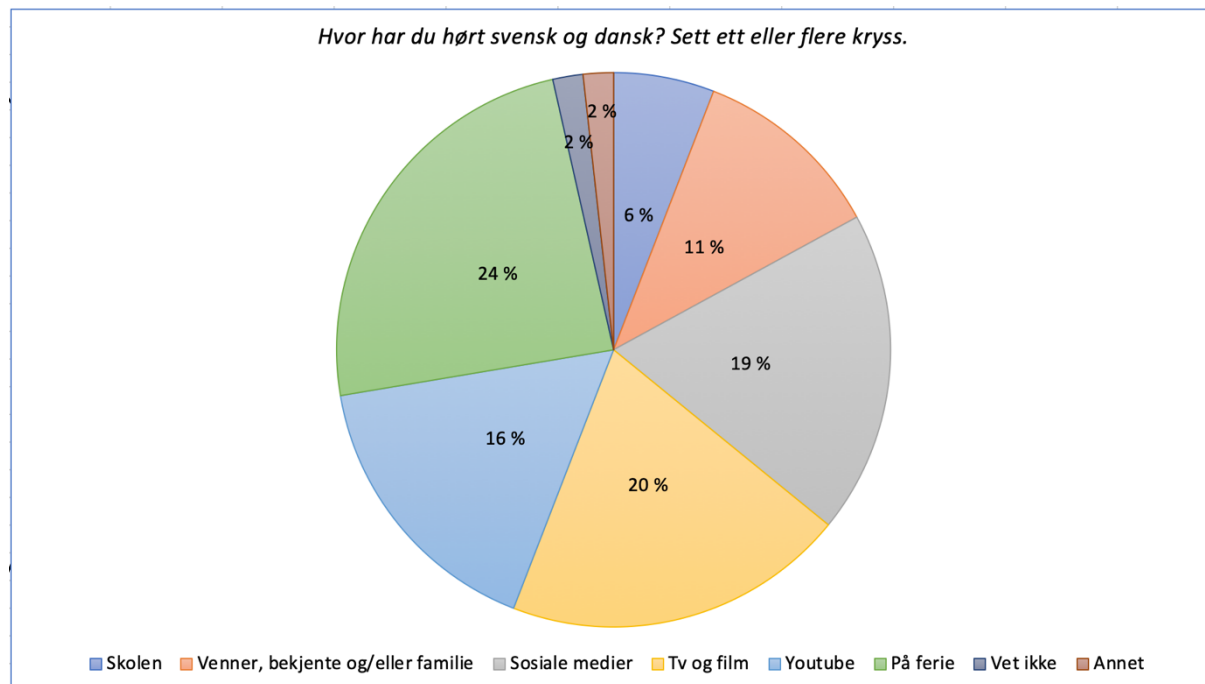
35 % av elevene har svart de hører dansk sjeldent eller svært sjeldent. Elevene hører derfor dansk hyppigere enn svensk.

På spørsmålet, «Hvor mye har du hatt om svensk og dansk i skolen?», var svaret ganske tydelig. 96 % av respondentene hadde svart «lite» eller «ingenting» til dette. Noe av grunnen til de høye svarprosentene, var som elevene sa, at de kan rett og slett ikke huske det. Det kan dermed også bety at elevene har vært innom temaet tidligere, likevel er det ganske merkelig at ingen av elevene husker å ha hatt noe om det. I informasjonsmøte med læreren ble det spurt om hva slags nabospråkundervisning elevene hadde hatt fra før. Her kom det fram at de blant annet hadde lest noen noveller på svensk og dansk. Elevene har derfor ikke hatt noen undervisning som går direkte på svensk og dansk som språk, men heller undervisning der elevene blir eksponert for dansk og svensk med lesing på nabospråk. Hvis ikke det kommer tydelig fram i undervisningen, kan elevene derfor legge mindre merke til at de faktisk har hatt om dette emnet før. Dette tyder også på at de ikke har reflektert særlig over det nabospråklige ved det de har lest, og slik refleksjon må også kunne regnes som et mål i undervisningen.

På spørsmålet, «Hvor har du hørt svensk og dansk? Sett ett eller flere kryss», ble flere alternativer valgt. Den som fikk mest gjennomslag var alternativet, «på ferie», der hele 24 % svarte at de hadde hørt svensk og dansk. Deretter kom «tv og film» som nummer to, med 20 % av respondentene. Rett bak med 19 % kom sosiale medier, og deretter kom Youtube med 16 %. Noen av disse tilhører samme arena. Dette gjelder sosiale medier, Youtube, tv og film. Disse brukes gjennom en digital skjerm. Kategorien «på skolen» var det 6 % av respondentene som valgte, og færrest var det på «annet» og «vet ikke». Se tabell 1.2. På «annet» kunne elevene selv fylle inn tekst. Der ble det skrevet «på reise gjennom idretten».

Tabell 1.2

4.2 Elevenes opplevelse av undervisningstimen

Det første spørsmålet som elevene måtte svare på var deres opplevelse av undervisningstimen, «Hvordan opplevde du undervisningstimen? Kryss av for det du mener stemmer». Her måtte elevene velge mellom fire alternativ som var presentert som adjektiv. Det var «spennende», «kjedelig», «forståelig» og «uforståelig». Elevene skulle velge mellom disse fire alternativene i ett og samme spørsmål. I ettertid ser jeg at jeg muligens kunne delt spørsmålet i to, slik at disse ikke ble blandet. Likevel var det 25 respondenter som krysset av for «forståelig», og 15 respondenter krysset av for «spennende». Sju av respondentene krysset av for «kjedelig», og ingen av respondentene valgte å krysse av for «uforståelig». Her viser resultatene at majoriteten av elevene syntes opplegget med dansk og svensk var både forståelig og spennende.

Det neste spørsmålet gikk ut på at elevene selv måtte fylle inn hva som var lett og vanskelig med opplegget. Dette måtte alle elevene svare på. Her kom det mange svar. Nedenfor har jeg tatt med et utvalg av hva flest elever svarte innenfor. Flere av svarene var nærmest like, derfor har jeg valgt å presentere fem funn fra begge deler.

Det elevene syntes var lett med opplegget var:

- «Å lese tekstene.»

- «Det Trym forklarte på tavla.»
- «Det var forståelig med bokstaver som har tødler».
- «Jeg synes ikke det var vanskelig å forstå fordi jeg har familie i Sverige som gjør at jeg forsto tekstene og sånn. Men jeg synes det var spennende time fordi det er ulikt fra det vi vanligvis lærer i norskfaget.»
- «Det var lett å finne ord som jeg ikke forsto på dansk og svensk».

Det respondentene syntes var vanskelig med opplegget var:

- «Vanskelig å sette seg inn i temaet».
- «Vanskelig å forstå når man skrev det».
- «Forstå hva de sa på videoene».
- «Vanskelig å høre dansk».
- «Det var lett å lese teksten og vanskelig å skjønne hva de sa på videoene siden de snakket veldig fort.»

Her var det tydelig at videoene som elevene fikk se i løpet av timen, var utfordrende å forstå. Tekstene var lettere å forstå seg på, og tavleundervisningen helt i starten av timen. Flere elever skriver at de syntes de snakket fort, og da spesielt David fra det danske Youtube-klippet. Han har i sine klipp fjernet den naturlige kunstpausen mellom ord og setninger, som gjør at det oppleves som om talen går i ett. Det kan derfor oppleves litt utfordrende for elevene som lytter til det han har å si.

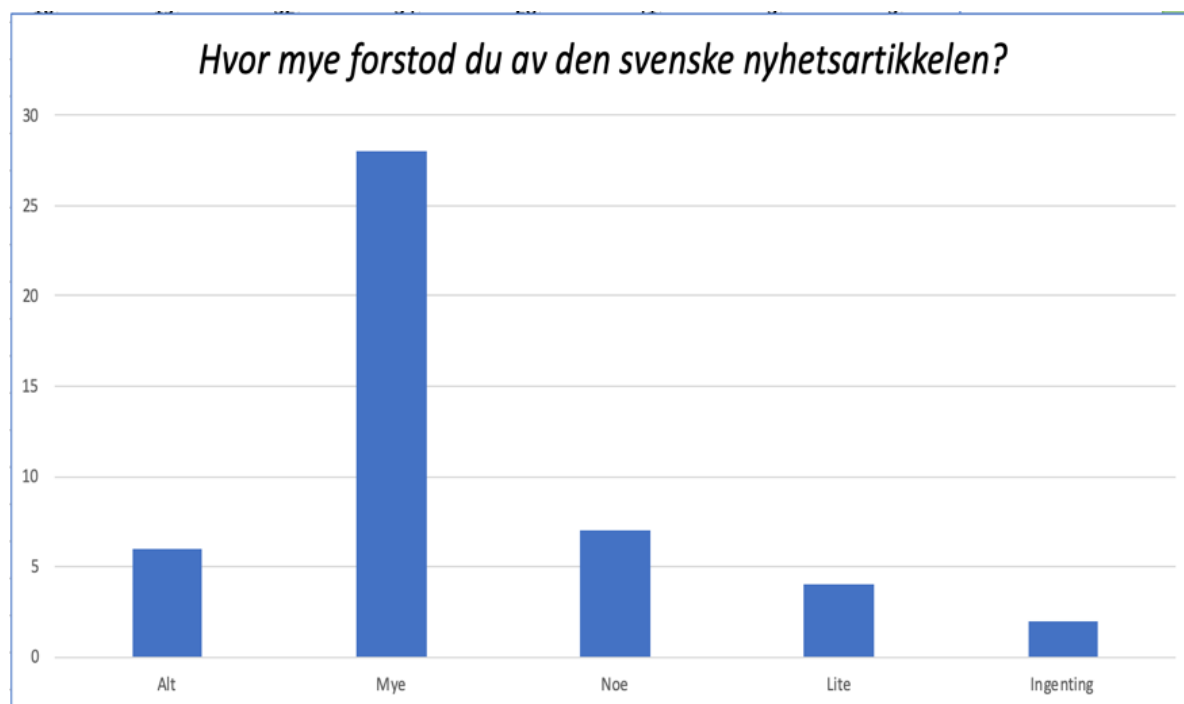
4.3 Forståelse av nabospråkene dansk og svensk

Her blir elevene spurt om hvor mye de forstod av nyhetsartiklene de leste, og av de to Youtube-klippene som ble vist. Både dansk og svensk talespråk og skriftspråk ble presentert i forkant av spørreundersøkelsen.

På spørsmålet, «Hvor mye forstod du av den svenske nyhetsartikkelen?» var det også her litt forskjell i svarene. Hos den svenske nyhetsartikkelen var det et klart flertall av elever som krysset av på at de forstod «mye», og deretter var det sju respondenter som svarte at de forstod «noe». På spørsmålet, «Hvor mye forstod du av den danske nyhetsartikkelen?», var det et flertall av elever som krysset av at de forstod «alt» og deretter kom forstod «mye» som nummer to. Ut fra dette kan vi se at elevene i begge klassene forstår gjennomsnittlig den

danske nyhetsartikkelen bedre enn den svenske. Dette var heller ikke svært sjokkerende. Dansk skriftspråk ligner mye på norsk bokmål, og svensk skriftspråk hadde en rekke begreper som kan bidra til at helhetsforståelsen av svensk går ned og elevene svarer «mye» i stedet for «alt». Se tabell 1.3 og 1.4.

Tabell 1.3

Tabell 1.4

For å finne ut av hva elevene ikke forstod ved tekstene la jeg til et spørsmål til begge språkene knyttet opp mot artiklene. På den svenske nyhetsartikkelen var det svenske ord som *däggdjur*, *kräldjur*, *världen*, *massutdöendet*, *ryggradsdjur*, *sjätte* som ble nevnt. Dette ble nevnt hos flere av elevene. En elev skrev, «Forsto mange av de mest kjente svenske ordene, og de som lignet på det norske. Resten slet jeg med.» Flere av ordene som ble nevnt er ord som ikke ligner på norske ord, og som sjeldent blir brukt i svensk dagligtale. Derfor er det lite sannsynlig at elevene har hørt disse ordene før. Et fellestrekk for disse ordene er at de er naturfagsbegreper som i direkte oversettelse også kan være utfordrende for enkelte å forstå på norsk. I oversettelse til norsk bokmål blir det amfibier, pattedyr, verden, utryddelse, ryggradsdyr og sjette.

I den danske artikkelen ble det ikke nevnt noen eksempler på ord de ikke forstod, men heller «de lange ordene» ble nevnt. Det kan også være en referanse til naturfagsbegrepene som også ble nevnt i den danske nyhetsartikkelen. Ellers var det få som hadde kommentert på store forskjeller.

I neste spørsmål ble det spurt hvor mye elevene forstod av det danske Youtube-klippet, «Hvor mye forstod du av det danske Youtube-klippet?». Med dette spørsmålet har vi gått

videre på talemålet til de ulike språkene. Formålet med disse spørsmålene var å få tak i forståelsen av svensk og dansk. Her måtte elevene velge mellom fem alternativ. Disse alternativene var «alt», «mye», «noe», «lite» og «ingenting». I den danske videoen ble det vist sju minutter. Her svarte majoriteten med 39 % «mye», og 28 % svarte «noe» og 22 % «lite». På dette spørsmålet var det ingen som svarte at de forstod «ingenting». Det tyder på at alle fikk med seg noe. Så mye som 11 % av respondentene svarte at de forstod alt av det danske Youtube-klippet.

Deretter kommer spørsmålet som går på hvor mye elevene forstod av det svenske klippet, «Hvor mye forstod du av det svenske Youtube-klippet?». Dette spørsmålet hadde samme alternativ som forrige spørsmål, om det danske klippet. På spørsmålet om det svenske klippet hadde majoriteten, 54 %, krysset av «mye» på forståelsen. Så mye som 15 % av elevene har svart at de forstod alt av det som ble sagt på Youtube-klippet. 22 % av elevene har svart de forstod «noe» av det som ble sagt. Til slutt var det fire respondenter som har svart de forstår «lite» eller «ingenting». Ved en sammenligning mellom det danske og svenske klippet er det en forskjell. Flere elever forstår den svenske videoen bedre enn den danske.

De neste spørsmålene som elevene fikk, handlet om forståelse til svensk og dansk. Ordlyden var, «Hvor godt forstår du svensk/dansk?». Her ble tale og skriftspråk sammenfallet til en helhet, ett språk. Noen elever kan ha vektlagt svaret med å kun gjelde talemål, eller skriftspråk, men det er vanskelig å få et nøyaktig svar på. Svarene elevene gir på dette spørsmålet henger sammen med det elevene opplevde i undervisningstimen, og det de kunne fra før av nabospråkene svensk og dansk. Det blir en egenvurdering av nabospråkforståelse. Kategoriene elevene kunne velge her var «svært godt», «godt», «dårlig» og «svært dårlig». Begge språk har fått 52 % av respondentene på «godt». Det vil si at omtrent halvparten av alle elevene syntes at de har god forståelse av dansk og svensk. Forskjellen ser man på kategorien «svært godt», der så mye som 22 % av elevene har svart på svensk språk, mot 7 % av dansk språk. Elevene som har sagt de har «dårlig» og «svært dårlig» forståelse av svensk språk utgjør omtrent 8 % av elevene. Elevene som har sagt de har «dårlig» og «svært dårlig» forståelse av dansk språk er det nesten det dobbelte av dette igjen, altså omtrent 15 % av elevene. Oppsummert vil dette si at elevene forstår svensk språk bedre enn dansk. Se tabell 1.5 og 1.6.

Tabell 1.5

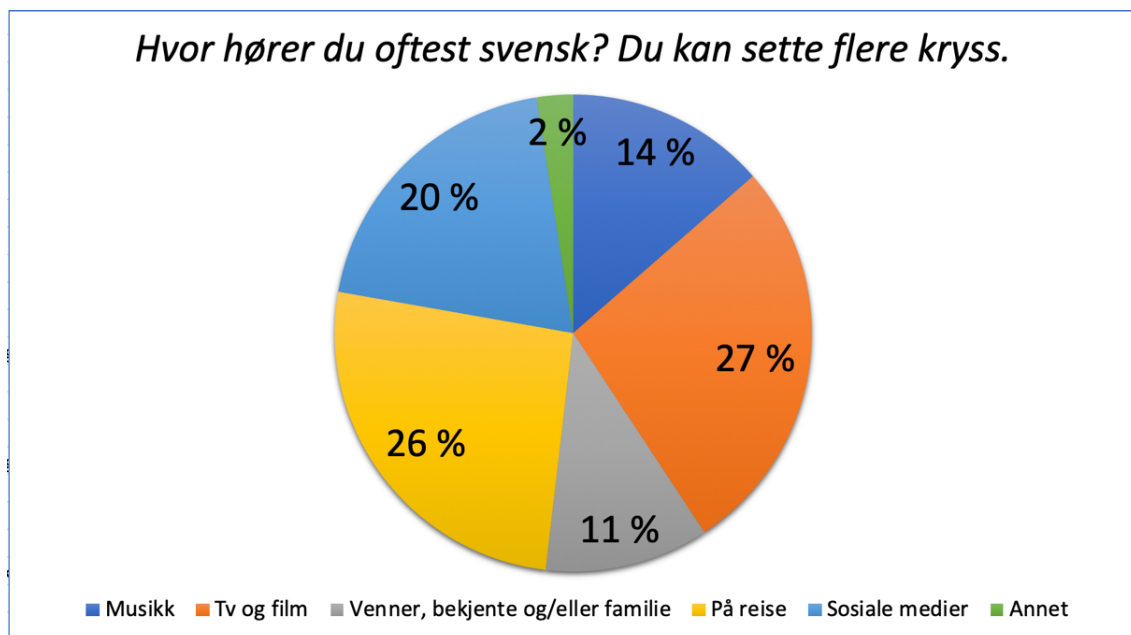
Tabell 1.6

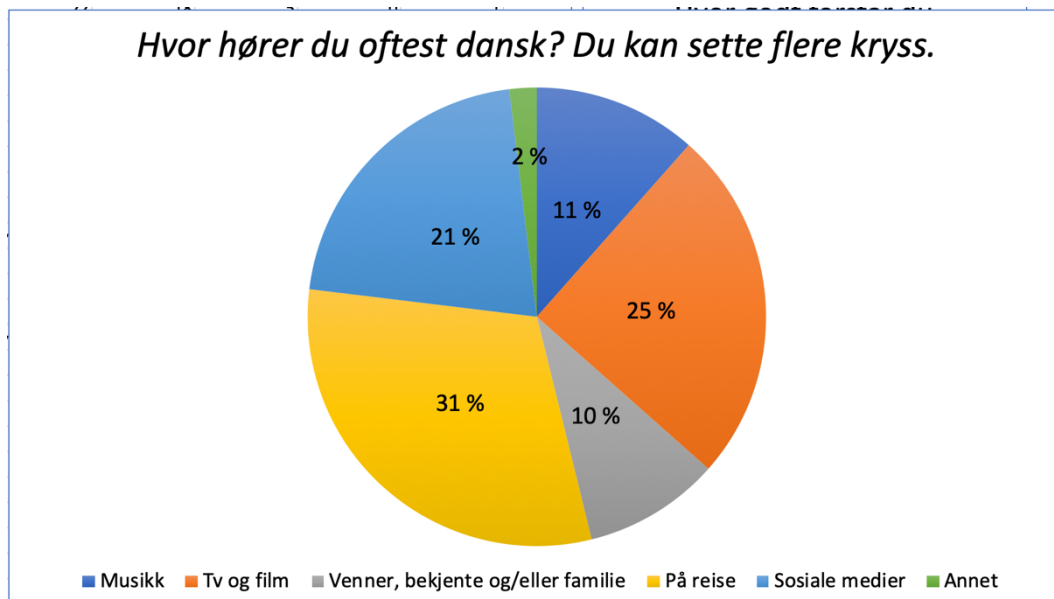
Det neste spørsmålet tar for seg hvor elevene hører svensk og dansk språk oftest. Er det forskjellige plattformer mellom språkene? Spørsmålet ligner på spørsmålet jeg viste til i tabell 1.2, men her spør jeg altså om hvor de hyppigst hører nabospråkene. Ved spørsmålene var det ulike kategorier som elevene måtte velge ut. De kunne velge ett eller flere alternativer. De

kategoriene som flest elever valgte var «tv og film» og «på reise». Likhetene mellom svensk og dansk var så like at det hadde blitt feil å skille disse. På en andrepllass kommer «sosiale medier», som 20 % av respondentene har svart. Deretter kommer «musikk», «venner, bekjente og/eller familie» som til sammen har rundt 20-25 %. Det er ganske interessant at det er relativt likt mellom dansk og svensk på dette punktet. Det kan ha sammenheng med at de oppfatter dansk og svensk som samme kategori.

Tabell 1.7

Tabell 1.8

4.4 Tilpasning til og oppfatninger av nabospråkene

Denne siste delen går på hvilke tilpasninger elevene gjør i møte med en danske eller svenske. Dette går indirekte på holdninger, og hvordan en forholder seg til motpartens språk. Enten om elevene vil distansere seg, eller nærme seg motparten. Dette kommer avslutningsvis i spørreundersøkelsen.

I denne delen av spørreundersøkelsen fikk elevene spørsmålet, «Om du møter en person fra Danmark som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?». På dette spørsmålet ville 39 % av respondentene legge om til engelsk som sitt førstevalg. Like mange elever har svart at de vil snakke tydeligere norsk i denne situasjonen, altså 39 %. 22 % av elevene ville i dette tilfelle lagt inn noen danske ord, eller lagt helt om til dansk. Det står altså likt mellom å legge om til et annet språk som begge kan forstå, eller det at eleven vil tilpasse sitt eget språk for at motparten vil kunne snakke sitt eget.

På spørsmålet, «Om du møter en person fra Sverige som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?», var svarene enda mer overraskende. Her ville 41 % lagt om til engelsk, og 35 % ville forsøkt å snakke tydeligere norsk. Det vil si at hvis elevene møter en svenske ville de lagt om til engelsk i stedet for å prøve å tilpasse seg nabospråket. Ettersom elevene tidligere har svart de har bedre forståelse for svensk enn dansk, er det derfor overraskende at flere vil bytte over til engelsk. Videre kan vi se at 24 % av elevene ville lagt inn noen svenske ord, eller lagt om til svensk. Det er altså omtrent like mange som vil legge om til engelsk i møte med en svenske, som en danske.

Den høye svarprosenten her kan skyldes at svaralternativene kan ha virket inviterende for elevene. Den første kategorien elevene leste var alternativet, «legge om til engelsk», fordi den ble lagt helt til venstre. Ville for eksempel elevene selv tenkt på denne strategien hvis de ikke hadde alternativ? Det kan hende at svarprosenten på dette alternativet hadde vært lavere hvis alternativet var helt til høyre, eller at elevene selv fylte inn deres strategi. Likevel innebærer det en passiv holdning til det å bruke eget språk i denne situasjonen.

På spørsmålet, «Kan du snakke med en danske selv om det var ord du ikke forstod?» svarte majoriteten av elevene det samme. 87 % av elevene har svart ja, hvis det var i kommunikasjon med en danske. Dette kan også peke på holdninger hos elevene. På spørsmålet, «Kan du

snakke med en svenske selv om det var ord du ikke forstod?», svarte omtrent like mange av elevene ja. Et fåtall av elevene ville ikke ha kommunisert med en fra et av nabolandene selv om det er ord de ikke forstod. Dette er kun en hypotese, og det er vanskelig å si hva man ville gjort hvis man først befinner seg i en slik situasjon.

Mot slutten av spørreundersøkelsen kom spørsmålet, «Hvis du skulle karakterisert dansk med tre ord. Hvilke ville det vært?». Målet med dette spørsmålet var å fange opp elevenes oppfatninger av språket. Noen elever svarte med tre adjektiv som «merkelige tall, mumling, rar uttale», mens andre skrev ufullstendige setninger, som «prikker over a og o». Noen ga terningkast på språket ved at de kun skrev et tall. Dette gjaldt to respondenter, «6er» og «3». Spørsmålet her er om terningkastet går fra 1-6 eller fra 1-10. Slik jeg tolker det gjelder tallene fra 1-10. Noen svarte slik, «snakker fort, kan være vanskelig å forstå, veldig høflige». Her har respondenten beskrevet både dansken som mennesket, og dansk som språk. Elevene svarte derfor ulikt.

For å inkludere begge språk hadde jeg også med spørsmålet, «Hvis du skulle karakterisert svensk med tre ord. Hvilke ville det vært?». Under dette spørsmålet kom det også fram flere ulike svar. Noen svarte med tre adjektiv som «mykt, romantisk, seint», mens andre svarte med flere ord, «de snakker fort, utydelig og har litt kult språk på måten de snakker». Noen ga terningkast som «8er» og «4». Noen svarte bare med et ord, selv om det stod under spørsmålet at de skulle svare med tre, «glad» eller «vanskelig». Ut fra alle svarene som ble gitt fra elevene laget jeg i ettertid en ordsky.

I figurene 1.9 og 1.10, er alle svarene fra elevene representert. De er presentert i mentimeter, som er et program som genererer ord til en visuell ordsky. Elevene ville karakterisert dansk som *utydelig*, *snakker fort*, *vanskelig*, *potet i halsen* og *rart*. Se figur 1.9. Dette var det flest respondenter svarte. Potet i halsen er et kjent uttrykk, og en kreativ billedlig formulering som de mest sannsynlig ikke har kommet opp med selv. Noen må ha fortalt elevene om at danskene har potet i halsen. Likevel er det interessant, og ikke overraskende at dette blir nevnt. Elevene ville karakterisert svensk som *utydelig*, *vet ikke*, *vanskelig å lese*, *rart*, *mer x* og *c*. Se figur 1.10. Dette var ord som kom flest ganger hos flest respondenter. Her kom det fram at det er vanskelig å lese, og at de har mer x og c. Dette ble nevnt innledningsvis i undervisningstimen, så dette har det mest sannsynlig hentet derfra. Ordene i kursiv er det som ble nevnt flere ganger under dette spørsmålet, slik at de ble større i ordskyen.

vanskelig. Deretter var det sju elever som skrev *potet i halsen*. Så var det seks elever som skrev at dansk var *rart*. Resten av svaralternativene fikk mellom en og to svar hver, og de framstår mindre i figur 1.9.

Elevenes oppfatning av svensk språk var *utydelig*, *vet ikke*, *vanskelig å lese*, *rart*, *mer x og c*. Se figur 1.10. Det var seks elever som svarte at svensk var *utydelig*. Videre var det også seks elever som hadde svart at svensk var *vanskelig å lese*, *vet ikke* og *rart*. Til slutt var det to elever som hadde svart at svensk har *mer x og c*. Noe som var felles for både dansk og svensk var elevene som karakteriserte språkene som *utydelig* og *rart*.

I et forsøk på kategorisering av ulike type-svar, har jeg laget tre rader. Se tabell 1.11 og 1.12. I den ene raden har jeg laget kategorier utfra typer, som representerer noe flere har svart. Poenget med tabellen er ikke å sette svarene i endelige og absolutte kategorier. Det er for å få en lettere oversikt, og for å se om det er en tendens mot negative eller positive holdninger. Den første kategorien på svar fra elevene er «språklige trekk». Her er ord og formuleringer som går på kjennetegn ved språket. Den andre kategorien som er laget er «nøytral», som påpeker hvordan de opplever språket uten at det ligger noen positive eller negative holdninger bak. Det er kun språket som blir vurdert ut fra sin egen subjektive oppfatning. Den tredje kategorien har jeg kalt for «metaforiske», og her er det billedlige ord og uttrykk. De to siste kategoriene har jeg delt inn «positive adjektiv» og «negative adjektiv». Dette er begreper som uttrykker positive holdninger eller negative holdninger rettet mot språket eller mennesket som snakker språket.

I andre rad, under overskriften «ord», har jeg limt inn alle svar som elevene har kommet med. Til høyre har jeg sammenfattet flere av ordene til et ord og skrevet et tall bak, som representerer hvor hyppig et ord har blitt skrevet ned. Her har jeg kun skrevet ned ord som har blitt nevnt to eller flere ganger. Poenget med denne kategoriseringen av svar er for å forsøke å si noe om fordelingen tallmessig. Det kan være vrient å gjøre dette helt mekanisk, men det sier igjen noe om tendensen hos elevene. Disse karakteristikkene sier noe om ulike stereotypier og holdninger som elevene sitter inne med.

Tabell 1.11 - Dansk

Inndeling etter kategori-nivå	Ord	Hyppighet av ord
Språklige trekk	Dype ord, lett skriftspråk, blaute konsonanter, blaute konsonanter, ordene er lenger bak i halsen, annerledes tonefall, lengre bak i halsen, merkelige tall, blaute konsonanter, blaute utalelser, likt norsk, blaute konsonanter, blaut	Bløte konsonanter: 6 Bak i halsen: 2
Nøytral	Det er greit, Utydelig, Utydelig, Forståelig, Utydelig, Utidelig, Uforståelig, Forståelig, Utydelig, Utydeligtalemåte, Utydelig, vet ikke, jeg vet ikke, Leselig, vanskelig å forstå, lett og forstå, vet ikke, snakker fort, snakker fort, fort, vanskelig, Utdydelig, Mørkt, uforståelig, vanskelig, vanskelig, Vanskelig uttale, De snakker litt utydelig, Vanskelig, kjapt vanskelig, fort, Snakker fort, snakker fort, kan være vanskelig å forstå, likt norsk, fort, fort, skjap, snakker fort, breie	Utydelig: 9 Forståelig: 3 Uforståelig: 3 Fort: 11 Vet ikke: 3 Vanskelig: 8
Metaforiske	Bolle i halsen, potet, potet i halsen, Potet i halsen, Potet i halsen, potet i halsen, potet i halsen, bolle, Potet i halsen, Kartoffel, rød pølse	Potet i halsen: 7 Bolle i halsen: 2
Positive adjektiv	Spennende, Morsomt, veldig høflige, 6er	(Ingen av ordene ble nevnt flere enn én gang)
Negative adjektiv	Kjedelig unødvendig idiotisk, Jævlig dumt idiotspråk, stygt, Stygt, irriterende, Rart unødvendig språk, mumling og	Rart: 5 Kjedelig: 2

	rar uttale. Rar uttale tall, Rart, Veldig merkelig språk, Merkelig, rart, de har merkelig uttale, 3, Flat, rart	Merkelig: 3 Stygt: 2
--	---	-------------------------

Som man ser i tabell 1.11 er elevenes oppfatning av dansk spredt. De aller fleste har ord og formuleringer som går under kategorien «nøytral». Dette er ord som ikke nødvendigvis kan tolkes i positiv eller negativ forstand, men det er heller en subjektiv beskriving av språket. Her kommer ordene som «vanskelig», «fort» og «utydelig» inn. Kategorien «språklige trekk» kan også her både være positive og negative uttrykk, men ingen av disse kan tolkes i videre forstand. Dette gjelder spesielt blande/bløte konsonanter. Uttrykket «potet i halsen» og «bolle i halsen» er satt i kategorien «metaforiske» fordi det uttrykker en form for kreativ billedlig beskrivelse av dansk. Både «mumling» og «potet i halsen» er noe som videre kan knyttes sterkere til holdninger og nedarvede forestillinger (stereotypier). Disse er ofte negative. 22 av svarene knyttes til negative holdninger. «Spennende», «høflige» og «morsomt» har jeg valgt å knytte til positive holdninger, derfor er det tre av svarene som kan vise til positive holdninger hos elevene. Her er det en sterk skjevfordeling.

Tabell 1.12 - Svensk

Inndeling etter kategori-nivå	Antall	Hypighet av ord
Språklige trekk	Mer x og c, prikker over a og o en, mer x og c, tødler over a og o	Mer x og c: 2 Tødler: 2
Nøytral	Utydelig, utydelig, tydelig, Utydelig, vet ikke, idk, jeg vet ikke, Vet ikke helt, vet ikke, vet ikke, likt, Vanskelig, utydelig norsk språk, mindre likt norsk som dansk er, Vanskelig å lese, Lett og forstå vanskelig og lese, lett å forstå, Van ske lig, veldig likt norsk, vanskelig, forståelig,	Utydelig: 5 Vet ikke: 6 Vanskelig: 6 Lett: 3 Forståelig: 2 Raskt: 2

	likt norsk og vanskelig, litt utydelig, lett forståelig, vanskelig å lese, svensk, mer tydelig, kjapt, seint, raskt	
Metaforiske	(Ingen)	
Positive adjektiv	Har litt kult språk på måten de snakker, veldig søtt språk, lett nesten-norsk ferie, Mykt, romantisk, Gøy eksotisk språk, litt finere en dansk, morsomt, fint å høre på, fint språk, glad, Fint, lysere, fint, 8er	Gøy: 2 Fint: 5 Glad: 2
Negative adjektiv	Kleint, fjongete, ekkelt, Jævla idiotspråk homofilt, hat forræderi folkemord, irriterende, mye banning i måten de snakker på, De snakker fort, Merkelig tonefall, rart, rart tonefall, dumt språk og tullete, rare ord, rar uttale, rart, stygt, Ikke så bra, 4, rart, merkelig uttale, merkelige bokstaver	Merkelig/rart: 9 Hat: 3 Tullete: 2

Fordelingen på den svenske tabellen 1.12, ser litt annerledes ut. Det første man observerer er at type-kategorien til «metaforiske» ikke har noen ord eller formuleringer. Det kan derfor bety at det ikke er noen nedarvede forestillinger knyttet til svensken og svensk. Likevel er det noen kategorier som har blitt større, sammenliknet med tabellen over dansk. Av språklige trekk finner vi «mer x og c» og «tødler over a og o». Dette ble nevnt tidlig i undervisningstimen, og det er tydelig at dette har påvirket elevenes besvarelser i ettertid. Likevel viser det til at elevene har fulgt med i timen og lært det som ble sagt. Den største kategorien ble også her «nøytral», med ord som «utydelig», «vanskelig» og «vet ikke» med høyest svarprosent. Disse

ordene kan gå direkte på forståelse. For eksempel er svar som «utydelig» noe som kan knyttes til det å forstå og frykt for å ikke bli forstått.

Videre i skjemaet på positive og negative adjektiv ser vi en mer jevn fordeling. Her kommer det ord som «fint», «gøy», «eksotisk» og «romantisk». Dette er ord som de ikke har beskrevet dansk med, ved en direkte sammenlikning. Likevel ser man også her negative ord og uttrykk. «Kleint», «fjongete» og «ekkel» er ord som direkte kan knyttes til negative holdninger. Det flest svarte i denne kategorien var «merkelig» og «rart», her tatt under en og samme svarkategori. Oppsummert fikk svensk 17 negative mot 12 positive ord og uttrykk. Her har ord som «lett», «raskt» og «seint» ikke blitt tatt med i beregningen, da det både kan oppfattes som positivt og negativt. Dansk fikk 22 negative mot 4 positive ord og uttrykk. Ut fra dette viser det til en tendens der elevene er mer positive til svensk enn dansk.

5.0 Drøfting av funn

I forrige delkapittel ble funnene fra spørreundersøkelsen presentert. I denne delen skal funnene settes opp mot teorien på området, og tidligere undersøkelser. Drøftingsdelen starter med problemstillingen. Min problemstilling er, «Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever?». Dette blir tatt opp i delkapittel 5.1. Videre er det interessant å sammenligne med Maurud sin undersøkelse fra 70-tallet, for å se om nabospråkforståelsen har endret seg. Det er gjort noen undersøkelser på området etter Maurud, og noen av disse har hatt et utvalg fra Aust-Agder-området og Kristiansand. Deretter vil spørsmålet om tilpasningsteorier bli tatt opp i delkapittel 5.2. Elevene velger ulike tilpasninger i møte med en dansktalende eller svensktalende språkbruker. Dette er en innfallsvinkel i holdninger til språkene. I presentasjon av funn kom det fram at svært mange elever ville legge om til engelsk i møte med en dansktalende og svensktalende, og det blir da interessant å se på årsakene til dette. Deretter vil undervisningens betydning for nabospråkforståelse bli tatt opp, i 5.3. Dette er for å få et perspektiv på hva som kan gjøres videre, for å øke forståelsen blant ungdomsskoleelever. Avslutningsvis vil jeg, i delkapittel 5.4, oppsummere drøftingsdelen med de fem hypotesene jeg presenterte innledningsvis.

5.1 Hvordan er forståelsen av nabospråkene blant ungdomsskoleelever?

Forståelsen av nabospråk er spesielt med landene i Skandinavia. I den første store undersøkelsen som ble gjort av Maurud, kom det fram at nordmenn er de beste på å forstå svensk og dansk. I tillegg er det nordmenn som best blir forstått av dansker og svensker. Det er viktig å påpeke at utvalget ikke nødvendigvis representerer alle nordmenn, ettersom Maurud tok utgangspunkt i personer fra hovedstedene, som for Norge sin del gjaldt respondenter fra Oslo. Nordmenn forstod dansk skriftspråk best, og svensk talemål best av disse to landene (Maurud, 1976, s. 152). Likevel kom det fram at nordmenns språkforståelse til begge språkene ble presentert som «god».

I neste store undersøkelse gjennomført av INS i 2004, kom nordmennene best ut. Det som skilte INS sin undersøkelse fra Maurud sin var både omfanget, utvalget og innholdet. Utvalget gjaldt ikke lenger kun personer fra hovedstedene, men inkluderte de største byene i landene. Her var i tillegg Kristiansand representert. Resultatene viste likevel at personer fra Oslo var de som hadde best forståelse av nabospråkene blant personer fra hele Skandinavia. På skalaen til Maurud fikk nordmenn hele ti poeng mer enn svenskene, og danskene kom bak med 3-4

poeng. Se delkapittel 1.5.1. Igjen viste det til at nordmenn hadde «god» forståelse for nabospråkene (Delsing, 2004, s. 92).

Så kom masteroppgaven fra 2014 som undersøkte forståelse og holdninger blant ungdomsskoleelever i Aust-Agder, Østfold og Møre og Romsdal. I undersøkelsen kom det fram at elevene fra Aust-Agder har større forståelsesproblemer med dansk enn med svensk. På en skala fra 1-5, der 1 er lett, og 5 er vanskelig, ligger gjennomsnittet for forståelsen av svensk språk på omtrent 2, slik jeg tolker det, ganske lett. Disse tallene gjelder for elever fra Aust-Agder. For dansk ligger derimot gjennomsnittet på mellom 3 og 4. Dette tilsvarer litt vanskelig. Elevenes egen forståelse av språkene tilsier at svensk er lettere å forstå enn dansk (Olerud & Dybvik, 2014, s. 101). Likevel kom elevene fra Aust-Agder best ut i forståelse av dansk, sammenlignet med elevene fra Østfold og Møre og Romsdal.

I spørreundersøkelsen som har blitt presentert i denne oppgaven kom det fram ulike resultater. Av talemålet var det svensk som kom best ut, og ble forstått best. Gjennomsnittet på elevenes forståelse av svensk var «mye». Når det gjelder forståelse av det danske talemålet, oppgir elevene at de forstår «noe» og «mye». Sammenlignet med Olerud & Dybvik sine funn fra 2014, synes det likt. Elever fra Aust-Agder er de som forstår dansk og svensk talespråk best, sammenlignet med elever fra Møre og Romsdal og Østfold (Olerud & Dybvik, 2014, s. 133 og 148).

Både respondentene i Olerud & Dybvik sin undersøkelse, og elevene i min undersøkelse, fikk se video av dansk og svensk talemål. Man vil som elev kunne gjenkjenne konteksten og ha visse forventninger om hva slags ord som vil opptre ut fra konteksten. Ved bruk av video om et spesielt tema som elevene kjenner igjen, som for eksempel mat, så vil mange av ordene handle om mat. I oppgaven til Olerud & Dybvik ble det brukt matprogram som også sendes i norsk format, med det samme konseptet og navnet. Det samme gjaldt klippene fra undervisningstimen i min undersøkelse. Her vil kroppsspråk, konteksten det foregår i, temaet rundt og forventinger spille inn på forståelsen av talespråket. Elevene fikk se begge klippene i klasserommet. De så begge klipp rett etter hverandre og jeg var til stede under begge framvisninger. Det var god lyd på høytalerne og det ble ikke observert at elevene pratet med hverandre under framvisningen av klippene. I mange tilfeller vil det å se og høre noe samtidig, øke forståelsen av språket, enn om man kun hørte det. Det kan derfor ha en innvirkning på elevenes svar og den faktiske forståelsen. Dansk talemål kom litt dårligere ut i

denne oppgaven og det kan ha sammenheng med kvaliteten på Youtube-klippet, eller det kan komme av andre faktorer. Det er viktig å påpeke at elevene skulle rapportere egen forståelse av nabospråkene. På grunn av dette kan elevene ha svart uærlig, enten bevisst eller ubevisst. Dette er noe som er vanskelig å finne ut av, men det kan oppdages ved store avvik i svarene. Et eksempel er hvis elevene sier de har svært god forståelse av svensk, men de vil i møte med svensker heller benytte seg av engelsk. Dette er motstridende.

I det danske Youtube-klippet, snakket den danske representanten, David Jæger, usedvanlig raskt. Han har i likhet med mange andre influencere klippet vekk de kunstige pausene. Som et resultat kan dansk talemål oppfattes mer kompleks enn det i utgangspunktet er, på bakgrunn av at talen i klippet går raskt. Dette kan ha vært med på å påvirke resultatet i spørreundersøkelsen. På den andre siden har han en dialekt fra København-området, og han har en tydelig uttale i ord og lyder. Dette kan ha en positiv innvirkning på forståelsen.. Den svenske videoen har naturlige kunstpauser, og hovedpersonen Mauri har en tydelig tale. Noe som er felles for begge klippene, er innslaget av skriftlig tekst. I det danske klippet leser David opp sine utfordringer for seeren, samtidig som det dukker opp et skjermbilde av utfordringen oppe i hjørnet av videoen. Det blir en form for redundans, altså en gjentakelse av det som blir sagt muntlig, og det er med på å skape bedre forståelse av hva som blir sagt. I den svenske videoen blir Mauri og Zara sine matretter presentert visuelt med skrift og bilde av maten, i tillegg blir det lest opp. Her kan det derfor være lett å skjønne hva som foregår.

Av de skriftlige tekstene på dansk og svensk var det generelt over en svært god forståelse. Dette gjaldt både den svenske og den danske nyhetsartikkelen, selv om den danske nyhetsartikkelen kom litt bedre ut på forståelsen. Dette er ikke spesielt merkelig. Norsk bokmål har sprunget ut fra dansk skriftspråk, og forskjellen mellom disse er ikke stor. Forskjellene som nevnt i 1.1.1 er klusilvekkelse, monoftonger og enkel konsonant der norsk har dobbel konsonant. Mellom svensk og norsk er det større forskjell. Dette er som nevnt i 1.1.2, *tødler*, *ck* for *kk*, *x* for *ks*. Hvis elevene har fått en innføring i disse forskjellene fra norsk bokmål, har man kommet godt på vei til å forstå nabospråkene betydelig bedre. Hadde ikke elevene fått undervisning i forkant av spørreundersøkelsen, ville dette muligens fått merkbare konsekvenser for forståelsen av nyhetsartiklene. Da kunne elevene misforstått nyhetsartiklene, og elevene hadde kanskje fått en følelse av at språkene var problematiske. Dette kunne påvirket resultatene i spørreundersøkelsen slik at forståelsen kunne blitt «dårlig». Elevene fikk i tillegg jobbe med språkene, og de fikk da øvd seg selv. Dette er også noe som

kan påvirke ungdommenes forståelse av svensk og dansk. Bakgrunnen for at skriftspråket kan virke fremmed, er at elevene sjeldent møter dette i dagliglivet. I de fleste situasjoner der ungdom på 15 år møter svensk eller dansk, vil det oftest være det talte språket. Dette gjelder kanaler som film, tv, musikk, Youtube og i et fysisk møte med en svenske eller danske på reise (Torp, 2013, s. 88).

Den gode forståelsen av den danske nyhetsartikkelen kan også henge sammen med rekkefølgen de fikk nyhetsartiklene i. I undervisningstimen fikk elevene bevisst utdelt den svenske nyhetsartikkelen først. Dette gjorde jeg med bakgrunn i hypotesen om at svensk skriftspråk er vanskeligere enn dansk skriftspråk. I og med at begge tekstene omhandlet samme tematikk, som var dyr og miljø, ville mange helt sikkert kunne overføre forståelsen fra den svenske nyhetsartikkelen til den danske nyhetsartikkelen. Dansk skriftspråk ligner på bokmål. Hvis elevene hadde fått den danske artikkelen først, kunne de forstått hva den neste teksten på svensk handlet om. Samtidig ble ingen av tekstene snakket om i plenum før begge var lest av alle, så hvor mye dette kan ha å si, er usikkert.

I undersøkelsen min ble det tatt opp et spørsmål om både skriftspråket og talemålet i svensk og dansk, altså hvordan elevenes generelle forståelse av svensk og dansk er. Her kom det fram at elevene jevnt over opplevde at de hadde en «god» forståelse av svensk og dansk. Samtidig var det liten merkbar forskjell hvor elevene hadde plassert seg på kategoriene. For svensk språk var det flest som hadde lagt seg til venstre i tabellen, mot «svært godt/godt» i forståelsen. For dansk språk var det flest som hadde lagt seg på høyre side av tabellen, altså mot «hverken godt eller dårlig». Oppsummert ser vi at flest elever opplever at de forstår svensk bedre enn dansk.

I Maurud sin undersøkelse kom det fram at 88 % av nordmenn viser «god» forståelse av svensk. Det samme ser vi i INS sin undersøkelse fra 2004. Her ble resultatet målt på en skala fra 0-10, der 10 er på nivå med morsmålsbrukerne. Nordmenn sin forståelse av svensk havnet på 6,76, mens nordmenn sin forståelse for dansk havnet på 6,55. Det er relativt likt mellom språkene, men utvalgets forståelse for svensk kom bedre ut (Delsing, 2004, s. 92). Mine resultater peker i samme retning som Maurud og INS sin undersøkelse, selv om sammenlikningsgrunnlaget blir mer indirekte. Dette kommer av at undersøkelsene og metodene i Maurud, INS og min undersøkelse ikke er like.

Oppsummert er det ganske overraskende at dagens ungdom ikke har blitt svakere i nabospråkforståelse. Generelt over vil elevene i denne undersøkelsen, i likhet med Maurud sin undersøkelse, INS sin undersøkelse, og Olerud & Dybvik sin undersøkelse kunne skrive under på at de har «god» forståelse for svensk og dansk. Sammenlikningsgrunnlaget mellom alle undersøkelsene blir med forbehold. Likevel, hvorfor har det ikke skjedd en mer drastisk endring? Hva kan være årsak av dette?

En årsak kan være reise, som for eksempel turisme. Tall fra SSB viser til at 27 % av alle nordmenns utenlandsreiser i 2018 gikk til Sverige og Danmark. Det tilsvarer omlag 1 020 000 reiser til et av landene (Henriksen, 2018). Dette inkluderer pendling, grensehandel og feriereiser. Sverige toppet listen her, og deretter kom Danmark på en andreplass. Elevene i denne oppgavens undersøkelse opplyste å ha hørt svensk og dansk oftest på reise. Så mye som 24 % av elevene svarte dette, og var den kategorien som flest svarte. Undersøkelsen ble gjort høsten 2020, og i en tid med strenge covid-19 restriksjoner kan utenlandsreiser ha vært med på å påvirke resultatet. Hadde det ikke vært disse restriksjonene, ville det med stor sannsynlighet vært flere elever som hadde reist til Danmark og Sverige i feriene, og dermed fått eksponert seg for dansk og svensk. Dette ville også kanskje kommet fram i undersøkelsen. Da hadde elevene svart at de hadde vært oftere i nabolandene, og de hadde kanskje vært mer klar over egne tilpasningsstrategier i møte med en danske og svenske.

Maurud kartla også utenlandsreiser til nabolandene i sin undersøkelse. Her kom det fram at 34 % av nordmennene reiste «noen få ganger» til Danmark, og 19 % reiste «mange ganger» til Danmark (Maurud, 1976, s. 130). I denne oppgavens undersøkelse kom det fram at 59 % av elevene var i Danmark «av og til». Dette er ikke uventet, ettersom Kristiansand har ferjeforbindelse til Danmark. Det kan derfor virke som elevene i dag reiser oftere til Danmark på ferie og generell reise, enn man gjorde for 40 år siden. Nordmenn i Sverige er en annen sak. I Maurud sin undersøkelse viser det seg at nordmenn reiser oftere til Sverige enn elevene i min undersøkelse. 60 % av nordmennene svarte at de hadde vært i Sverige «noen få ganger» eller «mange ganger» (Maurud, 1976, s. 130). I min undersøkelse kom det fram at omtrent halvparten, 49 %, av elevene er «svært sjeldent» i Sverige. Dette kan nok i stor grad begrunnes med at Maurud sitt utvalg kom fra Oslo, nærme grensen til Sverige, mens utvalget i min undersøkelse er fra Kristiansand. Vi kan derfor se at utenlandsreiser har holdt seg jevnt siden 70-tallet, men flere reiser til Danmark enn Sverige i denne undersøkelsen.

Som man har sett kan reise være en viktig faktor for at elevene skal å få eksponert seg for svensk og dansk, men som Delsing presenterer i sin forskningsrapport fra 2004, har også reisens innhold endret seg. Med moderne teknologi og framskritt i samfunnets utvikling, kan man i dag skaffe seg mat, reise og kjøpe produkter uten å kommunisere med språket (Delsing, 2018, s. 25). Hva har dette å si for forståelsen til elevene? Delsing beskriver det hele med: «Detta kan vara särskilt betydelsefullt just för den nordiska språkförståelsen, som ju bygger på exponering för grannspråken, en exponering som otvetydigt minskar när kommunikationen med främlingar minskar.» (Delsing, 2018, s. 28).

Så til en annen eksponeringskategori som kan være med å påvirke den gode forståelsen til nabospråkene, nemlig TV og film. Dette er en kategori som 20 % av elevene i min undersøkelse hadde svart, på spørsmålet om hvilken plattform de hørte svensk og dansk på. Tar man i tillegg med Youtube, som er en digital videoplattform, sitter man igjen med en svarprosent på 36 %. Sammenligner man mine funn med Maurud sin undersøkelse, har Maurud en høy svarprosent av nordmenn som ser på svensk tv. 63 % av nordmennene krysset av for «av og til» og «ofte» her. Dansk TV hadde derimot en mye lavere svarprosent, der flertallet med 89 % svarte aldri (Maurud, 1976, s. 132). I tiden som Maurud gjennomførte sin undersøkelse hadde også filmatiseringen av Astrid Lindgren sitt barnebokunivers for alvor startet. *Emil i Lønneberget*, *Pippi Langstrømpe*, *Brødrene Løvehjerte*, *Karlsson på taket* og *Vi på Saltkråkan* var eksempler på barne-tv program som ble populære og folkekjære i Norge. I tillegg var ikke kanalvalget på tv like variert som i dag. Det var stort sett NRK folk flest hadde av kanaler hjemme.

Hvis du spurte en 16-åring i dag om han så på SVT, ville han helt sikkert svart nei. TV og film er en kategori som i de senere årene har flyttet seg over på flere digitale enheter, som pc, mobil, nettbrett og Playstation. Her ser ungdommene på flere ulike strømmetjenester, som for eksempel Netflix, Discovery+, HBO og Viaplay. Inne i disse strømmetjenestene kan man se norske, nordiske og utenlandske tv-serier og filmer. Det finnes svært lite, til ingen tall, ute på det offentlige markedet om nordmenns nordiske seertall. Likevel har Netflix en funksjon som de nylig har lansert, som kan hjelpe til på veien. Går man inn på nettsiden vil man kunne se nordmenns topp ti-liste over mest populære show akkurat nå. Fra tid til annen dukker det opp en dansk eller svensk tv-serie eller film. Dette er noe alle som bruker tjenesten vil kunne se, fordi det blir framhevet på tjenesten. Hvis det er en serie, eller film som er framhevet på tjenesten kan det igjen påvirke flere nordmenn til å velge disse seriene eller filmene, hvis de

er interessante. Eksempler på danske og svenske tv-serier og filmer på strømmetjenesten Netflix, er *Quicksand*, *Kalifat*, *Broen* og *The Rain*.

Noe annet som har endret seg siden Maurud sin undersøkelse er sosiale medier. «Sosiale medier er nettsider og apper som tilrettelegger for å skape og dele innhold, og å delta i sosiale nettverk.» (Enli, 2018). Dette kom for alvor inn mot slutten av 2000-tallet, og står sentralt i de fleste ungdommers hverdagsliv. Så mye som 19 % av elevene i denne oppgavens undersøkelse svarte at de hadde hørt svensk og dansk her. I Medietilsynets undersøkelse fra 2020, oppgir så mye som 95 % av alle ungdommene å bruke Youtube, 80 % bruker Snapchat, og TikTok og Instagram får 65 % hver (Medietilsynet, 2020a). Dette er plattformene elevene bruker. Det som går igjen som fellestrekk blant alle disse er videoer. I appene kan ungdommene både se og høre på videoer som blir presentert. Flere ungdommer følger i dag svenske, danske og andre utenlandske influencere og kjente personligheter i sosiale medier. Dette ble ikke undersøkt i spørreundersøkelsen, så det blir ikke vektlagt på samme måte som andre ting. Likevel er dette viktig å nevne som en faktor for eksponering av nabospråkene.

Det kan være flere grunner til at ungdommene i denne undersøkelsen viser tilsvarende god forståelse til både svensk og dansk, på lik linje med tidligere undersøkelser. Man har sett på reise, tv- og film og videre til sosiale medier. Ungdom eksponeres for mange språk på nett, og noen av disse er svensk og dansk. Jeg har som tidligere nevnt tatt opp hvordan tv- og film blir dubbet til norsk, der man tidligere kun teksten. Dette er en faktor som i uvis grad kan påvirke ungdommers forståelse av nabospråkene, men igjen har elever, i dagens samfunn, tilgang til dansk og svensk gjennom strømmetjenester og sosiale medier. I tillegg oppgir elevene å reise til spesielt Danmark, og noen ganger til Sverige, i samme hyppighet som de gjorde på 70-tallet. Noe som også ble tatt opp i undersøkelsen, var holdninger og tilpasningsstrategier til nabospråkene.

5.2 Tilpasningsstrategier i møte med dansk og svensk språk

Som nevnt i teoridelen finnes det en måte å nærme seg holdninger til et språk på. Denne tilnæringsmåten går på hvilke tilpasninger man gjør i møte med en person som snakker dansk eller svensk. Holdninger kan være en faktor som ligger til grunn i forståelse av nabospråkene. Hvis man har negative holdninger til et språk, er man vanligvis ikke spesielt villig til å prøve og forstå seg på dette språket. Tilpasningen kan dermed bli mindre i

språkmøtet mellom en norsktalende og en svensk-/dansktalende. Har man derimot positive holdninger til et språk kan interesse og motivasjon for å lære seg språket være betydelig høyere, og dette kan påvirke tilpasningen den enkelte gjør i møtet med en svensk- eller dansktalende.

Som vi har sett er det to strategier som man kan velge mellom i et språkmøte. Disse omtales som å konvergere eller å divergere, der konvergere går ut på å tilpasse eget språk i et forsøk på å bli forstått eller å forstå. Det motsatte skjer hvis man divergerer, der man forsterker den allerede eksisterende forskjellen (Mæhlum, 2012, s. 112). I denne oppgavens undersøkelse var det ulike strategier elevene kunne velge mellom i møte med en dansktalende eller svensktalende. Strategien som var mest aktuell, i en tidligere undersøkelse gjort av Sabine Kirchmeier og Eva Skafte Jensen i 2015, var å «snakke langsomt og tydelig» og «tilpasse seg motpartens språk». Dette er en strategi som er konvergerende. Den som var minst aktuell i denne undersøkelsen var å «avslutte samtalen», «legge om til et annet nordisk språk» og «bytte til engelsk» (Kirchmeier & Jensen, 2016, s. 71). Det virker derfor som at de færreste vil legge om til engelsk i møte med en dansk- eller svensktalende. Det blir derfor noe overraskende at det i denne oppgavens undersøkelse viser at flest vil bytte over til engelsk. Hvorfor opplyser elevene at de vil dette?

Det er rimelig å tenke at fastlagte kategorier kan ha påvirket elevenes besvarelser i spørreundersøkelsen. Elevene fikk fire kategorier å velge mellom, og alternativet, «legge om til engelsk», var ett av disse. De fikk ikke mulighet til å skrive inn selv, hvis de følte at sin tilpasningsstrategi ikke passet inn. Ved å ha engelsk som alternativ, kan det være med på å «invitere» elevene. I tillegg kom dette alternativet først til venstre, som vil si at dette var det første elevene leste av alternativene. Det er derfor forståelig at mange av elevene valgte dette. En annen mulighet hadde vært å ikke gi noen alternativ, og la elevene svare selv. Da kunne man fått et mer tydelig bilde på hva slags strategi elevene ville valgt. Samtidig ville alternativ som «gå fra stedet» eller «forlate situasjonen» kommet opp. Dette ville jeg prøve å unngå i størst mulig grad.

På spørsmålet: «Om du møter en person fra Danmark som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?», ville 39 % av elevene byttet språk til engelsk. Det samme spørsmålet ble gitt en gang til, med en person fra Sverige i stedet for, og her ville så mye som 41 % byttet over til engelsk.

Med andre ord hevder nesten halvparten av elevene at de ville funnet et annet felles språk å kommunisere på. Ut fra tilpasningsstrategiene peker dette på en typisk divergens. Man gjør seg ikke villig til å prøve å møte den andre på samme språk med tilpasninger, men velger heller en form for distansering. Peker dette på negative holdninger? Svaret her kan være både ja og nei. For det første vil nok negative holdninger eller fordommer mot svensk og dansk språk være en faktor som kan ligge til grunn her. Hvilken strategi som blir brukt kommer helt an på situasjonen, og om det ligger et ønske om en sosial identifikasjon eller en sosial distanse til motparten (Mæhlum, 2011, s. 112). Her er det snakk om et ønske om sosial distanse, og vise til at man ikke tilhører samme gruppe som personen. Alle elever som velger en divergerende strategi har ikke nødvendigvis et ønske om sosial distanse for motparten, som Mæhlum påpeker. Det kan komme av frykten for å ikke bli forstått av motparten. Dette er et moment som muligens ikke betyr at det ligger negative holdninger i bunn. I et møte med en dansktalende eller svensktalende vil det for mange elever være lettere å snakke engelsk, for engelsk er et språk ungdom behersker godt, og som de er trygge i, i motsetning til svensk og dansk. Tall fra Medietilsynets undersøkelse fra 2020 understreker dette. Den sier at engelsk er det vanligste språket for barn og unge på Youtube, tv og i spill (Medietilsynet, 2020b). Dette er et språk de møter daglig, og de i tillegg lærer som andrespråk på skolen. Som en naturlig tilpasningsstrategi kan det rett og slett være at ungdom ikke vil anstrenge seg med å prøve og snakke et språk de ikke behersker. Det trenger derfor ikke ligge til grunn noen form for negative holdninger som en årsak til språkbytte.

Undersøkelsen i denne oppgaven ble gjort i en tid da negative medieomslag om Sverige og Danmark preget nyhetsbildet i Norge. Flere artikler handlet om Sveriges håndtering av Covid-19, og Danmarks avlivninger av mink i oktober. Et ønske om sosial distanse til en svenske og en danske kan henge sammen med elevens opplevelse av artiklene. Fordommer er en form for holdning som kan komme av flere grunner. Hvordan media fremstiller svensker og dansker er et eksempel. Sverige har valgt en annen strategi enn Norge og Danmark i håndteringen av viruset Covid-19. Til dels har den fått stor medieoppmerksomhet og kritikk fra Norge, ettersom Sverige ikke valgte å stenge ned landet like tidlig som nabolandene gjorde. Det førte til at nordmenn ble redde for andre nordmenn som hadde vært i Sverige, i frykt for at de kunne være smittet. Nettavisen E24 skriver om en «Sverige-skam», der nordmenn ikke valgte å reise over grensen i august 2020, da grensene åpnet i enkelte områder (NTB, 2020). Den samme kritikken opplevde Danmark, da de i oktober 2020 valgte å avlive en rekke av landets mink i frykt for å spre viruset. I ettertid ombestemte landets regjering seg, og på den måten

hadde de avlivet minkene til ingen nytte. Dette fikk hard kritikk både i hjemlandet, Danmark, og her i Norge (Moe, 2020). Medieoppslag kan være med på å påvirke elevens holdninger til svensker og dansker, og dermed også til svensk og dansk.

Elevene i denne oppgavens undersøkelse fikk i oppgave å skrive ned tre ord som de assosierte med svensk og dansk. Her kom det fram flere ord som kan understreke elevenes negative holdninger, da særlig mot dansk. Mot dansk talespråk var det flest negative ord. En stereotypi kan ha blitt dannet av ulike medieomslag, da dette var en tid Danmark fikk mye negativ oppmerksomhet. Men det kan like godt være en fast og utbredt del av kulturen. Ordene som elevene karakteriserte dansk med var «Merkelig, uforståelig, potet i halsen, stygt, mumling, bløte konsonanter» De eneste ordene som kan assosieres med noe positivt er, «lett og forståelig, det er greit, spennende». Dette gjelder tre respondenter. Se delkapittel 4.4.

Formuleringen av «potet i halsen» har de mest sannsynlig ikke kommet opp med selv, for det å ha en potet i halsen er en billedlig kreativ formulering. Dette er noe de har hørt eller lært av noen andre. Denne formuleringen er en typisk stereotypi av dansken. Det samme gjelder for den eller de elevene som har karakterisert dansk som «mumling». En person som mumler, kan være vanskelig å forstå. Denne klassiske stereotypien til dansken som «uforståelig» har blitt tatt med i Harald Eia, Atle Antonsen, og Bård Tufte sin sketsj fra NRK programmet, Ut i vår hage, fra 2003 (Antonsen, Eia & Johansen, 2003, 17:27-21:45). Her lager de humor ut av dansker som ikke forstår hverandre. Det er satt litt på spissen, men i og med at sketsjen har blitt så kjent, kan man trekke linjer til over til hva elevene mener med mumling.

I svensk språk ser vi noe annet. Her er elevene mer positive i formuleringen, selv om det finnes enkelte assosiasjoner som er likt med dansk. Eksempler som elevene kom med her, var «merkelig, rart, romantisk, fjongete, glad og utydelig». I tillegg var det en del elever som skrev «vet ikke» her, så de som er tatt med, er representativt for gjennomsnittet av hva som ble skrevet om svensk og dansk. Det viser i midlertidig at de fleste elevene hadde en formening om dansk og svensk språk. Flere av ordene inneholder sterke billedlige begreper. Det kan derfor være at elevene sine negative holdninger til dansktalende og svensktalende spiller inn på hvorfor de bytter over til engelsk i språkmøtet. Et spørsmål kan være om man også trigger stereotypier eller fargerike beskrivelser ved å spørre om nettopp dette. Uansett viser det at det finnes mange latente holdninger og forestillinger hos elevene.

Den spisse ordbruken av språket kan også være tilfeldig. Elevene gikk på 10. trinn, og spørsmålet kom helt til slutt av undersøkelsen. Elevene i dette årskullet kan slite med motivasjonen og konsentrasjonen rundt skolen generelt, og flere var ikke helt forberedt på at de måtte skrive selv på noen spørsmål. Da kan det hende at elevene var lei, og var mer motivert til å gjøre noe annet, enn å svare på hvilke tre ord de assosierte med dansk. Motivasjon for å lære om nabospråk kan ha vært fraværende hos flere av ungdommene. Det er likevel rart at elevene var spisse i formuleringene, og samtidig sa at undervisningstimen var en positiv opplevelse med nye impulser og erfaringer. Undervisningen var lagt opp slik at de skulle føle mestring. Dette kan være en mulig årsak.

Dette støttes i elevenes opplevelse av manglende opplæring i nabospråk. I denne oppgavens undersøkelse kommer det fram at så mye som 96 % av elevene hadde hatt «lite» til «ingen» undervisning av nabospråk. Manglende undervisning i nabospråkene, kan føre til at man ikke vet hvordan man kan tilpasse seg i et språkmøte med en dansktalende eller svensktalende. Dette kan igjen høre sammen med backwash-effekten, som handler om hvordan den avsluttende eksamen påvirker innholdet i undervisningen (Engh, 2012, s. 11). Se delkapittel 2.3.1. Det kan også henge sammen med at ungdommene ikke vet at de har fått nabospråkundervisning. Lesing av noveller og andre former for fortelling på dansk og svensk ble noen ganger brukt i undervisning, fortalte læreren til klassen. Det blir derfor viktig å ikke ta tallet 96 % for gitt, og fastslå at elevene ikke har fått noen form for undervisning. Det kan si noe om elevenes meta-refleksjon om temaet.

Tallene støttes av en undersøkelse som Opinion har gjennomført for Språkrådet våren 2019. Der kom det fram at én av tre ungdommer vil legge om til engelsk i møte med en dansktalende. Direktør for språkrådet, Åse Wetås, snakker om «minste mostands vei», som en mulig årsak til hvorfor ungdom legger om til engelsk. I møte med en svensktalende var det langt flere som ville kommunisert tydeligere på norsk, eller tilpasset sitt eget språk, i stedet for å bytte om til engelsk (Språkrådet, 2019).

For å komme tilbake til spørsmålet om hvilke tilpasningsstrategier elevene velger i møte med en dansk- og svensktalende, var det flere som valgte et annet alternativ. I møte med en dansktalende var det 39 % som ville først forsøkt å snakke tydeligere norsk. I møte med en svensktalende ville 35 % gjort det samme. Det finnes en stor del av elevene som ville gjort et forsøk på å konvergere, å nærme seg den andre. Dette samsvarer også med undersøkelsen til

Kirchmeier og Jensen fra 2015, der de kom fram til at flestparten ville tilpasset sitt eget språk for å forstå og bli forstått. I denne undersøkelsen var informantene voksne mennesker, der flest personer var mellom 30 og 60 år. I deres undersøkelse hadde de respondenter fra hele Norden, og ikke bare fra Norge. Sammenlikningsgrunnlaget blir derfor tatt med forbehold (Kirchmeier & Jensen, 2016, s. 71). Om dette betyr at disse dermed har positive holdninger til dansk og svensk er vanskelig å uttale seg noe om. Derimot kan det vise til et ønske om å anstrenge seg for å gjøre den personen fornøyd.

Oppsummert kan man se at elevene opplyser de oftere vil velge å legge om til engelsk som en tilpasningsstrategi i møte med en dansktalende eller svensktalende. Dette kan henge sammen med holdninger til svensk og dansk, men det kan også ha en sammenheng med at engelsk er et språk de behersker bedre og har fått mer undervisning i. I tillegg er engelsk et språk som i stor grad brukes daglig av ungdommene i sosiale medier og i tv- og film.

5.3 Undervisningens betydning for nabospråkforståelse

Hvis språkavstanden er større, koster det litt innsats for å forstå hverandre, men det er fremdeles mulig mellom personer fra Sverige, Danmark og Norge (Sandøy, 2003, s. 25). Spørsmålet er om dette gjelder alle innbyggere fra landene. Innenfor hvert land finnes det flere dialekter som skaper et språklig mangfold. I Skandinavia har vi et dialektkontinuum, som blir forklart som et sammenhengende belte av dialekter. Dialekten som blir snakket i en bygd, kan uten store problemer bli forstått av nabobygda. Dette gjelder også over riksgrensene. Problemene i forståelsen kommer ofte med avstand. Jo større avstanden er mellom to dialekter, desto vanskeligere er det å forstå den andre (Hårstad, 2015, s. 19). I den norske læreplanen fra 10 trinn er målet «å lytte til og lese tekster på svensk og dansk» og «gjøre rede for innhold og språklige trekk» (Udir, 2020). Man må forstå den andre, og bli forstått selv.

En slående ting er misforholdet mellom elevens egenrapporterte forståelse, og de negative holdningene. De rapporterer at de har god forståelse for nabospråkene, men har likevel negative holdninger mot dansker og svensker. På bakgrunn av elevenes egenrapportering kan man i undervisning påvirke deres nabospråkforståelse og holdninger. Vi hadde undervisning som gikk på enkle forskjeller mellom språkene, som også ga dem en mulighet til å klare å forstå svensk og dansk bedre. Det er begrenset hvor mye elevene lærer på en 55 minutters

undervisningstime, men likevel sitter de igjen med overraskende mye kunnskap. Derfor er det optimistisk, med tanke på nabospråkforståelse, at selv enkle undervisningsgrep kan påvirke elevene noe.

Denne påstanden blir underbygget av Arne Torp. Han skriver at korte øvelser på bokstavene i svensk vil kunne gjøre forståelsen for språket bedre: «Ettersom skrivemåten kan vere ei lita hindring, kan det truleg vere lurt å la elevane lese svensk tekst høgt, for då høyrer dei at det blir berre heilt vanleg svensk, som dei fleste som sagt forstår svært godt.» (Torp, 2013, s. 88). I dette sitatet er det snakk om svensk språk. Dansk er annerledes fra svensk ved at det er talemålet som bør få fokus i en undervisning, da det er såpass ulikt skriftspråket. Da kan dansk tv og film bli brukt i undervisning (Torp, 2013, s. 89).

Et undervisningsopplegg som er variert vil kunne treffe flere. Et eksempel på variert undervisning er å ha tavleundervisning om likheter og ulikheter på tavlen, før elevene deretter får utdelt hver sin tekst de skal lese og jobbe med. Deretter kan man snakke om teksten elev til elev, før man tar det opp i plenum. Hvis man i tillegg viser video av noen som taler dansk og svensk, vil elevene også få erfare talemålet til språkene. Denne formen for undervisning ble brukt i mitt prosjekt, og dette var en positiv opplevelse for flere av elevene. Det å la elevene ha dialog med hverandre vil muligens føre til en bekreftelse eller avvisning på allerede kjent kunnskap hos elevene. Har eleven en klassisk stereotypi på at alle dansker har «potet i halsen» og får bekreftelse hos sidemannen i klasserommet, vil denne stereotypien bli anerkjent og den får et fastere ståsted.

Samtidig kan undervisningsøkten være med på å underbygge stereotypier og holdninger hos elevene. Velger man å vise en video der en svenske kommuniserer med skånedialekt, er ikke dette representativt for alle svensker, men det kan likevel oppleves som representativt for elevene som ser og hører dette. Skånedialekten ligger langt unna standard-svensk, derfor kan den oppleves som mer kompleks for elever. I ettertid kan elevene få tanker om at svensk er mer utfordrende enn det hadde vært hvis læreren hadde valgt en annen video. På en annen side kan det være positivt å vise det språklige mangfoldet innen ett og samme språk, med dialekter og sosiolekter. For mange elever vil det være læring i å høre ulike danske og svenske dialekter.

Videre er det interessant å se om det ligger latente holdninger hos elevene. Det kan være elevene sitter igjen med et bilde av den «typiske» dansken og svensken ut fra tidligere erfaringer, media, foreldre, venner og sosiale medier. Alle disse faktorene kan være med på å påvirke, og/eller ligge til grunn, for elevenes latente holdninger. Det kom fram i undersøkelsen at elevene hadde spisse formuleringer til både svensker og dansker, og dette kan ha blitt dannet i løpet av undervisningen, selv om det sannsynlig kan ha blitt dannet tidligere også. Stereotypier, fordommer og holdninger kan være med på å skape distanse og brenne broer til våre nordiske naboer. Hvordan kan undervisningen være med på å brygge broer?

Undervisningen og skolen har et særskilt ansvar for å lære elevene toleranse og respekt for mangfoldet av mennesker. Dette inkluderer kommunikasjonen mellom skandinaver. Fordommer og stereotypier kommer av uvitenhet og mangel på forståelse. Derfor kan undervisning og kunnskapsformidling om dansk og svensk være med på å minske eller fjerne dette. Dermed kan undervisning om nabospråk være med på å bygge broer. På en annen side vil elevene bli mer oppmerksomme på likheter og forskjeller mellom språkene, og dette kan være negativt. Hvis et språk ligger lengre fra det som blir regnet som standardisert, vil man ha visse holdninger mot dette i forsøk på å få det mer standardisert (Garrett, 2010, s. 105).

I spørreundersøkelsen kom det fram at flere av elevene ville gå over til engelsk i møte med en svenske eller en danske. Her kan frykten for å bli misforstått av motparten bygge opp under elevenes ønske om å bytte til engelsk. Det trenger derfor ikke være en form for negative holdninger som en årsak til språkbytte. Undervisning om nabospråkene vil kunne øke kompetansen hos elevene. Dette kan øke sannsynligheten for at elevene føler seg tryggere i å kommunisere på sitt eget språk med en svenske eller en danske. Engelsk er et språk ungdommen føler mestring i og som de behersker godt. Noen få undervisningstimer kan få flere til å føle seg trygge i kommunikasjonen, og minske frykten for å bli misforstått.

Det som har blitt nevnt så langt er direkte undervisning i nabospråkene. Dette er en metode som elevene opplevde de ikke fikk undervisning i. I Olerud & Dybvik sin spørreundersøkelse ble det nevnt at elevene jobbet med dansk og svensk indirekte (Olerud & Dybvik, 2014, s. 176). Det vil si at man underviste i tekster, som f.eks. noveller, og som eksempel tekst fikk elevene utdelt en svensk eller dansk tekst. Da er det ikke språket som får fokus, men innholdet. Likevel får elevene erfare språkene. De positive sidene med å bruke indirekte undervisning om nabospråk er at elevene muligens ikke tenker over at de får erfart språkene,

da fokuset heller går på andre ting. På den måten får elevene forståelse for språkene, uten å få noe undervisning i det. Samtidig vil nok flere elever sitte igjen med en følelse av å ikke ha hatt noen undervisning i språkene, og de vil være usikre på hvor mye de faktisk kan. Dette går igjen på elevenes meta-refleksjon om egen læring. For flere elever i 15-16 års alderen vil ikke dette være læring i nabospråk, selv om det fra et lærers perspektiv vil kunne kalles undervisning.

I 2020 fikk den svenske artisten, Victor Leksell, Nordens språkpris for å ha brutt gjennom stengte landegrenser og språklige barrierer. Det var med sangen hans «Svag» han fikk stor popularitet her til lands og sangen lå på topplista i flere uker (Foreningen Norden, 2020). I undervisningen kan man bruke artister som Victor for å treffe ungdommens interesser. Dette kan være motiverende og gjenkjennbart for elevene, som kan være med på å bygge broer mellom landene. På den måten kan undervisningen ha stor betydning for forståelsen til nabospråk og innflytelsen på deres holdninger. Humorklippet til Harald Eia, Bård Tufte Johansen og Atle Antonsen, der danskene ikke forstår hverandre, kan være med på å bygge opp under stereotypier om dansken. Hvis dette klippet vil bli brukt i undervisning, kan det også treffe elevene på samme måte som sangen til Victor. Det vil være motiverende og gjenkjennbart for elevene. Derimot kan flere elever få bekreftelse på tidligere antatte stereotypier og fordommer, som kanskje ligger latente hos dem.

Noe som kan problematiseres er at eksemplene ikke treffer ungdommen på deres hjemmebane. Det kan være vanskelig å finne motiverende og dagsaktuelle eksempler. For mange elever kan det å trekke fram noe som voksne tror er aktuelle og motiverende, virke mot sin hensikt. Med andre ord vil læreren alltid henge etter. Sangen fra Victor Leksell som toppet listene i 2020, kan derfor være noe som ikke vil være aktuelt å bruke i 2021, fordi elevene er lei av sangen og artisten. Elevenes opplevelse kan være at læreren henger etter.

Læreren som klasseleder har også en påvirkningskraft på ungdom i klasserommet. Hvilke perspektiv læreren velger å se nabospråk på, kan ha stor betydning for elevenes holdninger. Et eksempel er i valget av tekster som blir brukt i undervisningen. Ved å velge tekster eller video-klipp som kan virke eksotiske for elevene, kan dette føre til en generalisering av svensker og dansker. Andre faktorer som kan være med på å påvirke ungdommene i undervisningen er ordbruk, tidsbruk på hvert språk og eksemplene som blir trukket fram. Her er det kun kreativiteten som setter grenser. Læreren kan ikke framstå helt objektiv i

undervisningen, men en kan forsøke å framstå mest mulig pluralistisk og kritisk. Hvis læreren har gjort seg noen tanker på forhånd av undervisningen om hvilke ord man skal beskrive nabospråkene på, eller hvilke eksempler som blir gitt, kan dette være en god start.

5.4 Hypoteser

Innledningsvis presenterte jeg fem hypoteser som er laget ut fra oppgavens problemstilling, og underspørsmål. Jeg vil i dette delkapittelet oppsummere drøftingen med å ta for meg hver av disse hypotesene. Alle hypotesene ble skrevet med bokstaven H og et tall bak som skal vise til rekkefølgen til hypotesene.

Hypotese 1 (H1) var: «Elevene har dårlig forståelse i nabospråkene svensk og dansk». Denne hypotesen stemte ikke i oppgaven. Elevenes egenrapporterte forståelse for nabospråkene viste seg å være god. De hadde god forståelse, både skriftlig og muntlig, til nabospråkene. Samtidig er det viktig å huske på at elevene rapporterte selv sin egen forståelse, og dette er deres subjektive svar. (Jfr. Delkapittel 1.4).

Hypotese 2 (H2) var: «Elevene lærer lite om nabospråk i skolen». Denne hypotesen stemmer ut fra elevenes perspektiv, men ikke fra lærerens perspektiv. Elevene oppgir selv at de lærer lite om nabospråk i skolen. Ved videre forklaring mener de undervisning om språkene, altså om forskjeller og likheter i språklig struktur. For elevene vil ikke det å lese tekster på svensk og dansk være nabospråkundervisning. Dette er en undervisningsmetode som flere lærere gjennomfører. Derfor kan elevene ha lest og erfart nabospråkene, uten og hatt noe metarefleksjon rundt dette.

Hypotese 3 (H3) var: «Elevene legger om til engelsk i møte med dansker og svensker». Denne hypotesen viste seg å stemme til en viss grad, hvis en skal tro på det elevene hevder. Resultatet i spørreundersøkelsen viste at omtrent 40 % av elevene ville legge om til engelsk i møte med en svenske og en danske hvis det var ord de ikke forstod. I kapittel 5 ble dette spørsmålet drøftet videre. Her kan svaralternativene ha virket inviterende på elevene. Kategorien, «legge om til engelsk», ble lagt helt til venstre, og det ville vært det første elevene leste. Dette kan ha påvirket resultatet. Likevel kan resultatet komme av negative holdninger, og iboende stereotyper hos elevene. Resultatet kan også komme av frykten for å bli misforstått i kommunikasjon med en svenske og en danske. Da elevene ikke kommenterte

svarene selv, var det vanskelig å vite hva årsaken var. Derfor stemte hypotesen til en viss grad.

Hypotese 4 (H4) var: «Elevene har positive holdninger til svensker, men negative holdninger til dansker». Denne hypotesen viste seg å stemme til en viss grad. Elevene hadde både positive og negative holdninger til begge språkene. Likevel er det en tendens til at svensk språk fikk flere positive ord og formuleringer enn det dansken og dansk språk fikk. Samtidig hadde elevene også negative holdninger til svensk språk, da noen elever karakteriserte språket som «kleint», «fjongete» og «ekfelt». Så det var ikke utelukkende kun positive ord og formuleringer til dette språket. Tendensen heller likevel mot at flere elever hadde positive holdninger til svensk språk, enn til dansk språk.

Hypotese 5 (H5) var: «Elevene møter nabospråkene i musikk, film og sosiale medier, og ikke i bøker eller blant venner og bekjente». Denne siste hypotesen tar opp flere faktorer. Blant annet sier den at elevene møter nabospråk i musikk, film og sosiale medier. Ut fra resultatene i spørreundersøkelsen viste dette seg å stemme. Omtrent 60 % av elevene svarte at de hørte dansk og svensk oftest på musikk, film og sosiale medier. Videre sier hypotesen at elevene ikke møter nabospråkene i bøker eller blant venner og bekjente. I sistnevnte var det 10 % som svarte at det er her de oftest hører svensk og dansk. En kategori som muligens ble litt glemt her er alternativet, «på reise». Dette alternativet fikk nesten 1/3 av svarene på språkene dansk og svensk. Oppsummert stemte hypotesen, selv om den siste kategorien ikke ble tatt med i hypotesen.

6.0 Oppsummering og veien videre

Målet med denne avhandlingen har vært å studere ungdommers forståelse av nabospråkene, svensk og dansk. For å finne svar på problemstillingen, gjennomførte jeg to undervisningstimer i to 10. trinns klasser. I undervisningstimen fikk elevene se, lese og høre dansk og svensk skriftspråk. I tillegg fikk elevene se to Youtube-klipp fra en dansk, og en svensk influencer. På denne måten fikk elevene opplevd nabospråkene. Etter undervisningstimene gjennomførte elevene en spørreundersøkelse. I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om elevenes egenopplevelse av forståelse, og videre om holdninger og tilpasningsstrategier i møte med svensker og en dansker. Resultatene av undersøkelsen var interessante, ettersom noen av de stemte med hypotesene, mens andre stemte ikke.

Resultatene i denne undersøkelsen, i tråd med formålet, kunne det ha blitt gjort et dypere dykk inn i nabospråkemnet. Ulempen med denne metoden for undersøkelse, er at utvalget ikke er så stort som det kunne vært. Svarene er ikke generaliserbare, annet en ved denne skolen, og denne aldersgruppen. Likevel var målet å se hvor tendensen er i dette området, og det ble til dels vellykket. Hadde jeg gjennomført undersøkelsen en gang til kunne jeg gjort noen ting annerledes. For det første kunne jeg inkludert et intervju med rundt fem elever i tillegg til å gjennomføre spørreundersøkelsen. Da hadde jeg fått svar på noen spørsmål jeg ikke fikk svar på underveis. Blant annet spørsmålet om tilpasningsstrategier og holdninger. I tillegg kunne elevene kommentert andre svar som gikk på språkforståelse, holdninger og videre fått deres synspunkt på nabospråkundervisning. Det er samtidig viktig å tenke på at oppgavens omfang kunne blitt for stort hvis jeg hadde inkludert intervjuene.

For det andre hadde det vært interessant og gjennomført spørreundersøkelsen i to andre 10. trinns klasser, uten og hatt undervisningsopplegget i forkant. Flere av svarene som elevene ga, bar preg av undervisningsopplegget. Dette gjelder ord, formuleringer og til dels holdninger og stereotypier. Hvis ikke elevene hadde hatt undervisningstimen i forkant av undersøkelsen, kunne dette vært med på å påvirke deres egenrapporterte forståelse for nabospråkene. Kanskje elevene hadde vurdert sin egen forståelse som «dårlig»?

Tredje og siste punkt, i etterpåklokskapens lys, handler om spørreundersøkelsen. Noen av spørsmålene hadde alternativer som ble valgt ut på forhånd. Her måtte elevene velge kategorier som var fastlagt, og resultatet kan ha vært at elevene ble «invitert» til mine fastlagte kategorier. Alternativet hadde vært og hatt flere åpne spørsmål, der elevene kunne

fylt inn selv. Da hadde jeg fanget opp flere kreative metoder i blant annet spørsmålene om elevenes tilpasningsstrategier. Samtidig kunne jeg ha risikert å miste flere av elevene i undersøkelsen, hvis den ble for tidkrevende for elevene. Dette var en risikovurdering jeg måtte ta.

Som vi har sett i denne oppgaven kan resultatene i spørreundersøkelsen bære preg av undervisningstimen i forkant. Det betyr at noe undervisning av nabospråkene kan gjøre en forskjell i elevenes forståelse av dem. Elevene hadde lært om ulike likheter og ulikheter mellom språkene, og erfart språkene før de gjennomførte spørreundersøkelsen. Undervisningen spilte en konkret rolle i mitt opplegg.

6.1 Veien videre

Språkene i Norge, Sverige og Danmark ligner hverandre. Dette gjelder både i skrift og i tale. For at vi skal kunne kommunisere på vårt eget skriftspråk, må flere faktorer være dekket. Dette gjelder generell lik struktur i syntaks, felles ord mellom språkene, og ikke minst hvordan holdningen til å forstå og bli forstått er. I tidligere undersøkelser er det funnet en negativ utvikling i språkforståelsen. Dette inkluderer både Maurud sin undersøkelse fra 1975, og INS sin undersøkelse fra 2004. I min undersøkelse har det derimot blitt avdekket at tendensen til nabospråkforståelse synes å være god, og ikke gått særlig nedover, blant elevene som var med i undersøkelsen, selv om sammenlikningsgrunnlaget ikke kan basere seg på likt grunnlag. Elevenes negative holdninger til dansken og dansk språk er noe overraskende. Holdninger, fordommer og stereotyper henger sammen med forståelse for nabospråkene, og ved sterke negative holdninger kan dette gå ut over forståelsen til nabospråkene over tid. Det viser seg at prestisjespråk, som engelsk, heller blir foretrukket i kommunikasjon med andre skandinaver. Det har blitt opprettet en rekke interskandinaviske organer som skal bidra for å bevare språk og kulturfellesskapet i Norden.

Det hadde videre vært interessant å undersøke svensker og dansker sine holdninger til nordmenn og norsk språk. Er holdningene gjensidig, eller er de mer eller mindre negative? I tillegg hadde det vært et arbeid å sammenlikne forståelsen for engelsk, med forståelsen av nabospråkene. Er det derfor mange elever foretrekker å kommunisere på dette språket? Jeg håper undersøkelsen gir nyttig informasjon og kan være til inspirasjon i arbeidet med å bevare det skandinaviske språkfellesskapet.

7.0 Litteraturliste

Aftonposten – Uppdrag: mat. (2019, 1. desember). *Bjuder Zara Larsson på lyx-dejt för 10.000 kr.* [Video]. Youtube.

<https://www.youtube.com/channel/UCXAjub1yM01dqjgJRG1nvsQ/about>

Antonsen, A., Eia, H & Johansen, T. B. (Programleder). (2003, 11. september).

Homeopathehelikopteret. [Episode i TV-serie]. Antonsen, A., Eia, H & Johansen, T. B.

(Produsent), Ut i vår hage. NRK. [https://tv.nrk.no/serie/uti-vaar-](https://tv.nrk.no/serie/uti-vaar-hage/2003/OUHA20000103/avspiller)

[hage/2003/OUHA20000103/avspiller](https://tv.nrk.no/serie/uti-vaar-hage/2003/OUHA20000103/avspiller)

Befring, E. (2020). *Sentrale forskningsmetoder – med etikk og statistikk.* (2. utg). Cappelen Damm Akademisk.

Bergmo, T., Jappe, G. & Owe, T. A. (2012, 24. mai). *Mindre svensk og dansk på norsk tv.*

NRK. <https://www.nrk.no/kultur/mindre-svensk-og-dansk-pa-norsk-tv-1.8152402>

Braunmüller, K. (1998). *De nordiske språk* (J. O. Askeland, Overs.). Novus Forlag AS. (Opprinnelig utgitt 1991).

David Jæger. (2020, 8. august). *Jeg klarede alle jeres dumme utfordringer på en dag!!*

[Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=Qa5NZ-IKug0>

Delsing, L. O. & Lundin-Åkesson, K. (2005, 4. mars). *Håller språket ihop i Norden?: En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska.*

<http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A700762&dswid=7319>

Delsing, L. O. (2016). Språkgemenskap, ny teknik och språkmöten. (s. 19-28). I: *Sprog i norden.* (2016). Hentet 12.oktober 2020 fra:

<https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/3538/250>

Einarsdóttir, E. (2018). *About Nordplus.* Nordplus. Hentet 25.september 2020 fra:

<https://www.nordplusonline.org/about/nordplus/>

- Engh, R. (2012). *Ask og Embla og satsningen på vurdering for læring*. I: Bedre skole, nr.4. Hentet 22.september 2020 fra: <https://docplayer.me/13596022-Vurdering-for-laering-av-roar-engh-bedre-skole-nr-4-2012.html>
- Enli, G. (2018, 14. mai). *Sosiale medier*. Store norske leksikon. Hentet 11. februar 2021 fra https://snl.no/sosiale_medier
- Foreningen Norden. (2020). *Victor Leskell vinner Nordens språkpris: – For en ære!* Hentet 28.03.2021 fra <https://www.norden.no/artikler/victor-leksell-vinner-nordens-sprakpris-for-en-aere>
- Garrett, P. (2010). *Attitudes to Language*. Cambridge University Press.
- Gorard, S. (2001). *Quantitative Methods in Educational Research*. Continuum.
- Hannesdottir, A. H. & Mose, G. (2011, 11. august). *Sprog i Norden - Stark nordisk språkgemeskap – oppdrag för den akademiska utbildningen i Skandinavien*. Tidsskrift. <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>
- Harstad, F. (2012a). *Dansk*. Språkrådet. Hentet 12. februar 2021 fra: <https://www.sprakradet.no/Spraka-vare/Spraka-i-Norden/Dansk/>
- Harstad, F. (2012b). *Svensk*. Språkrådet. Hentet 12. januar 2021 fra: <https://www.sprakradet.no/Spraka-vare/Spraka-i-Norden/Svensk/>
- Helsingforsavtalen. (1962). *Samarbeidsavtale mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige*. (LOV-1962-03-23-2). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1962-03-23-2#KAPITTEL_13
- Henriksen, G. (2019, 8. mars). *Vi ferierte mer i Norge i 2018*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/vi-ferierte-mer-i-norge-i-2018>

- Højgaard, L., Guldbrandsen, P., Schroeder, T. V., Milerad, J. & Nylenna, M. (2001). *Do Scandinavian physicians understand each other's languages?* Tidsskrift Norsk Legeforening; 121.
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap – teori, metode og faghistorie*. Cappelen Damm
- Hårstad, S. (2015). *Nabospråk og nabospråkundervisning*. Cappelen Damm.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3. utg). Cappelen Damm Akademisk.
- Julien, M. (2020, 29. august). *Svensk*. Store norske leksikon. Hentet 12 januar 2021 fra: <https://snl.no/svensk>
- Karker, A. (1983). Det danske sprog. (s. 7-20). I; Molde, B & Karker, A. (1983). *Språkene i Norden*. Cappelen Damm.
- Kichmeier, S. & Jensen, E. S. (2016). Nordisk sprogforståelse og kommunikationsstrategier. (s. 61-78). I: *Språk i Norden*. (2016). Tidsskrift. Hentet 12.oktober 2020 fra: <https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/3538/250>
- Kunnskapsdepartementet. (2018, 10. oktober). *Retningslinjer for utforming av nasjonale og samiske læreplaner for fag i LK20 og LK20S*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/contentassets/d17329d700824c6386d1a1b41acb61c5/retningslinjer-for-utforming-av-nasjonale-og-samiske-lareplaner-for-fag-i-lk20-og-lk20s-fastsatt-av-kd-ny-11.10.2018-004.pdf>
- Maurud, Ø. (1975). *Nabospråksforståelse i Skandinavia: en undersøkelse om gjensidig forståelse av tale- og skriftspråk i Danmark, Norge og Sverige*. Nordiska rådet.

- Medietilsynet. (2020a, 11. februar). *Barn og medier – om sosiale medier og skadelig innhold på nett*. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/200211-barn-og-medier-2020-delrapport-1_-februar.pdf
- Medietilsynet. (2020b, 24. september). *Nye tall fra Medietilsynet: Engelsk er det vanligste språket for barn og unge på tv, Youtube og i spill*. <https://www.medietilsynet.no/om/aktuelt/nye-tall-fra-medietilsynet--engelsk-er-det-vanligste-spraket-for-barn-og-unge-pa-tv-youtube-og-i-spill/>
- Moe, I. (2020, 12. november). *Minken havnet i massegraver av tre grunner - Nå har avlivingen skapt politisk oppvask i Danmark*. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/verden/i/vAAadw/levende-mink-dukke-opp-av-avlivingskasser-og-doede-laa-slenget-langs-ve>
- Molde, B. (1983). Svenska språket. I; Molde, B. & Karker, A. (1983). *Språken i Norden*. Cappelen Gyldendal.
- Mæhlum, B. (2008). Normer. I: Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. & Sandøy, H. (2008). *Språkmøte*. (2. utg., s. 90-103). Cappelen Damm.
- Mæhlum, B. (2011). Språk og identitet. I: Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. & Sandøy, H. (2008). *Språkmøte*. (2. utg., s. 106-126). Cappelen Damm.
- Norheim, T. M. (2020, 10. september). *Forskarnas varning för sjätte massutdöendet*. Expressen Tidning. <https://www.expressen.se/nyheter/klimat/forskarnas-varning-for-sjatte-massutdoendet/>
- Norsk senter for forskningsdata. (2021). *Barnehage- og skoleforskning*. Hentet 20.februar 2021 fra: <https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/barnehage-og-skoleforskning/>
- NTB-TT. (2020, 17. august). *Nordmenn droppet svenskehandel: - Det råder litt Sverige-skam*. E24. <https://e24.no/naeringsliv/i/opdABa/nordmenn-droppet-svenskehandel-det-raader-litt-sverige-skam?referer=https://www.aftenposten.no>

- Olerud, A. K. & Dybvik, I. M. (2014). *Holdninger til og forståelse av nabospråk: En undersøkelse av holdninger til og forståelse av dansk og svensk gjort ved tre norske ungdomsskoler* [Masteroppgave]. Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Brage BIBSYS: https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/1594549/Olerud_Dybvik_2014_Masteroppgave_teksten.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Otnes, H & Aamotsbakken, B. (2012). *Tekst i tid og rom*. (4. utg.). Det norske samlaget.
- Pedersen, K. M & Gudiksen, A. (2007). *Sprogholdninger*. Dialekt.dk – Københavns universitet. Hentet 16. oktober 2020 fra: <https://dialekt.ku.dk/sprogholdninger/>
- Postholm, M. B & Jacobsen, D. I. (2016). *Læreren med forskerblick*. Cappelen Damm Akademisk.
- Pran, K. R. & Johannesen, B-O. (2011, 7. mars). *Norsklærerens holdning til eget fag*. Språkrådet. https://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/norsklareres-holdning_synovate2011.pdf
- Sandøy, H. (2003). Språkomgrepet, språkholdninger og purisme. I: Sandøy, H., Brodersen, R & Brunstad, E. (red.). (2003). *Purt og reint. Om purisme i dei nordiske språka*. Høgskulen i Volda.
- Språkrådet. (2019, 28. mars). *Unge snakkar engelsk med danskar*. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2019/unge-snakkar-engelsk-med-danskar/>
- Sundby, A. H. (2013). *Det nordiske enhetsbygget – bestå eller forfalle?: En undersøkelse av nabospråksundervisningen i norsk-, dansk- og svenskfaget på videregående skole «før og nå»*. [Masteroppgave]. Høgskolen i Vestfold. Brage BIBSYS: <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/149215/Sundby-2013-Masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sunde, D. J. & Wille, T. S. (2017). *Fra læreplan til klasserom*. Gyldendal akademisk.

Torp, A. (2004, 4. mars). *Skandinavisk nabospåkforståelse - ideal eller virkelighet?* Språkrådet. https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/2004/Spraaknytt_2004_3_4/Torp2/

Torp, A. (2013). *Nokre synspunkt på den skandinaviske språksituasjonen frå norsk synsstad*. I; Språk i norden. TV-teksting i norden. Tidsskrift. Hentet 12.februar 2021 fra: <https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/2228/80>

Trulsen, O. N. (2010, 6. desember). *Jeg forlater studio i skam*. NRK. https://www.nrk.no/kultur/_-jeg-forlater-studio-i-skam-1.7412433

Tv2 Danmark. (2020, 10. september). *WWF: Bestanden af vilde dyr er skrumpet 68% siden 1970*. <https://nyheder.tv2.dk/udland/2020-09-10-wwf-bestanden-af-vilde-dyr-er-skrumpet-68-procent-siden-1970>

Utdanningsdirektoratet. (2020a). *Kjerneelementer (NOR01-06)*. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer>

Utdanningsdirektoratet. (2020b). *Læreplan i norsk: Kompetansemål etter 10. trinn (NOR01-06)*. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/kompetansemaal-og-vurdering/kv111>

8.0 Vedlegg

1. Spørreundersøkelsen

Merk: Utseendet til denne spørreundersøkelsen er ikke helt lik slik den framstod for utvalget. Det som er helt likt er ordlyden i spørsmålene, rekkefølgen på spørsmålene og variablene.

Velkommen til denne spørreundersøkelsen om nabospråkene svensk og dansk. Den vil være helt anonym, og du kan velge å trekke deg når som helst.

Undersøkelsen tar ca. 15-20 minutter.
Tusen takk for din deltakelse!

Har du vært i Danmark?

Ja	Nei
(1) ☐	(2) ☐

Hvor ofte er du i Danmark?

Svært ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Svært sjelden
(1) ☐	(2) ☐	(5) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Har du vært i Sverige?

Ja	Nei
(1) ☐	(2) ☐

Hvor ofte er du i Sverige?

Svært ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Svært sjelden
(1) ☐	(2) ☐	(5) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Hvor mye har du hatt om svensk og dansk i skolen?

Mye	Noe	Lite	Ingenting
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Hvor har du hørt svensk og dansk? Sett ett eller flere kryss.

- (1) Skolen
- (2) Venner, bekjente og/eller familie
- (3) Sosiale medier
- (4) Tv og film
- (8) Youtube
- (5) På ferie
- (6) Vet ikke
- (7) Annet

Annet. Skriv inn:

_____

Hvordan opplevde du undervisningstimen? Kryss av for det du mener stemmer.

- (1) Spennende
- (2) Kjedelig
- (3) Forståelig
- (4) Uforståelig

Hva var lett og hva var vanskelig med opplegget?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Hvor mye forstod du av den svenske nyhetsartikkelen?

Alt	Mye	Noe	Lite	Ingenting
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hva var det du ikke forstod? F.eks. Var det ord eller setninger du hadde problemer med?

_____

_____

_____

Hvor mye forstod du av den danske nyhetsartikkelen?

Alt	Mye	Noe	Lite	Ingenting
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hva var det du ikke forstod? F.eks. var det ord eller setninger du hadde problemer med?

Hvor mye forstod du av det danske youtube-klippet?

Alt	Mye	Noe	Lite	Ingenting
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hva var vanskelig å forstå? F.eks. ord, setninger, uttale..

Hvor mye forstod du av det svenske youtube-klippet?

Alt	Mye	Noe	Lite	Ingenting
(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hva var vanskelig å forstå? F.eks. ord, setninger, uttale..

Hvor godt forstår du svensk?

Svært godt	Godt	Hverken godt eller dårlig	Dårlig	Veldig dårlig
(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐

Hvor godt forstår du dansk?

Svært godt	Godt	Hverken godt eller dårlig	Dårlig	Veldig dårlig
(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐

Hvor ofte hører du svensk?

Svært ofte	Ofte	Av og til	Sjelden	Svært sjelden
(1) ☐	(2) ☐	(5) ☐	(3) ☐	(4) ☐

Hvor hører du oftest svensk? Du kan sette flere kryss.

- (1) Musikk
- (2) Tv og film
- (3) Venner, bekjente og/eller familie
- (4) På reise
- (5) Sosiale medier
- (6) Annet

Annet. Skriv inn:

Hvor ofte hører du dansk?

Svært ofte

(1)

Ofte

(2)

Av og til

(5)

Sjelden

(3)

Svært sjelden

(4)

Hvor hører du oftest dansk? Du kan sette flere kryss.

- (1) Musikk
- (2) Tv og film
- (3) Venner, bekjente og/eller familie
- (4) På reise
- (5) Sosiale medier
- (6) Annet

Annet. Skriv inn:

_____

Om du møter en person fra Danmark som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?

Legge om til engelsk

(1)

Snakke tydeligere norsk

(2)

Legge inn noen danske ord

(3)

Legge om til dansk

(4)

Kan du snakke med en danske selv om det er ord du ikke forstår?

Ja

(1)

Nei

(2)

Om du møter en person fra Sverige som ikke forstår deg, hva vil du gjøre først?

Legge om til engelsk

(1)

Snakke tydeligere norsk

(2)

Legge inn noen svenske ord

(3)

Legge om til svensk

(4)

Kan du snakke med en svenske selv om det er ord du ikke forstår?

Ja

(1)

Nei

(2)

Hvis du skulle karakterisert dansk med tre ord. Hvilke ville det vært?

_____

Hvis du skulle karakterisert svensk med tre ord. Hvilke ville det vært?

_____

Tusen takk for din deltakelse!

Forskarnas varning för «sjätte massutdöendet»

De vilda djuren försvinner.

På 50 år har ryggradsdjuren i världen minskat med nära 70 procent, enligt en ny stor rapport.

WWF kallar det för "det sjätte massutdöendet".

Foto: Stuart Rose/ Stella Pictures

Forskarna har studerat tusentals arter av däggdjur, fåglar, kräldjur, reptiler och fisk över hela världen.

Nu visar den **rapporten** "Living Planet" från världsnaturfonden att beståndet av vilda ryggradsdjur minskade kraftigt mellan år 1970 och 2016, med 68 procent i genomsnitt.

Det är "skrämmande läsning.", enligt WWF.

– Vi är nu i en akut situation och på väg in i det sjätte massutdöendet, säger Louise Carlsson, biolog och naturvårdsexpert på WWF till DN.

Minskade med 94 procent

Det senaste massutdöendet skedde för 65,5 miljoner år sedan. Då utplånades dinosaurierna av en stor asteroid. Nu är det i stället människan som är orsaken. Forskarna granskade över 20 000 populationer och över 4 000 arter, och djuren i tropiska områden är mest utsatta, enligt indexet som forskare vid Zoological Society of London tagit fram.

I Sydamerika, Centralamerika och Karibien har man sett den största nedgången av populationer med en minskning på nästan 94 procent sedan 70-talet. WWF kallar det en "enorm" minskning av populationer. Bland de mest hotade djuren finns kräldjur, groddjur och fiskar som lever i sötvatten.

– Vi förstör vår värld, det vi kallar hemma, och riskerar vår egen hälsa, säkerhet och överlevnad här på jorden. Naturen skickar ett desperat SOS och tiden rinner ut, säger Tanya Steel på brittiska WWF till [BBC](#).

Människan ligger bakom

I Europa och Centralasien minskade djuren med 24 procent i genomsnitt, 33 procent i Nordamerika och 45 procent i Asien.

– Den största negativa påverkan är förlust av livsmiljöer, som avskogning och storskalig markomvandling för jordbruk, säger Håkan Wirtén, generalsekreterare på svenska WWF.

Det man studerat visar läget för ryggradsdjuren som utgör cirka tre procent av allt djurliv, men mycket av de bestånden är fortsatt okända för människan. Det handlar om ryggradslösa djur som till exempel maskar och sniglar.

– Det vi ser är troligen bara toppen på ett isberg. Många har en enorm betydelse för ekosystemens funktioner och tjänster. Utan dem kan vi inte leva, säger Håkan Wirtén i rapporten.

Kilde:

Norheim, Thea-Mossige. (2020). *Forskarnas varning för sjätte massutdöendet*.

Expressen Tidning. Hentet 10.09.2020 fra:

<https://www.expressen.se/nyheter/klimat/forskarnas-varning-for-sjätte-massutdoendet/>

3. Dansk nyhedsartikel

WWF: Bestanden af vilde dyr er skrumpet 68 procent siden 1970

Vilde pattedyr, fugle og fisk forsvinder fra kloden i uset hast, konkluderer Verdensnaturfonden i ny rapport. Siden 1970 er det kun gået én vej for bestanden af vilde dyr på kloden - og det er nedad. Det slår en ny rapport fra WWF Verdensnaturfonden fast. Rapporten "Living Planet Report 2020" offentliggøres natten til torsdag.

Den naturlige verden forandrer sig hurtigere end nogensinde før på grund af blandt andet stigende global handel, forbrug og befolkningstilvækst. Foto: Choong Joon LAI/ WWF Greater-Mekong / Choong Joon LAI/ WWF Greater-Mekong

Her fremgår det, at bestanden af vilde patte- og krybdyr samt padder, fisk og fugle gennemsnitligt er faldet med 68 procent fra 1970 til 2016. Rapporten peger på, at verden i løbet af de seneste 50 år er blevet markant forandret af en stigende global handel, forbrug og befolkningstilvækst såvel som øget urbanisering.

- Som resultat forandrer vores naturlige verden sig hurtigere end nogensinde før, skriver WWF. Det er gået værre end forventet. I den seneste rapport fra 2018 lød det, at bestanden af verdens vilde dyr var faldet med 60 procent siden 1970. Og hvis ikke udviklingen ændrede sig, så kunne man risikere, at bestanden var faldet med 67 procent i 2020, lød advarslen.

Sådan gik det, viser den nye rapport - og værre endnu, konkluderer WWF. Rapporten måler bestanden af knap 21.000 forskellige bestande af vilde dyr.

Værst står det til med 944 dyrearter, som er afhængige af ferskvand. De har oplevet en tilbagegang på 84 procent fra 1970 til 2016.

- Grenen bliver skåret af helt inde ved stammen
Geografisk er det i Mellem- og Sydamerika, at tabene af dyr er størst. Her er bestandene ifølge rapporten reduceret med 94 procent siden 1970.

Carsten Rahbek, der er professor i biodiversitet på Københavns Universitet, siger til Berlingske, at de kan få store konsekvenser, hvis ikke menneskeheden ændrer kurs.

- Vores overforbrug og overudnyttelse af naturen svarer lidt til at skære vores egen gren af helt inde ved stammen. Vi ødsler med ressourcerne, og vi smider rundt med dem. Hvis vi fortsætter, risikerer vi at løbe ind i store globale økonomiske problemer med voksende ustabilitet og kamp om vand og andre ressourcer, siger han til Berlingske.

Tv2 Danmark. (2020). *WWF: Bestanden af vilde dyr er skrumpet 68% siden 1970*. Hentet 10.10.2020 fra: <https://nyheder.tv2.dk/udland/2020-09-10-wwf-bestanden-af-vilde-dyr-er-skrumpet-68-procent-siden-1970>